

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת יתרו | גיליון מס' 128 | שבט תש"פ

גיליונות בעיני פרשת יתרו - מתן תורה

מתוקים מדבש

נחלה
אליהו

חשבתי דרכי
נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

הפרשה המוחכימה

מאמרי עינינו גל

התבוננות
בפרשיות התורה

לעילוי נשמת
ר' מנחם מנדל ב"ר צבי קנול ז"ל
י"ז שבט תשנ"ח

לעילוי נשמת
מרת רחל ב"ר מנחם מנדל (גולדברגר) המלי ע"ה
ט"ו שבט תשנ"ה

קמפיין יוצא לדרך...
גיליון "הגרלה כהלכה" עמוד 69

נתון פלורמן 02-650-4055

כאבילים le צוף

סידור אברהם יעל
כיתוב עברית
עמ' 1000 ו-1100
1000 - 1100

הליכות ברכות
חלקים נוספים
עמ' 1000 ו-1100
1000 - 1100

אשא כפיי
חלקים נוספים
עמ' 1000 ו-1100
1000 - 1100

שיעורי רבנו מאיר הלוי
על חמשה - שבת
עמ' 1000 ו-1100
1000 - 1100

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

עינינו גל | 35

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 39

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 43

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 47

תובנותיו של הרה"ג **מרדכי דוד נויגרשל** שליט"א

אז נדברו | 49

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 55

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים | 57

משא ומתן ופילפול

בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 59

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 61

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

עם הספר | 63

פרסומים, מודעות וכתבות שונות מבית 'צוף' הוצאה לאור ועוד

הגרלה כהלכה | 69

מערך התרמה לבית המדרש "הלכתא"

לקראת שבת | 89

לקט מתוך העלון הנפלא של "דרשו"

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי **משה שפירא** זצ"ל

שיעור חומש | 11

מאת הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

שיעורי בינה | 13

שיעורים לפי סדר המצוות להרמב"ם

מפי הגאון רבי **ישראל בונם שרייבר** שליט"א

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

מגיד דבריו ליעקב | 15

מאת הגאון רבי **יעקב חיים סופר** שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

נחל אליהו | 21

משיעורי הגאון רבי **אליהו דיסקין** שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 25

נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

התבוננות בפרשיות התורה | 27

משיעורי הגאון רבי **נתן רוטמן** שליט"א

תמצית הש"ס | 31

דף היומי - מ"ב ומוסר

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

מודיעין עילית

ישיבת "מיר"
כולל "עטרת שלמה"
כולל "יששכר באהלך"
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
בית הכנסת "בית תפילה"
בית הכנסת "אילת השחר"
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"
בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק
בית הכנסת "חזון דוד"
בית הכנסת "משובב נתיבות"
בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

נתיבות

בית המדרש "משכן התורה"
בית הכנסת "בית יצחק"

פתח תקוה

ישיבת "לומזא"
בית הכנסת "אבי עזרי"
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר
בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר

ראשון לציון

ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד

רחובות

בית הכנסת "כולל בר שאול"

רכסים

בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב'
בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'

תל אביב

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'

תל ציון

בית כנסת החסידי

תפרח

ישיבת "תפרח"
בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

גבעת זאב החדשה

בית הכנסת "בית אליהו"
בית הכנסת "בני הישיבות"

זכרון יעקב

בית הכנסת "מסילת ישרים"

טלזסטון

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

יסודות

בית הכנסת המרכזי

ירושלים

ישיבת "מיר"
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי
ישיבת "יד אהרן"
ישיבת "אהבת שלום"
ישיבת "תורה אור"
ישיבת "הר"ן" - רמות ד'
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן
בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה
בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה
בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה
בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין
בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב
בית הכנסת "נחלת עקיבא" גני גאולה
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף
בית הכנסת "מצפה רמות" רמות א'
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'
בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג'
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'
בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד'
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין
בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ
בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול
"גל פז" רח' מלכי ישראל

אלעד

בית הכנסת "מאור שרגא"
כולל "ישיבת הר"ן"
ישיבת "תורה בתפארתה"

בית שמש

ישיבת "אור לישרים"
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'
בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א'
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'
בית הכנסת "הכולל"

ביתר עילית

בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A
בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A

בני ברק

כולל "פוניבז"
כולל "חזון אי"ש"
כולל "בית הלל"
כולל "ברסלב"
כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול"
ישיבת "אורחות תורה"
ישיבת "בית מדרש עליון"
ישיבת "תפארת ציון"
ישיבת "סלבודקא"
ישיבת "גאון יעקב"
בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן
בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר
בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה'
בית הכנסת "נחלת משה"
בית הכנסת "רמת אלחנן"
בית הכנסת "משכנות יעקב"
בית הכנסת "נאות יוסף"
בית הכנסת "בית אריה"
בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה
בית הכנסת "לדרמן"
בית הכנסת "הליכות חיים"
בית הכנסת "דרכי איש"
בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז
"גל פז" רחוב רבי עקיבא 88

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת יתרו תש"פ | גלין מס' 124

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

חיובי המצוות של "בין אדם לחברו" נובעים מכח עצם אלקים שבנו

עצם הדיברות חלו ונחקקו בלוחות

בתרגום יונתן כתוב, שכאשר נאמרו הדיברות במעמד הר סיני, הם הסתובבו בכל מחנה ישראל עד שנחו בלוחות, היינו, עצם הדיברות עצמם חלו ונקבעו בלוחות, זהו הקיום של מה שנאמר "רואים את הקולות", היינו את הקולות עצמם - הדיברות שחלו בלוחות. איך הכוונה שהמילים נאמרו בדיברות ונכתבו בלוחות, אלא אותם המילים עצמם שהם היו הדיברות נחקקו בלוחות, הדבר רחוק מאד מהבנתנו, אולם כך הם הדברים.

והנה המשמעות כפשוטה היא שקיום מעלת רואים את הקולות היה בלוחות הראשונים, אולם בלוחות השניים לא הייתה המעלה הזו, ומתבאר הדבר בלשון הפסוק שנאמר בלוחות השניים "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת", בלוחות הראשונים, בהם עצמם היו הדברות, אבל כאן זו הייתה העתקה מהדברים שהיו בלוחות הראשונים, מה שכבר היה על הלוחות הועתק ללוחות השניים, ובעצם הלוחות חלוקים הם, כי בלוחות הראשונים כתוב "והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות", גם הלוחות עצמם היו מעשה אלקים וגם המכתב היה "מכתב אלקים חרות על הלוחות", ואילו הלוחות השניים כבר לא היו מעשה אלקים, אולם אף בהם, המכתב היה מכתב אלקים, כלשון הכתוב "פסל לך וגו' וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו וגו'", כביכול מכתב אלקים חרות על הלוחות שמהם רבנו הביא, ונבאר את הדברים לפי ערכנו.

יום הכיפורים נחשב "יום התונתו" על ידי נתינת הלוחות

שנינו בסוף מסכת תענית (כ"ו ע"ב) "וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום התנתו וכיום שמחת לבו, ביום התנתו זה מתן תורה, וכיום שמחת לבו זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו", ולשון רש"י שם "זה מתן תורה, יום הכפורים, שניתנו בו לוחות האחרונות".

והנה, בחג השבועות אנו אומרים "זמן מתן תורתנו" כתקנת אנשי כנסת הגדולה, נמצא אם כן שחלוק זמן מתן תורתנו בחג השבועות, מיום התונתו שהוא יום הכיפורים שבו ניתנו לוחות אחרונות, ושני מועדים נקבעו עליהם, וצריך לבאר עניין זה.

עניין זה שיום התונתו חל על ידי נתינת הלוחות, מפורש במדרש, והכי איתא בשמות רבה (כי תשא פרשה מ"ג) "מה עשה משה נטל את הלוחות מתוך ידו של הקדוש ברוך הוא כדי להשיב חמתו, למה הדבר דומה, לשר ששלח לקדש אשה עם הסרסור, הלכה וקלקלה עם אחר, הסרסור שהיה נקי מה עשה נטל את כתובתה מה שנתן לו השר לקדשה וקרעה אמר מוטב שתדון כפנויה ולא כאשת איש, כך עשה משה כיון שעשו ישראל אותו מעשה נטל את הלוחות ושברן", למדנו כאן שהנישואין חלו בזמן נתינת הלוחות ועניינם קשור בהן.

עוד עלינו לבאר את עניין "יום התונתו", שכביכול יש בו נישואין שנוצרו על ידי הלוחות, וצריך לבאר את הדברים.

"חרות על הלוחות" – "כתבם על לוח לבך"

הגאון חוזר על כך רבות, וכך משמע בדברי חז"ל, כי הנה, מצינו בכמה מקומות בכתוב שהלב נקרא לוח, וכגון (משלי ג' ג'), "כתבם על לוח לבך", המכוון בזה הוא, שמקום הלוחות האמיתי זה הלב, שם הדברים נחקקים, רמז לדבר, ידוע המנהג בבתי כנסיות, ואף במקומות עתיקים, לצייר את הלוחות כפי שהתקבלה בעולם צורת לב, אף שודאי אין צורתם כך כי הלוחות היו מרובעות, כמפורש בספ"ק דכ"ב שמידתם הייתה ששה טפחים על ששה טפחים, ונראה כי הכונה בזה הייתה להשריש את האמונה הזו, שהלוח האמיתי והעיקרי הוא הלב, ושם הוא המקום לקיום של "חרות על הלוחות", היינו שדברי התורה נכתבים בעצם הלב.

[במאמר המוסגר, אף כאן ניתן להיווכח בטומאת העברית המודרנית, וזאת במילה "לוח" אשר נשתרשה אפילו אצלנו כביטוי לדבר שכותבים עליו כדי למחוק מיד, זה הרי ההיפך הגמור, על לוח הדבר נכתב ונחקק בעצמותו באופן שאי אפשר למחוק, וכדי למחוק צריך לשבור את הלוחות].

המכוון בזה, כי מכתב אלקים בלוחות כביכול חל גם על לבנו, בלוחות הראשונים אף הלב השתנה, וכשהם ניתנו, ניתנה חירות לכלל ישראל, כדרשת חז"ל במשנה באבות (ו' ב') "חרות על הלוחות" אל תיקרי חרות אלא חירות", חירות מיצר הרע, חירות ממלאך המות, חירות משעבוד מלכויות, ואז היינו צריכים לקבל לב חדש, אותו הלב ש"ממנו תוצאות חיים" (משלי ד' כ"ג), כשקבלנו חירות ממלאך המות במתן תורה, היינו צריכים לקבל על ידי קבלת הלוחות לב חדש עם תוצאות חיים שאין בהם מיתה, ואז היה לוח לבם באופן שבלוח הזה היו חיי עולם, לב שממנו תוצאות חיים שהם חיים לעולם, אולם אחר שחטאו ונגזרה עלינו מיתה אלו תוצאות חיים שיש בהם מיתה, אמנם, אף שהלוחות הראשונים נשברו ולא קבלנו את אותו לב חדש, אולם מכח נתינתם זכינו ללוחות השניים ביום הכיפורים, ומעתה נתחדש החיבור שבין מכתב אלקים ללב שלנו, החיבור הזה הוא עניין ה"נישואין", ה"מכתב אלקים" שחרות על הלוחות נכתב על הלב שלנו, והיינו שעל עצם החיות שלנו יש צו אלקים - מכתב אלקים. מי שרוצה יכול להגיע אליו. המכתב הזה נמצא על הלב שלנו והחיבור הזה נקרא "כגופו", חיבור של נישואין, אכן, מתן תורה זו פרשה אחרת של זמן מתן תורתנו, אבל החלות של "כגופו" - הכתב על לוח לבנו, חל ביום הכיפורים יום נתינת הלוחות.

"יום חתונתו" – החיבור של לבנו עם

הלוחות

נתבונן בזה לראות עד היכן הדברים מגיעים, כי יש מציאות של דיבור שעניינו חיבור, כפי שמביא הגאון פעמים רבות את לשון המשנה בכתובות (י"ג ע"א) "ראוה מדברת", זו מציאות החיבור שהייתה בדיבור של עשרת הדיברות אשר חלו באופן שלוח לבנו שלנו הצטרף לדברות האלו, וכך הם היו חקוקים עליו. החיבור הזה נקרא יום חתונתו, ובו חל ה"כגופו", כביכול אנהנו יחד איתו יתברך, דיבורו יתברך חקוק עלינו, אולם כמוכח אחר שמשא רבנו שיבר את הלוחות לא זכינו לחיבור הזה, וממילא

ה"יום חתונתו" לא חל, ומה שנשאר לנו בשבועות זה רק זמן מתן תורתנו, והיום חתונתו צריך היה לחכות ליום הכיפורים שאז ניתנו לוחות שניים, זה יום חתונתו באופן שיכול היה להתקיים בלוחות השניים, שלא כמדרכת הלוחות הראשונים שבהם נחקק הדיבור דמתן תורה בעצמו, אלא באופן של "וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים", והגם שאין כתיבתם במדרכת הלוחות הראשונות אך מגדר כתיבה כדיבור לא גרע.

בלוחות הראשונים נחקקו הדברות עצמן בלוחות ונמצא שנשאר בהם המתן תורה כצורתו, ולכן היום שבו היו הלוחות עתידיים להינתן, יום שבעה עשר בתמוז, לא היה מתחלק מזמן מתן תורתנו, אלא היה כהמשך למתן התורה עצמו, וכיום אחד היו נחשבים, כי בדברות עצמן הייתה מציאות של חיבור, אך בלוחות השניים שניתנו לאחר החטא, כאן היה צריך מצדנו ל"פסל לך שני לוחות אבנים", ועליהם "וכתבתי על הלוחות" כתבו של בורא העולם, כאן החיתוך של לוחות שניים, כשכביכול בורא העולם כותב על לבנו, כאן כבר אין הלוחות מעשה אלקים אבל הם בבחינת הלב שלנו ועליו יש מכתב אלקים, וזהו החיבור של "כגופו" כביכול. כאן מתחלק יום חתונתו מיום מתן תורה.

חיובי בין אדם לחברו בלוחות מקבילים

לחיובי בין אדם למקום

עתה נבא לבאר עניין נוסף בזה.

פרשת משפטים נכתבה באמצע עניין קבלת התורה, כאשר גמר קבלת התורה נמצא בסוף פרשת משפטים, והדבר נראה תמוה מדוע מתן תורה נקטע באמצע בפרשה שלמה של ענייני המשפטים, וצריך לבאר.

הנה, בארנו כי יש בלוחות את עניין החיתוך, בחיבור המכתב אלקים ללוחות שלנו, אמנם יש עוד עניין נוסף בחיתוך הנמצא בלוחות, ויתבאר על פי דברי רש"י בשיר השירים (ד' ה') וז"ל "דבר אחר, שני שדיך על שם הלוחות, תאומי צביה שהם מכוונות במדה אחת, וחמשה דברות על זו וחמשה על זו מכוונין דבור כנגד דבור, אנכי כנגד לא תרצח שהרוצח ממעט את הדמות של הקדוש ברוך הוא, לא יהיה לך כנגד לא תנאף שהזונה אחר עבודה זרה דרך אשה המנאפת תחת אישה תקח את זרים, לא תשא כנגד לא תגנוב שהגנוב סופו לישבע לשקר, זכור כנגד לא תענה שהמחלל את השבת מעיד שקר כבוראו לומר שלא שבת בשבת בראשית, כבד כנגד לא תחמוד שהחומד סופו להוליד בן שמקלה אותו ומכבד למי שאינו אביו".

מבואר ששני הלוחות מקבילים זה לזה כתאומים, וכך כותב המהר"ל בתפארת ישראל (אף שאינו מזכיר את רש"י) שחמשת הדברים שכתובים בלוח הראשון, שהם מכוונים כנגד בין אדם למקום, מתאימים בדיוק לחמשת הדברים שבלוח השני המכוונים כנגד בין אדם לחברו, ונבאר עניינם.

"לא תרצח", הכונה בזה שבדיוק כמו שאסור לכפור חלילה במציאותו יתברך "אנכי ה' אלקיך", כך אסור לכפור במציאותו של צלם אלקים, "שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה את האדם", אסור להכחיש ולכפור במציאותו של

להושיט יד ולקחת, אדם שכזה עוקר את מצות כבוד אב ואם, ונבאר.

בגמרא בקידושין (ל' ע"ב) איתא דהוקש כבוד אב ואם לכבוד המקום, כביכול בורא עולם עשה את אביו ואמו למקור קיומו של אותו אדם וגם להמשך קיומו, לכן הוא צריך לכבד אותם כי הם מקור לקיומו תמיד, אין הם רק היכי תימצי שאדם יבוא לעולם באופן שאחר כך אין להם קשר אליו, כפי שממשיל זאת המהר"ל לבנאי הכונה בית שאחר שבנאו אין לו שום קשר אליו כי הבית כבר בנוי ואינו יונק ממנו, שם הוא רק ההיכי תימצי שהבית יעמוד ויתקיים, אולם אביו ואמו של אדם אינם כן, רחמנא ליצילן מהאי דעתא, אביו ואמו הם מקור קיומו לכן הוקש כבודם לכבוד המקום, כל מי שנדמה לו שבאפשרותו להשיג כל דבר, הרי שבזה גופא הוא עוקר ומזלזל באביו ואמו, הוא כבר אינו צריך אותם כי הוא נמצא וקיים, והם אינם מקור לקיומו, כשאדם מכיר את מקורו הוא יודע שרק ממה שיש במקור יכול להגיע אליו, ואילו דבר שלא נמצא במקורו לא יתכן שיגיע אליו בשום פנים ואופן, כל אחד ואחד יונק וניזון, חי ומתפרנס, רק ממקורו, וכביכול בורא עולם העמיד את הדברים כך שהמקור זה אביו ואמו ודרכם כל חיותו.

כאשר ניתנו לנו שני הלוחות, "תאומי צביה", בהם מונחת אותה המציאות שנקראת כביכול "כגופו" כלפי מעלה, אשר עליה אנו משוררים בפיוט ביום כיפור "אנו רעייתך ואתה דודנו" וכך הוא בכל שיר השירים, דבר זה נתגלה בלוחות, לכן ניתנו שני לוחות מקבילים, לגלות שהקב"ה העלה אותנו להיות כביכול "כגופו", עולה עמו ואינה יורדת עמו, וכל הציוויים שהם עיקריים

אשבועתא אלא אי"כ יש צד של אישתמוטי או מלוה ישנה, ממילא הוא חשוד גם כן לעבור על השבועה ששחט, דאחר שלא איכפת לו מהדבר הזה שהוא עובר עליו, וכגון בסוגיין שאינו זהיר באכילת נבילה ולא איכפת לו משחיטה, אז גם כשהוא נשבע איני מאמין לו, כי גם בזה שהוא לא מקיים את הדין הזה הוא עובר על שבועה, אמנם עדיין קשה למה רק לעניין זה, ואמאי לא נימא דבעלמא נמי יהא חשוד לשבועה, עכ"פ למדנו כי לשבועה על אותו דבר נחשב חשוד.

אולם לפי מה שהקדמנו יבואר דזהו עניין חשיד אממונא חשיד אשבועתא, כי אחר שהתורה קבעה "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא" ילפינן מלשוא לשוא איסור שבועת שוא ושבועת שקר, וזה מקביל ללא תגנוב, הרי שזה אותו דבר, זו ההשואה של שני הלוחות ששניהם שוים.

דין חשוד אממונא חשוד אשבועתא אינו רק מטעם מושבע ועומד דכל התורה, אלא משום שאם אדם גונב וחשוד לקחת דבר ממישהו, ממילא שבועת שקר זו אותה העבירה, זה מה שנתגלה בשני הלוחות, זו הייתה הכונה בנתינת שתי לוחות להשוות את הבין אדם לחבירו לבין אדם למקום, להשוות כביכול אליו יתברך את צורת אדם של מקבלי התורה.

צלם אלקים כמו שאסור לכפור חלילה במציאותו יתברך, זהו איסור לא תרצה המקביל לאנכי.

"לא תנאף", הוא האיסור לפגוע ב"כגופו" של האדם, וכך הוא ב"לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", שזה נקרא כביכול על פני, ולכן העובד אלהים אחרים נחשב הדבר כניאוף, יש כאן כביכול פגיעה כלפי מעלה, הרמב"ן בפרשת יתרו מביא את דברי הרב במורה נבוכים שלשון קנאה ונקמה נאמר רק בעבודה זרה, ומוסיף שזה נאמר רק בע"ז של ישראל משום שכביכול בורא עולם יקנא לנו "כאשר האיש מקנא באשתו בלכתה לאחרים".

"לא תגנוב" נאמר באדם ומקביל ל"לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא", היינו שהציווי בזה הוא לא לפגוע ולקחת דבר ששמו של אדם נקרא עליו ולהשתמש בזה, זוהי גם העבירה כלפי מעלה, לשאת את שמו של בורא העולם לשוא, להשתמש בשמו יתברך ולבזבו אותו כביכול על כלום'.

"זכור את יום השבת לקדשו" זו עדות שבורא עולם ברא את העולם, ידועים דברי הזוהר "שבת סהדוּתא איקרי", וכך אנו נוהגים בזה דיני עדות ומשתדלים לומר "ויכולו" בליל שבת בשנים דאמירת "ויכולו" נקראת הגדת עדות, השבת נקראת עדות, המחלל שבת מעיד עדות שקר כביכול כלפי מעלה, והמקביל לזה הוא "לא תענה ברעך עד שקר".

"כבד את אביך ואת אמך" נכתב בלוח של בין אדם למקום משום שהוקש כבודם לכבוד המקום, והמקביל לזה הוא הדיבור של לא תחמוד, מי שחומד דבר וחושב שכל דבר שבעולם יכול להיות מגיע לו, נמצא בעולם שכולו פתוח ולכל דבר הוא יכול

¹ על פי זה יתבאר יסוד הדין של "מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא", כי לכאורה תמוה דהא בהלכות חשוד דקיי"ל "החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו" אמרינן דאין נעשים חשוד מדבר לדבר, וכגון החשוד על הנבילה אינו נחשד לבהמה טמאה, ומ"ש דממונא לשבועתא נעשים חשודים, ובראשונים כתבו הטעם דהוא מושבע ועומד, אולם אי"כ כל העובר על עשה צריך להחשד לשבועה משום שהוא גם מושבע ועומד.

והנה ביו"ד סי' ב' סעיף ג' נפסק דמומר לתיאבון ששחט אפילו נשבע ששחט בסכין יפה אינו נאמן, וקשה דהא אינו מומר לכל התורה כולה ומדוע אינו נאמן, וכתב שם הגאון וז"ל "ערשב"א שהכריח בראיות דחוקות (ע"ל סי' קי"ט ססי"ק כ"ב) וצ"ע הלא גמי ערוכה היא בפ"ג דסנהדרין (כ"ז א') דמומר אוכל נבילות לתיאבון לד"ה פסול ופליגי במומר אוכל נבילות להכעיס ואף בזו קי"ל כאביי ובריש ב"מ מספקא להו אי אמרינן מיגו דחשיד כו' והיינו על אותו ממון דאמרינן שיפרוש ע"י השבועה כמ"ש הר"י חסיד בכתובות י"ח ב' בד"ה ובכולי (ובתוס' דב"מ שם ה' ב') ועוד דאמרינן שמא מלוה כו"ל עכ"ל. ובה מבאר הגאון הטעם דמומר חשוד לעבור על השבועה ששחט בסכין יפה.

והיינו, כי אחר שלגבי אותו דבר הוא נקרא מושבע ועומד, כדמוכח מהא דאמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד

במציאותו יתברך הוא נתנם גם בבין אדם לחברו, כלומר, כשם שכביכול מציאותו יתברך מחייבת כך מציאותו של צלם אלקים מחייבת.

מה שנתחדש בבין אדם לחברו זה לא אופן מסוים בפני עצמו של בין אדם לחברו, הכונה במה שנתחדש כאן היא שכשם שכביכול מציאותו יתברך מחייבת - כשם שאלוקותו מחייבת, כך גם צלם אלקים מחייב, והכי איתא בתנא דבי אליהו ששואלים את האדם ביום הדין המלכת קונך עליך באימה ובריאה המלכת חברך עליך בנחת רוח, כמו שצריך לקבל עול מלכותו יתברך כך צריך לקבל עול המלכת חברך, גם זה עול וגם זה מחייב, חיוב שחברו הוא המחייב אותו, וכל הדין חל בינו לבין חברו.

זוהי הצורה המיוחדת שבה נאמרו דיני

פרשת משפטים

פרשת משפטים, זהו הגילוי של דברי תורה הנקראים משפטים, "שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק", והנה אף בפשוטם של דברים אנו רואים שיש כאן צורה שונה ואופן אחר לגמרי של דברי תורה, וכגון המצוה הראשונה בפרשה "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד", שנאמרת באופן זה, אם תקנה עבד עברי הדין הוא שיעבוד שש שנים, וצריך ביאור מדוע צריך לכתוב "כי תקנה עבד עברי" ולא די לכתוב את עצם הדין שעבד עברי עובד שש שנים, הרי בעצם הדין שעבד עברי עובד שש שנים כבר נאמר שנקנה העבד העברי, וכן "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה", וכי נעלה על הדעת שבלי ההלואה נצטוינו לא להיות נושה, הרי כל הדין הוא רק במלוה שיש לו חוב על הלוה, וכך הוא בכל הדינים של בין אדם לחברו הכלולים ב"משפטים אשר תשים לפניכם", כולם כתובים באופן שאם קרה משהו אז הדין הוא כך וכך, והדבר צריך ביאור מדוע לא נכתב הדין בעצמו, לא להיות נושה, עבד עברי עובד שש שנים וכו', וכך אנו מוצאים לשון זו בחלק גדול מהפרשה, אם יהיה דבר מסוים אז הדין הוא כך וכך, ולא נאמר הדין לעצמו.

ביאור הדבר, כי זה גדר אחר של דברי תורה, אלו דברי תורה שהמחייב זה ה"חברו", המחייב זה העבד עברי הנמצא פה וכל החיוב ישנו רק בגלל שיש פה עבד עברי התובע את זה, החיוב של לא תהיה לו כנושה הוא רק מפני שיש פה לוח שתובע את זה והחיוב הוא כלפיו, רק "אם כסף תלוה" יתחדש עליך דין זה, כשיש לך לוח מתחדש לך דין כלפיו וכשיש לך עבד עברי מתחדש לך דין, וכך "כי יפתח איש בור", רק לפותח בור, מכשול לאחרים, מתחדש דין כזה, וכן בכל הפרשה, פרשת משפטים דומה לסוגיות שבפרק חזקת בתים, שם מתחילות סוגיות רבות ב"ההוא גברא" שעשה משהו, צריך שמי שהוא יעשה מעשה כדי שיתגלה דין, רק מאחר שעשיתי מעשה מסוים כלפי פלוני, הדבר שעשיתי עמו או כלפיו הוא זה שמחייב אותי בחיוב הזה.

לפי זה יבואר דין הנראה תמוה, דאיתא בתוס' בגיטין (דף ב' ע"א) שבזמן שהמלוה בא ליפרע על ידי שטר שלא בפניו של לוח, נאמר דין של טענין ללוח, אנחנו טוענים עבורו שמא השטר

מזויף, וכל כגון דא פתח פיד לאילם, ואחר דטענין ליה מזויף צריך קיום, ולכאורה קשה אפוכי מטרתא למה לי, מדוע צריך לטעון בשביל הלוח מזויף, הרי אם יש לנו פקפוק שמא השטר מזויף בית דין עצמם צריכים לברר זאת.

אכן לדברינו, אין זה שייך שבית דין יטענו מעצמם מזויף, כי כל הדינים בדיני ממונות זה מה שאדם מחייב לחברו, זה גדר המשפטים, אכן ישנה אפשרות לבית דין לטעון במקומו ותיחשב טענתם לטענתו כאילו הוא טען מדין פתח פיד לאילם, אם הוא אינו טוען לא מגיע לו כלום, זה הדין של בין אדם לחברו, רק האדם עצמו מחייב את זה, ובלי שהוא יטען הרי שאין לנו כל פקפוק בדבר, בעיקר הדין מי שיש לו שטר יכול לגבות אלא שמכח פתח פיד לאילם אנו טוענים ומחשיבים כאילו הוא עצמו טען.

אלו דברי תורה אחרים, בכל התורה כולה לא צריך את המקרה אלא רק בשביל ההיכי תימצי לקיימו, ולכן לא נאמרה המצוה באופן שאם קרה המקרה כך יהיה דינו, אולם דיני המשפטים נאמרו רק באופן שקרה מקרה כזה, כי החיוב מתחדש כלפי השני, כך הם כל דיני משפטים למתבונן בפרשה.

דברי התורה של פרשת משפטים הם גילוי גדול במה שנתחדש בשני הלוחות "תאומי צביה", שכשם שמציאותו יתברך מחייבת כך גם מציאותו של צלם אלקים מחייבת, משפטים חלים רק בין שנים, כלשון הכתוב "ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו", באופן, שפרשת משפטים אינה רק פרשה בין יתר פרשיותיה של תורה, אלא זו פרשה המגלה עניין שני הלוחות, שני המחייבים שהם אחד, בין אדם למקום ובין אדם לחברו - צלם אלקים, זה פירוש המילה משפטים ככתוב "ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו", לכן פרשת משפטים נכנסת כאן בתוך מתן תורה, פרשה זו היא הפרשה שבה נמצא גמר קבלת התורה.

על דרך המליצה ניתן לומר [ואליבא דאמת אין זו מליצה] בהא דאיתא בשבת ל"א ע"א כי סדר נזיקין נקרא סדר ישועות, וכן מצינו שם שכשמכניסים אדם לדין שואלים אותו שאלות, ומבואר כי השאלות מכוונות כנגד כל סדר וסדר בששה סדרי משנה, וכנגד סדר נזיקין שואלים אותו ציפית לישועה, וצריך להבין מה השייכות לזה.

אולם באמת זו גמרא מפורשת בבבא קמא (ס' ע"ב) "כי תצא אש ומצאה קוצים, תצא מעצמה, שלם ישלם המבעיר את הבערה אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם את הבערה שהבערתי, אני הצייתי אש בציון, שנאמר ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה, ואני עתיד לבנותה באש, שנאמר ואני אהיה לה... הומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה", כביכול בורא העולם צריך להביא את הגאולה מהלכות נזיקין, אולם על פי מה שבארנו הרי אחר שבהלכות נזיקין אנחנו הצד שמחויבים לו, אם כן אם אנחנו לא מצפים לגאולה ולא דורשים אותה לא חייבים לנו כלום, וכדאיתא בר"ה (ל' ע"א) "ציון היא דורש אין לה - מכלל דבעיא דרישה".

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת יתרו תש"פ

וישמע יתרו. (י"ח, א').

וברש"י כתב שבע שמות נקראו לו וכו', יתר על שם שיתר פרשה אהת בתורה. ובמדרש (פכ"ז, ח') איכא מ"ד שכשהיה נכרי נקרא יתר, כמ"ש וישב אל יתר הותנו, ומשנתגיר הוסיף לו הקב"ה אות אהת, כמו שהוסיף לאברהם, ונקרא יתרו.

הנה כל ענין זה שנתותרה פרשה יתירה בתורה ונתחדשה ע"י יתרו הוא ענין הצריך לימוד מהו הענין שעל ידו נתחדש פרשה בתורה. גם צריך להבין דאטו לולי שהיה יתרו בא היה חסר בתורה דין זה של דיינין.

ובאמת נראה לכאורה דעצם הפרשה המהודשת הוא ירידת מדרגה לישראל, שבפרשה זו נתחדש שלא היו ראויים כולם לקבל ממושה רבנו בעצמו, וכמבואר בדברי רש"י בפרשת דברים (א, י"ד) עה"פ הבו לכם אנשים חכמים וגו' ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות, הלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, משה רבנו, ממי נראה ללמוד ממך, או מתלמידך וכו', אלא ידעתי מהשבותיכם היתם אומרים, עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה, אם אין מכירנו, אנו מביאין לו דורון, והוא נושא לנו פנים. הרי מבואר דלפום רום מעלת ישראל לא היו זקוקים לעצה זו דמינוי דיינין, ואדרבה היו ראויים כולם לקבל ממושה רבנו בעצמו, והסכמתם לעצה הייתה ירידה במדרגתם. ואולי זהו פירוש הענין שיתרו יתר את הפרשה הזאת, כי בעצם לא נצרכה לישראל בהיותם במדרגתם המעולה.

אכן בפנימיות הדברים נראה לבאר בזה, ע"פ המבואר בדברי הגר"א בתקו"ח והגר"ה מוואלוז'ין בנפח"ח ובעוד דוכתי מדברי הוזה"ק שהתורה היא ששים ריבוא אותיות, והם כללות נשמות כל ישראל, וכל אות נגד נשמה אחת מישראל, וכל אחד מישראל שורש נשמתו העליונה מודבק ונאחו באות אחת מהתורה, וממנה הוא יונק את חיותו. (וישראל, ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה).

וכיון שהתורה היא שורש יניקת החיות של ישראל, וזהו סוד קיומם בדבקות כל נשמות ישראל בתורה, א"כ יש להתבונן היכן שורשם של הגרים הבאים ליכנס בנחלת ה' ולהיות חלק בישראל, ואף שבאמת כבר אמרו חז"ל שנשמתם של הגרים היו במעמד הר סיני, אבל עדיין צריך להבין היכן היבור שורשם לתורה להיות יניקתם ממנה כישראל, והרי בבוא הגר להתגיר מוכרח לבא עמו כה רוחני, שהוא חלק בתורה, שיהא לו מקום ושורש לידבק ולהאחו בתורה ככל ישראל, ששורש חיותם הוא דבוק באותיות התורה.

ואפשר לומר דמהאי טעמא הוצרך יתרו שהיה ראשון לגרים, ליתר פרשה בתורה, דבפרשה יתירה ומהודשת זו יהא מקומו, וממנה

שורש חיותו לינק ולידבק בתורה ולהיות כישראל. ואפשר שכל הגרים לדורותיהם, נכללו בפרשה יתירה זו, להיות מקורם דבוק ואחו ויונק בתוספת חלק זה שנתוסף בתורה. ועל שם כך שיתר פרשה זו בתורה נקרא שמו יתרו, משום שרק ע"י שוכה ליתר פרשה, שיהא שורשו דבוק בה ויונק ואחו בה, אז הוא יכול להתגיר גירות הרצויה.

ויספר משה לחותנו את כל אשר ה' לפרעה ולמצרים וגו'. (י"ח, ח').

צריך ביאור דהרי מפורש בתחילת הפרשה שיתרו ידע מכל אשר עשה ה', וכדכתיב וישמע יתרו את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו, וא"כ מה יש למשה לספר לחותנו אחר שהוא כבר יודע.

וביותר יש להוסיף דהנה ביאר אא"י מרן הגר"י זצ"ל דמה שסיפר משה לחותנו הוא משום דיש דין סיפור בנפלאות השם, כדכתיב שיהו בכל נפלאותיו, וביאר מרן הגר"י דעד השתא לא היה לו למי לספר, דהרי כל ישראל גם ידעו מכל הניסים והנפלאות, ורק כשבא יתרו, שלא היה עמו, ולא ידע מכל הניסים והנפלאות, היה יכול לספר לו ולקיים בזה שיהו בכל נפלאותיו. וצ"ב דהרי להדיא בפסוק דיתרו ידע מכל אשר עשה ה', וא"כ לא היה בסיפור הקיום של שיהו בכל נפלאותיו, שהרי כבר ידע מכל זאת.

ויש לבאר, דהנה בריש הפרשה כתוב דיתרו שמע מכל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, וא"כ י"ל דכל ידיעתו הייתה אודות ישועת ישראל ויציאתם ממצרים, וקריעת ים סוף, דע"ז כתוב שמעו עמים ירננו, אבל במה שסיפר משה רבנו ליתרו, כתוב ויספר משה לחותנו את כל אשר ה' לפרעה ולמצרים, היינו שסיפר לו את כל פרטי הפורענות והעונש שבאו על מצרים, ושהיה זה הכל במדה כנגד מדה, וזה לא ידע יתרו, וא"כ שפיר יש למשה רבנו מה לספר ליתרו, וזהו שסיפר לו משה.

ולפי"ז יש לבאר הפסוקים דלהלן, דכתיב ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו', עתה ידעתי כי גדול ה' וגו' כי בדבר אשר ודו עליהם, דמיירי כאן משתי עניינים, אחד מענין הצלת ישועת ישראל, ועוד ענין יש כאן והוא ענין פרטי העונש והפורענות שנענשו מצרים ופרעה, ושחכל היה מדה כנגד מדה, דתחילה אמר ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה וגו', וזהו ברכה על הצלת וישועת ישראל, וזה שמע יתרו מתחילה עוד קודם בואו, ואח"כ הוסיף עתה ידעתי כי גדול ה' וגו' כי בדבר אשר ודו עליהם, זה מיירי ממה שמצרים נענשו במדה כנגד מדה.

ולפי"ו יש לבאר מה שאמר עתה ידעתי, ר"ל דאמנם את ישועת ישראל ידע מכבר עוד קודם בואו, אבל את הידיעה על כל פרטי העונש והפורענות, ושהכל היה מדה כנגד מדה, זה נודע לו רק עתה כשסיפר לו משה את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים, וזהו שאמר 'עתה ידעתי', ר"ל עתה כשמשעה סיפר לו.

והנה בפסוק ט' כתוב ויחד יתרו, ופירש רש"י, וישמח יתרו זהו פשוטו, ומדרש אגדה נעשה בשרו הודין הודין מיצר על אבוד מצרים, היינו דאמרי אנשי גיורא עד עשרה דרי לא תבוי ארמאה באפה. ובפשוטו מעם המדרש דדריש לשון הודין, משום דויחד אינו לשון שמחה בלח"ק, ורק בלשון ארמי שמחה הוא הדי.

אכן להמבואר נראה לפרש דבאמת הרי מדובר כאן משני עניינים, מדובר מענין נפלאות הצלת וגאולת ישראל, ומדובר מהעונשים והפורענות שבאו על פרעה ומצרים.

וא"כ יש לומר ד'יחד' קאי על שניהם, דעל שני העניינים הדי יתרו, ולכן מתפרש ויחד בשתי אופנים, דכלפי נפלאות ישועת ישראל, מתפרש ויחד מלשון שמחה, ששמח בישועתו, וע"ז אמר ברוך ה' וגו'. וכלפי פורענות מצרים, נעשה בשרו הודין, כיון דגיורא הוא לא ניהא ליה בעונש העכו"ם.

וישמע יתרו וגו' כי הוציא ה' את ישראל ממצרים. ויקח יתרו וגו' את צפורה אשת משה וגו'. ואת שני בניה וגו'. (י"ח, א'-ג').

יש לומר, על פי דברי המכילתא שהביא רש"י בפסוק ב', דבעת שאמר הקב"ה למשה במדין לך שוב מצרים, לקח עמו את אשתו ואת בניו, וכשפגשו אהרן בהר האלוקים, אמר לו מי הם הללו, אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין, ואלו בני, אמר לו, להיכן אתה מוליכן, אמר לו, למצרים, אמר לו, על הראשונים אנו מצטערים, ואתה בא להוסיף עליהם, אמר לו, לכי לבית אביך, נמלה שני בניה והלכה לה.

ולפי זה יש לפרש הכתוב, דרק כששמע יתרו כי הוציא ה' את בני ישראל ממצרים, אז יכול לקחת עמו את צפורה ושני בניה, אבל קודם שיצאו ממצרים, אינם יכולים לבא, דעל הראשונים אנו מצטערים, ואין להוסיף עליהם.

ויש להוסיף, דלכן הזכיר הכתוב כאן שהיה זה אחר שילוחיה, לומר, דאע"פ שמשעה שלחם למדין, אבל כל זה הוא רק בעת שהיו בשעבוד מצרים, אבל עכשיו שיצאו ממצרים, עתה ראוי להביאם.

ויבא יתרו וגו' אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלוקים. (י"ח, ה').

יש לבאר סיבת בואו של יתרו, לצורך מה הגיע, על פי המבואר במכילתא שבא על מנת להתגייר. ואם כן יש לומר דלכן הוצרך לבא, דגירות בעיא בית דין, כדילפינן בגמ' ביבמות דף מ"ז ע"ב דמשפט כתיב ביה, ולא יכול להתגייר בינו לבין עצמו, ולכן הוצרך לבא.

להמה של תורה

מתוך שיחת חיזוק שנאמרה בבית הכנסת המרכזי 'נחלת משה' ב"ב - ניסן תשע"ח

בפירוש הרא"ש בפרשת יתרו על הכתוב 'וכל העם רואים את הקולות', כתב הרא"ש שישאל היו נהנים מן הקולות. וצריך ביאור איזה הנאה היה להם מן הקולות.

ונראה שהביאור הוא שהתורה נתנה להם חיות ומזון ופרנסת גוף ונפש, דבעת מתן תורה הגיעו כלל ישראל להשגת התורה בשלימות, עד כדי שהתורה הייתה להם פרנסה ומזון וחיות, וזהו ההנאה שהייתה להם מן הקולות, שהקולות נתנו להם הנאה מזוי השכינה, ומזה היה להם חיות ומזון, וישראל ואורייתא חד הוא, לכן שייך הדבר שישאל יהיו ניזונים מהתורה.

וכעין דברי הרמב"ן בפרשת בשלח בענין המן, שהמן הוא לחם אבירים, היינו לחם שאוכלין מלאכי השרת, והיינו שהוא מזון רוחני, וכלשונו שהוא מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך עיי"ש כל דבריו, והיינו שהרוחניות והאור העליון הזין ופרנס את ישראל.

וזהו הביאור בפסוק שכתוב על המן 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו', למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, היינו שהמן היה מזין לא מצד תכונתו הגשמית, אלא משום שהיה מזון רוחני, ומהכח הרוחני שהיה בו ניזונו ונתפרנסו.

ואאמור הגאון זצ"ל היה מספר מעשה רב מהגר"א שהיה בפרישות גדולה, ואכל למזונו רק שני זיתים, וגם שני זיתים אלו, לא לעסם אלא בלע אותם, והיה אחד מתלמידי שניסה גם לילך בדרך זו ולנהוג בפרישות, ולמעשה הביא עצמו לכלל סכנה, והביאו אותו להגר"א שידבר עמו להניאו מהנהגה זו, ואמר התלמיד הרי רבנו נוהג כן, הרי הגאון את זקנו וגילה את צווארו, והיה נראה כאדם בריא וחזק, ולא כחוש כאחד הנוהג בפרישות, ואמר לו שאם הוא נעשה כחוש ובא לכלל סכנה אין הפרישות דרך בשבילו, ורק מי שהפרישות אינה מכחישתו ואינה גורמת לו סכנה, הוא זה שיכול לנהוג בפרישות.

וביאור הדברים הוא על פי דברי המדרש על הפסוק בסוף פרשת כי תשא 'לחם לא אכל ומים לא שתה', ודרשו חז"ל לחם לא אכל, אבל מלחמה של תורה אכל, ומים לא שתה, אבל ממים של תורה שתה. הרי דיש אדם שמזונו ופרנסתו הוא מלחמה של תורה ומימי התורה. וזהו הבחינה של אוכלי המן, שהמן היה לחם מן השמים, דהיינו שהוא מזון רוחני מעולם הבא, ושוב אינו נצרך למאכלי העולם הזה.

הדברים מתוך שיעור בישיבת "עטרת שלמה" קרית הישיבה" - את השיעור במלואו ניתן לשמוע בטל' 03-6171001-1-1-1-7-5

ניתן לקבל את השיעור במייל: 5703353@gmail.com

מצוה סה

מעשה האשם

שנאמר וזאת תורת האשם וכו'

ובע"כ דההשוואה בין חטאת לאשם אינה נלמדת בהיקש, אלא ס"ל לר"א דמאי דכתיב "כחטאת וכאשם" מגלה דהואיל ושניהם באים לכפרה דיניהם שווים לכל דבר, ואין זה היקש אלא משמעות הפסוק שאומר שחטאת ואשם סוג אחד הם. ואם כן נחלקו ר"א ורבנן במחלוקת עקרונית במהות הקרבן - לר"א יש קרבן שבא לכפר ומתחלק לסוגים - אשם וחטאת, ואילו לרבנן שני פרשיות שונות הם ואין ללמוד זה מזה כלל.

היקש אשם לחטאת לענין שחיטה בצפון

המשנה ריש איזהו מקומן (זבחים מז.) מפרשת שכל קרבנות של קדשי קדשים שחיטתן בצפון וקיבול דמן בצפון - עולה חטאת ואשם וזבחי שלמי ציבור, והגמ' (מט.) דנה מה המקור לדין שחיטה בצפון בקרבן אשם. למסקנא ילפי' משני פסוקים - מהיקש לעולה ומהיקש לחטאת, ומקשה הגמ' למאי איצטריך לאקושי גם לעולה וגם לחטאת, ומבאר הגמ' שמקור דין שחיטה בצפון נאמר רק בקרבן עולה "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה" (ויקרא א יא), וחטאת גופה ילפי' בהיקש לעולה. אך כיון דקיי"ל דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש, א"כ לא ניתן ללמוד אשם מחטאת, ולכן איצטריך היקשא דאשם לעולה. ומה דאיצטריך היקש דאשם לחטאת, ללמד כלל זה דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש - דאע"פ שהוקשו חטאת ואשם לא ילפי' לענין שחיטה בצפון אלא מעולה כיון דחטאת גופה ידעינן רק בהיקש.

וצ"ב, דהתייבח לרבנן איצטריך היקש של אשם לחטאת לענין דין שחיטה בצפון, אבל לר"א האי קרא "כחטאת כאשם" אינו היקש אלא גילוי ממשמעות הפסוק שדיניהם שווים וכאמור. וא"כ לא שייך האי כללא דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש, ולמאי הוקש אשם לעולה.

שני ענינים בחטאת

והביאור בזה - דבעצם שני ענינים יש בקרבן חטאת, האחד שהוא קרבן שבא לכפרה, ועוד - מצד עצמו שהוא קרבן חטאת ויש לו צורת הקרבה המיוחדת לחטאת. והנה לענין הדינים של הבאת החטאת כקרבן המכפר השווה הפסוק בין אשם לחטאת, ולענין דיני הקרבת החטאת אינם שווים בעצם אלא כל אחד חלוק בעניינו, ובכדי ללמוד דינים אלו ילפי' בהיקש מחטאת לאשם. ואשר על כן, הדין של חטאת שלא לשמה שהיא פסולה מפני שהיא באה על חטא, דכל קרבן שלא כיפר ולא עלה לבעלים נפסל, ולכן אמר ר"א שהוא הדין באשם שאף הוא בא לכפר דאם נשחט שלא לשמה ולא עלה לבעלים פסול. כמו כן חטאת שהובא דמה לפניו שדינה להישרף מפני שהדמים באים לכפר, אמר ר"א דה"ה באשם שבא לכפר. ומאידך דם החטאת שנזרק למעלה אינו מצד שהוא קרבן שבא לכפר אלא מצד דיני החטאת שבו וממילא לא שייך דין זה באשם.

כמו כן לענין דין חטאת שמתו בעליה דפירש רש"י דה"ה באשם, הכי נמי טעם הדין מצד שכיפרו הבעלים במיתתם כמו שפירש רש"י (מעילה י:) "דאין כפרה למתים דמיתתן כיפרה עליהם", ולכן שווה דין האשם לדין החטאת. וכן לענין שחיטה בצפון, הדבר פשוט שאינו דין ששייך לכפרה אלא דין פרטי בצורת השחיטה, ולכן אם היה מתפרש דין זה בחטאת בלבד, לא הוה ילפי' מינה לאשם דאינם שווים לענין הקרבת הקרבן, אלא היה האשם נלמד רק בהיקש מחטאת. אך מאחר ואמר' דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש לכך הוקש האשם לעולה ללמד ששחיטתו בצפון.

שני קרבנות באים לכפרה - קרבן חטאת וקרבן אשם, אך יש חילוק ביניהם - קרבן חטאת מכפר על שגגת עבירה שזדונה בכרת, ובקרבן אשם נאמרו חמשה סוגי אשמות המכפרים על עבירות אחרות - אשם גזילות, אשם מעילות, אשם נזיר, אשם מצורע ואשם שפחה חרופה ומלבד זאת אשם תלוי שהוא פרשה בפני עצמה, שאין זדונם בכרת ומתחייבים באשם גם כשנעשו במזיד (מלבד אשם מעילות שבא רק כשנעשה בשוגג).

מחלוקת רבי אליעזר ורבנן בהשוואת חטאת ואשם

שנינו בריש זבחים (ב.) "כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח והחטאת, הפסח בזמנו, והחטאת בכל זמן. רבי אליעזר אומר אף האשם, הפסח בזמנו, והחטאת והאשם בכל זמן". רבי אליעזר משווה בין חטאת לאשם דכשם שהחטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה כך האשם שנשחט שלא לשמו פסול, וסברתו בצי"ד - "אמר רבי אליעזר החטאת באה על חטא והאשם בא על חטא, מה חטאת פסולה שלא לשמה, אף האשם פסול שלא לשמו".

הגמ' (שם י.) מבארת את מחלוקת ר"א ורבי יהושע בזה, ומסקנת הסוגיא דלדעת ר"א אשם ששחטו שלא לשמו פסול מפני שהוקש לחטאת שנאמר "קודש קדשים היא כחטאת וכאשם" (ויקרא ו י), ולפי זה סברת ר"א שנתפרשה במשנה דהצד השווה שבהם שבאים לכפר - היא הסבר בהיקש, דהיינו התורה משווה בין חטאת לאשם ואומרת דין אחד לשניהם בהיות ושניהם באים לכפר על חטא. ועוד נתפרש בגמ' דלר"א הושוו חטאת ואשם לענין דין נוסף - דכשם שהחטאת שנכנס דמה אל הקודש פסולה כולה שנאמר "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תישרף" (שם ג), כך דם האשם שנכנס אל הקודש פוסל את האשם. ועוד הקשתה הגמ' אי מדמינן אשם לחטאת לענין זריקת הדם, דכשם שזריקת דם החטאת צריכה שתיעשה למעלה מחוט הסיקרא, אף דם האשם נזרק למעלה או שלא הוקשו לענין זריקת הדם למעלה. ודוחה הגמ' דלר"א ממעטינן מדכתיב גבי חטאת "הכהן המחטא אותה יאכלנה" - "אותה דמה למעלה ואין דמו של אחר למעלה", ומבואר דלולא המיעוט, היה האשם שווה לחטאת לענין זריקת הדם למעלה. רבנן פליגי אר"א וס"ל דאשם שנשחט שלא לשמו כשר, וכמו כן דם האשם שנכנס אל הקודש אינו פוסל, וכן אין דם האשם נזרק למעלה. ובסוף הסוגיא מפרשת הגמ' דלרבנן איצטריך היקשא דחטאת ואשם לענין סמיכה, מה חטאת טעונה סמיכה אף אשם טעון סמיכה.

במשנה בתמורה (כא:) נכתב דין חטאת שמתו בעליה שהיא במיתה, ובאשם שמתו בעליה איכא פלוגתא (שם כ:) - לת"ק אשם שמתו בעליו ושכיפרו בעליו ירעה עד שיסתאב וימכרו ויפלו דמיו לנדבה, ולרבי אליעזר ימות. בגמ' שם לא התפרש מקור דינו של ר"א, אך רש"י בפסחים (עג.) מפרש את טעמו של ר"א - "כל צדדיו של רבי אליעזר היה עושה אשם כחטאת לכל דבר, שנאמר 'כחטאת כאשם', וכן גבי שלא לשמו, וכן גבי חטאת שנכנס דמה לפניו", ולכן אף אשם שמתו בעליו ימות כחטאת.

וקשה לפירושו דהאי דינא דחטאת שמתו בעליה תמות, אינו ילפותא מקרא אלא הלכה למשה מסיני, והרי הכלל הוא שאין למדים מהלכה למשה מסיני במידות שהתורה נדרשת בהם, כמו שכתב רש"י (שבת קלב.) דאין למדין ק"ו מהלכתא, וא"כ האיך ילפי' בהיקש מחטאת לאשם לענין חטאת שמתו בעליה.

דין שחיטה בצפון בקרבן אשם צריך בידור. במשנה נאמר "איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים שחיטתן בצפון", וכדילפי' בגמ' מקור הדין של כולם - בעולה, בחטאת, באשם ובזבחי שלמי ציבור, ואף הרמב"ם הביא את דין שחיטה בצפון ופירש את המקור לכל קרבן וקרבן ששחיטתו בצפון (פ"ה מהל' מעשה הקרבנות ה"ג). ויש להסתפק האם דין זה שקדשי קדשים נשחטים בצפון הוא מפני שהצפון קדוש יותר או שהוא קביעות מקום סתם שהתורה קבעה לשחיטתם. ובפשוטות נחלקו בזה בגמ'. במשנה (זבחים נה.) מבואר שקדשים קלים נשחטים בכל מקום, ודנה הגמ' לגבי שחיטה בצפון, לחד תנא ידעי' בק"ו ומה אם הוכשרו קדשים קלים בכל הרוחות שלא הוכשרו לקדשי קדשים, בצפון שהוכשר לקדשי קדשים לא כ"ש. ולחד מ"ד מרבין שחיטה בצפון לקדשים קלים מיתורא דקרא (דנכפל "פתח אהל מועד" ג' פעמים), ומפרש רש"י טעמא דלא יליף האי תנא בק"ו "דאיכא למימר להאי קבע צפון ולהאי שאר רוחות, דמאי קדושתיה דצפון מדרום אלא דקביעת מקום בעלמא הוא", ומש"ה להאי תנא איצטרך קרא דלא נימא שקבע הכתוב מקום אף לקדשים קלים אלא כשר אף בצפון.

ויש להזכיר דמקום השחיטה בצפון הוא מצד קדושתו היתירה מדברי רש"י בכמה מקומות. איתא בגמ' (שם קו.) דמקום שריפת הפרים הנשרפין מחוץ לירושלים הוא בצד צפון, ומפרש רש"י דווקא בצפון מפני שכל מעשה חטאת בצפון. ולכאוף מה שייך דין מעשה החטאת בעזרה שהוא בצפון, לשריפת הפרים מחוץ לירושלים. ונמצא כתוב שיש קדושה מיוחדת בצד צפון וכשנאמרה הלכה שמעשה החטאת בצפון נכלל בזה שכל מעשה בצפון ואף השריפה שמחוץ לירושלים נעשית בצד צפון.

ועוד מצינו בדין הנחת לחם הפנים שהיו מחליפים הכהנים בשבת את הלחם מעל גבי השולחן, ואלו עומדין ומוציאים את הלחם המונח ואלו מכניסים את הלחם החדש טפחו של זה כנגד טפחו של זה. ושנינו במנחות (צט:) "המכניסים עומדים בצפון ופניהם לדרום, והמוציאין עומדים בדרום ופניהם בצפון, אלו מושכין ואלו מניחין. ומפרש רש"י "דהכי שפיר דאותן מסדרין העבודה יהו בצפון דקדושת צפון חמירא", וכן פירש רש"י בשבת (קלג:) "דכל צפון ענין חשיבות היא".

וביותר דשינו בריש פרק קדשי קדשים (זבחים נח.) דקדשי קדשים ששחטן בראש המזבח לרבי יוסי כשרים ויליף מדכתיב "וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך" - כולו לעולה וכולו לשלמים, אמנם לשון המשנה - "רבי יוסי אומר כאילו נשחטו בצפון", וכ"פ הרמב"ם (פ"ג מהל' פסולי המוקדשים ה"א). מבואר בזה שהצפון אינו קביעות מקום בעלמא, דא"כ לא שייך לומר שראש המזבח הוא כמו הצפון, אלא יש בצפון קדושה יתירה ושם מקום השחיטה וילפי' מקרא דאף בראש המזבח איתא לקדושה יתירה זו. ולא זו בלבד אלא דנו החזו"א והגרי"ז אם "וזבחת עליו" שנאמר לגבי ראש המזבח שייך אף לדין קבלת הדם, דאחר שיש לראש המזבח דין 'צפון' שמא אף לענין קבלת הדם.

ובקרבן אורה הקשה דממעטינן בגמ' (שם מה:) מליקת עוף שאינה טעונה צפון מדכתיב 'ושחט אותו' דרק עולה בצפון ואין בן עוף בצפון, והרי מקום המליקה הוא בראש המזבח ומה צריך מיעוט. ומיישב הקר"א דנאמר המיעוט רק אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דפליג על רבי יוסי. אמנם לכאוף אפשר ליישב באופן אחר, שעד כמה שראש המזבח חשוב כצפון הו"א שכשם שהמליקה בראש המזבח כך כל הצפון כשר, ולזה איצטרך קרא למעט שאין המליקה בצפון.

אחר שכן, צ"ב לומר דפליג וס"ל שאין ללמוד ק"ו לקדשים קלים מקדשי קדשים שישחטו בצפון, מפני שהצפון הוא קביעות מקום בעלמא, הא הוכח שיש בו קדושה יתירה.

ולבאר הדברים נביא דוגמא בעלמא - קדושתו של מחנה לוי יתירה משל

מחנה ישראל שהוא קרוב יותר למחנה שכינה, והטמא בטומאה היוצאה מגופו משתלח ממחנה לוי אע"פ שאינו משתלח ממחנה ישראל. וקדושתו היתירה מתבטאת בהא גופא שמשתלחים ממנו הטמאים הללו, ומכוח זה נוצרה קדושה יתירה. וה"נ יש לומר לענין צד צפון, דבוודאי שהוא קדוש יותר לכו"ע ככל הראיות הנ"ל, ובהא פליגי בגמ' לענין צפון - לחד מ"ד קדושת צפון היא בעצם ומוקדמת לדין שחיטה בצפון, והיות והצפון קדוש יותר לכן נקבע להיות מקום השחיטה של קדשי קדשים. ולאידך מ"ד מלכתחילה הצפון הוא קביעות מקום בעלמא לשחיטת קדשי קדשים אולם אחר שהוא המקום המיוחד לשחיטת קדשי קדשים, בכך הוא נעשה למקום קדוש יותר. (ועדיין צ"ב ענין שריפת הפרים בצפון ירושלים שאינה במקום שנקבע לחשיבות)

קבלה בצפון

הרמב"ם (בהל' מעשה הקרבנות שם) הביא דין שחיטת קדשי קדשים בצפון והוסיף "מקום שחיטה הוא מקום הקבלה", ודבריו תמוהים מדוע תלה את דין הקבלה בשחיטה הא בגמ' קבלה בצפון הוא דין בפני עצמו וילפי' מדכתיב "ולקח הכהן מדם החטאת". ועוד דלכאוף אדרבה, השוחט אינו צריך לעמוד בצפון ואילו המקבל צריך לעמוד בצפון, ומדוע כתב שיש ללמוד קבלה משחיטה.

אך באמת הדברים מוכרחים, דאליבא דאמת אחר שידענו שדין קדשי קדשים בצפון זהו המקור לכל מעשה הקרבן בצפון. אף קדשים קלים נקראים כך רק לענין אכילה לזדים אבל הדם והאימורים נחשבים כקדשי קדשים (כדא' במתני' שם פט.) ומ"מ אינם טעונים צפון, מאחר ואינם קדשי קדשים, ומאידך קבלת הדם של קדשי קדשים טעונה צפון. וזהו כוונת הרמב"ם שמקום השחיטה היינו מקום הקבוע לקדשי קדשים הוא מקום הקבלה.

ומה דהשוחט אינו צריך לעמוד בצפון מפני שהשחיטה לאו עבודה היא, ומ"מ השחיטה עצמה צריכה להיעשות בצפון דבהמה נעשית עבודה. וכיון שהוא דין בקדשי קדשים צריך ילפותא מיוחדת שהאשם אף הוא בצפון, דאינו מצד שבא לכפר.

וביותר, המקור שצריך צפון הוא עולה ומינה ילפי' לחטאת, והגמ' דורשת בחטאת שהצפון מעכב בדיעבד, ומק' הגמ' (מה:) מנלן שבעולה מעכב בדיעבד ומתרתת "כלום מצינו טפל חמור מן העיקר", ומק' הגמ' דא"כ למה לקוח בכסף מעשר אינו נפדה ולא יהא טפל חמור מן העיקר, ועוד מדוע תמורה חלה על בעל מום דלא יהא טפל חמור מן העיקר. וצריך הסבר הא ילפותא בעלמא היא ואמאי חשיב הלמד כלפי המלמד כטפל אל העיקר. ועוד דבמשנה (שם פט.) "חטאת קודמת לאשם, מפני שדמה ניתן לד' קרנות ועל היסוד" ואילו דם האשם ניתן בשתי מתנות שהם ארבע, ואף הוא ניתן על היסוד. ובדברי רש"י מבואר דהיתרון של חטאת שהוא המלמד, ויש להבין מדוע מה דהחטאת היא המקור מהוה יתרון קדושה על האשם.

אך הפשט בזה שכאשר לומדים אשם מחטאת, הרי זה מגלה שיש מכה משותף ביניהם, דעד כמה ששניהם קדשי קדשים דינם שוה. המקור לשחיטה בצפון הוא בקרבן עולה וכאשר למדים ממנו לחטאת אמרי' שיש חלק משותף לשניהם והעולה שבחטאת מחייבת צפון, וזהו פשט המשנה שהחטאת שבאשם מחייבת נתינת הדם ליסוד. ולכן נחשב המלמד כעיקר והלמד כטפל, שזהו המקור והסיבה לדין הנלמד, אכן אליבא דאמת עולה לא חמורה יותר אלא כל קדשי קדשים הנלמדים בילפותות בגמ' שוים בדינם ולכולם גורם אחד (ולכן הביאם הרמב"ם שזה המלמד שהם קדשי קדשים).

נוצא - קרבן האשם נלמד מחטאת לענין דינים הנוגעים להיותו קרבן המכפר, אך לא לענין דיני קרבן החטאת.

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת
התפוצה במייל:

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות
בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'
שנאמדו במקלות על ידי
הגאון הגדול דבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "בף החיים"

פרשת יתרו

ב'שמיעה' גרידא, אלא צריכים לתרגם את זה 'למעשה'. שאם לא כך במשך הימים ובמשך הזמן ה'שמועה' נקלשת ונחלשת, וה'אדים' מהדבר נחלשים ונאבדים. מיד כשאדם שומע דבר - צריך לתרגם את זה למעשה. כי זה הקנין של הדבר [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס במעלת ובמהות יום ט"ו באב (עמוד ז והלאה). ע"ש]. 'קנין' לא נעשה רק על ידי 'שמיעה', קנין נעשה על ידי שאדם עושה 'מעשה' בפועל. והזכייה כפולה. לכן גם יתרו שתרגם את הדברים 'למעשה', זכה למה שאחרים לא זכו, כל כלל ישראל יצאו להקביל את פניו. הוא זכה לחתן שאיש לא זכה, משה רבינו ע"ה, 'משה רבינו מהימנא', מי זכה לחתן? כזה? רק יתרו!

'איתן מושבך ושים בסלע קינך'

אמרו רבותינו במדרש רבה בפרשה שלנו (שמות רבה פר' כז ס' ג, ומוכא ברש"י במדבר כד כא), שבלעם כשרצה לקלל את ישראל, גם את יתרו הוא רצה לקלל, (לא רק את כלל ישראל, אלא גם את כל מי ש'נספח' לכלל ישראל), אמר לו בלעם ליתרו: 'אתה ואני היינו ביחד, היינו יועצים לפרעה, על שלחן אחד אכלנו, והסוף שלך - אשריך! 'איתן מושבך ושים בסלע קינך' (במדבר כד כא). זכית להתחבר עם ה'איתנים' (וע' סוטה מו רע"ב). עם בני אברהם יצחק ויעקב ע"ה. אפילו לקלל אותך אני לא יכול! והמדרש מביא על זה משל למה הדבר דומה, לאותו 'צייד' שהיה מנסה לצוד 'ציפור' שהייתה עומדת על ה'אילן' והוא רוצה 'לקלוע' ול'צלוף' בה, והיא מתחמקת

2. כמו שהכתוב מעיד 'ויצא משה לקראת חותנו' (שמות יח ז), ורש"י מביא בשם רבותינו (במדרש תנחומא פר' ויגש ס' ז), כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה. כיון שיצא משה, משה הלך לקבל את פני חותנו, יצא אהרן, (אמר אהרן: זכי משה ילך לבדו? אני אלך איתו). כיון שיצא אהרן, הלכו גם נדב ואביהו, הם ה'תלמידים', בני אחיו של משה, אהרן. ומי הוא שרואה את כל אלו יוצאים ולא יצא? כל הגדולים שבחבורה, יוצאים לקבל את פני יתרו, ושאר העם לא יצאו? כולם יצאו לקבל את פניו.

'שמעו עמים ידגון חיל אחז יושבי פלשת'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום להתבונן בכמה עניינים, מענייני הפרשה וענייני הזמן. פרשת השבוע פרשת יתרו, 'וישמע יתרו, כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו, כי הוציא ה' את ישראל ממצרים', מפרש רש"י בשם רבותינו (זבחים קטז. וע' מכילתא כאן), 'וישמע יתרו, מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ויש בזה לימוד מוסר גדול למתבונן, הרי את הענין הזה של קריעת ים סוף לא רק יתרו שמע, כל העולם כולו שמע, 'שמעו עמים ידגון חיל אחז יושבי פלשת' (שמות טו יד), קריעת ים סוף נתפרסמה בכל העולם כולו. (באמת, הייתה זו שמועה מחרידה, ראו בחוש את 'ידו החזקה של הקב"ה ית"ש, שידד את מערכת הטבע והפקיע את כל המערכות כולם, וקרע והעביר את בני ישראל בים).

'שמועה שמע - ובא'

אם כן, מה התורה אומרת 'וישמע יתרו', וכי רק הוא שמע? הרי כולם שמעו! אלא התירוץ הוא: 'מה שמועה שמע - ובא'. היחיד שבא מי זה היה? יתרו. ושאר אומות העולם, 'חיל אחז יושבי פלשת' (שמות טו יד). הם 'דעדו' כולם. ומה עשו עם ה'רעדה' שלהם? כלום. המשיכו לרעוד.. היחיד ששמע - ובא, היה יתרו. וזה הנקודה. הוא 'שמע' - ובא. הוא לא 'שמע' כדי 'לצאת ידי חובה' ב'שמיעה' גרידא. הרבה דברים טובים אדם 'שומע', אבל זה לא מספיק. כל 'שמועה', צריכה להוליד 'תולדה' 'למעשה'. למעשה טוב. אם האדם מסתפק רק ב'שמיעה', אחרי איזה זמן השמועה הזו משתכחת. אצל יתרו מצינו את הענין לקחת את הדברים למעשה. שמע שמועה - ובא. וזה נפקא מינה לכל אחד ואחד, הרבה פעמים 'שומעים' או לומדים 'מוסר', צריכים להיזהר לא להסתפק

1. יתירה מזו, אמרו רבותינו במדרש (ילקוט שמעוני שמואל ב רמז קסא) כשנרקע 'ים סוף', לא רק 'ים סוף' נרקע, אלא כל מימות שבעולם נרקעו. בכל מקום, בכל אתר ואחר, שהיו נמצאים שם מים, נרקעו המים באותו הזמן. אפילו אם היה בידו של אדם 'כוס מים' - בזמן קריעת ים סוף - גם המים האלה נרקעו. הפרסום היה 'פרסום עולמי', בכל הארץ, בכל העולם כולו.

ובורחת למקום אחר, והוא רץ אחריה ממקום למקום, עד שהיא עמדה על 'אנדרטה' של 'מלך' שהייתה בעיר, (פסל שעשו לו בכיכר המרכזית), היא עמדה לו על 'האוזן' או על 'האף'... אמר הצייד: 'ברחת למקום שאני לא יכול לעשות לך כלום! מי יעז לקלוע על האנדרטה של המלך? יתזו את ראשו על המקום! אין לך בזיון ומורד במלכות גדול מזה. אותו דבר כאן, אצל בלעם, אומר לו ליתרו: 'יתרו רצייתי לקלל אותך, מאד רצייתי, בכל נפשי אני חושק בדבר, אבל 'איתן מושבך'. נתחברת עם 'איתני ארץ'. עם בני אברהם יצחק ויעקב. ואני לא יכול אפילו לקלל אותך! ניצלת ממני'. וכל כך למה? כי הוא שמע - ובא. בזכות זה שהוא הפנים את הדברים ש'שמע' ותרגם אותם למעשה.

'שכר הליכה בידו'

במשנה במסכת אבות (פ"ה משנה יד): "ארבע מדות בהולכי בית המדרש", אלה שהולכים לבית המדרש יש ארבעה 'מהלכים', ארבעה 'כללים', ארבעה 'עניינים' בזה, הראשון שבהם, "הולך ואינו עושה - שכר הליכה בידו", וזה צריך ביאור, כי לכאורה זה פלא, אדם הלך לשיבה ומשום מה.. לא למד ולא עשה כלום, הלך לשיעור תורה ורק נכנס לשיעור, רק התחיל 'ללמוד' הוא 'נרדם'. (זה ידוע ומפורסם שדרכו של היצר היא להפיל 'תרדמה' על האדם בשעה שהוא יושב ועוסק בתורה).³ צריך ללמוד ולא לישון, אבל קורה שאדם 'נרדם', או שהוא הגיע מאוחר, כאשר השיעור הסתיים. אומרת המשנה: "שכר הליכה בידו".

3. קל וחומר בן בנו של קל וחומר לבני אברהם יצחק ויעקב שהם ממש 'בני איתנים', כמה צריך האדם להיות שמח וטוב לב בידיעה הפשוטה הזו שהוא מבני אברהם יצחק ויעקב. ודי בזה - למי שמתבונן באמיתות - שיהיה שבע רצון ושמה כל ימיו. יש לו חלק עם הקב"ה! חלק עם אברהם יצחק ויעקב.

'בלעם' קדם אותך..

4. אבל בלעם מה הוא מבקש על עצמו? 'תמות נפשי מות ישרים' (במדבר כג י). כל חייו הוא רצה לחיות כמו 'גוי', עם כל התאוות ועם כל הרשעיות, אבל למה הוא מתאוה ומתחמד? 'תמות נפשי מות ישרים' (במדבר כג י), שה'מיתת' שלי תהיה כ'יהודי' וחלקי יהיה כ'יהודי'. אבל לחיות רוצה לחיות כמו גוי. זה היה 'בלעם'. ולכן הוא עדיין יושב בגוינות. כי אין דבר כזה לחיות בהיים בעולם הזה כמו 'גוי' ולמות כמו 'יהודי'. שיהיה לך חלק לעולם הבא. אין דבר כזה. צריכים בעולם הזה 'לחיות' כמו 'יהודי'. להזיע ולהתייגע על תורה ועבודת ה' יתברך - ורק כך 'קונים' את החלק ואת הקנין לעולם הבא. מי שהושב 'לחיות' בעולם הזה כ'גוי', אחרי תאוותיו ורצונותיו, ולעולם הבא הוא יתפלל 'דיבון העולמים, תכניס אותי לגם עדן', שידע שזה מחשבה של 'בלעם' (הוא כבר קדם אותו...). המשנה בסנהדרין (צ) מונה את ההדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא, והראשון שבהם הוא 'בלעם'.

5. יש 'סגולה' בדוקה (למי שאהב 'סגולות'. עם סגולה..), מי שרוצה לישון בלילה ולא עולה בידו (הוא 'מתהפך' מצד לצד..), ייקח ספר ללמוד ועל המקום הוא יירדם.. זה ידוע ומפורסם. סגולה מגדולי ארץ.. למה? היצר עושה חשבון: 'יותר טוב שהוא ישן, ואני ארדים אותו, מאשר שילמד..', ומיד הוא מפיל עליו תרדמה.

הוא זוכה לשכר על ההליכה. נותנים לו שכר אפילו שלא למד כלום. וזה פלא, על מה יקבל שכר? הרי לא למד כלום! והרבה ביאורים נאמרו במשנה הזו, הרמב"ם, רש"י ועוד. אבל שמעתי בשם האדמו"ר מקאצק זצ"ל שהוא ביאר את זה כך (שיח שרפי קודש ח"ג, עבודת ה' אות כה): "שכר הליכה בידו", שכל כמה שאדם מתרחק מהבית זה הרווח, ועל זה השכר. כי כאשר הוא יושב בבית, לפעמים מתקוטט וצועק על אשתו או על אחרים וכו', 'עסק ביש', ובפרט שיש לו בביתו כל מיני 'מכשירים' שונים ומשונים.. 'אספקלריא המאירה' שהוא יושב וצופה ורואה בהם..⁶ (הרבה פעמים בבית היצר יכול להפיל את האדם לפחת, עם כל מיני 'מלכודות' ו'מוקשים'), והוא ברח והתרחק מהבית, אפילו לא למד שכר הליכה בידו. זה היסוד שלנו: צריכים ללכת! כמו 'יתרו', כשהוא 'שמע', הוא בא והלך. הוא קיים למעשה. וכשאדם בא הוא מרוויה. כלל גדול בדינו: כשאדם הולך לכבוד הבורא יתברך - מושטים לו יד מן השמים.

'רחיק מאורייתא רחיק מקודשא בריך הוא ומאן דקריב לאורייתא קריב ליה קודשא בריך הוא בהדיה'

כבר הזכרנו לשון הזוהר הקדוש - ומצוה ללמוד אותו בעל פה [כדאי לדעת, יש לשונות של רבותינו שאם אדם באמת ישנן אותם וילמד אותם הם יועילו לו. כך קבלה בדינו מ' ישראל סאלנט ע"ה, (שבוע הבא היארציית' שלו, זיע"א), 'הוא היה אומר', בשעה שאדם לומד מוסר, (אם זה דברי רבותינו ואם זה מאמרים של גדולי הדורות), ורואה איזה 'משפט', איזה 'לימוד' שגורם לו להתעורר - ייקח את המשפט הזה ויחזור עליו הרבה פעמים, פעם אחר פעם ישנן את זה, וזה יועיל לו לתקון מידותיו, יועיל לו שיהיה לבו לב פתוח לתורה ולידאה? יש לשונות שאדם שחוזר עליהם ומשנן אותם זה מועיל לו. יש לשון נפלא מאד של רבי אברהם אבן עזרא ז"ל,⁷ פיוט נפלא, מוסר שהוא אומר לגפשו (תשלום אבדרהם

6. סכנת פגעי הטכנולוגיה

וצריכים לדעת: ה'כלל' הזה והדומה לו הוא 'כלי משחית' ששורף נשמה וגוף ואדם לא מרגיש בזה. הוא יושב ונהנה... נשמה וגוף זה שורף! שני עולמות אדם מאבד בידיו!

7. וכך רבי ישראל זצ"ל נהג בעצמו 'הלכה למעשה'. סיפור התלמידים שהיו שומעים אותו לפעמים לילה שלם שעות על גבי שעות שהיה יכול לחזור על 'משנה' אחת במסכת אבות (פ"א משנה יג) 'דלא יליף - קטלא חייב!'. מי שאינו לומד, חייב מיתה. מי שרחוק מתורה אוי ואבוי לו. ועל המשפט הזה 'דלא יליף - קטלא חייב', היה יכול לחזור שלוש שעות ויותר בהתעוררות עצומה. אם אדם ינסה 'חצי שעה' לחזור על המשפט הזה בהתעוררות ובהתבוננות יועיל לו הרבה. מי שאינו לומד - מחוייב מיתה. אין כאן רחמנות. מי שרחוק מתורה הוא רחוק מן הכל.

8. רבינו אברהם אבן עזרא ז"ל

איש אלוקים קדוש, מגדולי רבותינו הראשונים כמלאכים, מה נבוא לשבח אותו! גדולי האדמו"רים היו אומרים - כך יש קבלה מרבינו ר' בונים משפיסחא

עמוד קטו): "פעמים תשובבי, ופעם תשוב", פעם את שבה בתשובה באמת, אבל הרבה פעמים 'תשובבי', (מלשון 'שובב', מלשון שעושה מה שרוצה), "אם אחת לקונך", פעם אחת את באמת עם הבורא יתברך, "ורבות לרצונך", הרבה פעמים עם היצר, "ואיך יתום עונך", איך אפשר לשוב בתשובה באמת שישגמר העוון? כך הוא מייסר את נפשו. אדם יושב ושומע לשון כזו, וחוזר על זה. זה פועל. זה חודר ומשפיע⁹, מביא אותו ר' חיים ב'נפש החיים' (שער ד פרק לא), לשון הזוהר הקדוש (פר' ויקרא דכ"א ע"א): "כד בר נש אתרחיק מאורייתא - רחיק הוא מקודשא בריך הוא. ומאן דקריב לאורייתא קריב ליה קודשא בריך הוא בהדיה". אם האדם מתרחק מהתורה, הוא רחוק מהקב"ה. ואם הוא קרוב לתורה, הוא קרוב לקב"ה. עמו במחיצתו. ועל הלשון הזו צריך האדם לחזור בהתבוננות כמה פעמים בכל יום. ואוי ואבוי למי שרחוק מהבורא יתברך. הפסוק אומר בתהלים 'כי הנה רחיק יאבדו' (תהלים עג כז). אין לו תקנה.

'אל תשכחנו לנצח ואל תזנחנו לעד'

לפעמים בשעת 'ברכת המזון' בשבת אני מהרהר בנוסח שתיקנו לנו רבותינו בברכת 'רצה והחליצנו'¹⁰, משפט שמי

זצ"ל (על שפתי צדיק פל תצוה אות יט, ושפתי צדיק לפסח אות טז, ובליקוטי תרי"ם עמוד רלא, ובשם ישראל פרשת תרומה אות א, ובשם ישראל לשמיני עצרת אות לה, ובשם משמאל פרשת וחי עמוד שעה) - שהיה אומר, תמהני איך היה רבי אברהם אבן עזרא זצ"ל לחיות חמש דקות בחיים? איך היה יכול להחזיק מעמד? כל כך גדולה ועצומה הייתה היראת שמים שלו והתלהטות נפשו לבורא, אם כן היאך לא פרחו נשמתו ממנו? הוא לא יכול להבין את זה... איך היה האבן עזרא יכול לחיות שבעים וחמש שנה? כל רגע ורגע כמעט נשמתו הייתה יוצאת ונדבקת במקורה, מרוב הפחד והאימה והיראה מהבורא יתברך.

9. האדם מרגיש שהוא יחיה לעולם.

מרוך הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, המשגיח ע"ה, כמעט בכל שיהיה היה חוזר על משפט אחד מהזוהר הקדוש (פרשת נשא דף קכו ס"א): "בר נש אזיל בהאי עלמא, והוא חשיב דדיליה הוא תדיר, וישתאר בגויה לדרי דרין". הולך הבן אדם בעולם הזה וחושב שהעולם הזה שלו, הכל שלו, והוא ישאר בעולם הזה לדורי דורות. הוא יחיה. אם לא 'מתושלח', לפחות ארבע מאות שנה... כך ההרגשה. ולא מרגיש שזה 'עולם המעשה'. הימים פורחים ועוזבים. 'האדם איכפת לו על הדמים ולא איכפת לו על הימים'. 'הדמים אינם עוזרים, והימים אינם חוזרים' ועקדת יצחק שער כט אות א, דרושי הצ"ח דרוש א' ליום א' דסליחות). צריכים 'להכניס' את הדברים האלה לראש. [א"ה: וראה עוד דברי רבינו שליט"א בקונטרס 'תפארת חיים' (סוף עמוד נד). ע"ש].

10. קיום המצות בזריזות

צריכים ללמוד את הנוסח הזה, מה זה 'החליצנו'? הרבה לא יודעים מה זה. תשאל מישהו 'מה זה החליצנו?', יאמר לך: 'תן לנו חליצה...'. לא זה הפשט. 'החליצנו' לשון זירוז (רש"י עירובין לט.). וזרזנו, וכחלוצים נעבור ראשונים במערכה. תזוז אותנו במצוותיך. שאדם יהיה זריז במצוות. שלא יהיה כמי 'שכפאו שד', לאט לאט, 'אנוס על פי הדיבור', הולך לקיים המצוה. אלא שיהיה בזריזות. כל כולו ברמ"ח איברים ושס"ה גידים. שהוא 'חי' למצוות. זה הפירוש בזריזות - חי למצוה.

שמתבונן בו זה מבהיל באמת, "והגם שאכלנו ושתינו חרבן ביתך הגדול והקדוש לא שכחנו", אל תשכחנו לנצח ואל תזנחנו לעד". תשמעו מה שכתוב כאן. אדם בא ומבקש כזו בקשה: 'דיבוננו של עולם, אבינו שבשמים, רחמן מלא רחמים, אנא, אל תשכחנו לנצח ואל תזנחנו לעד!', פירוש הדברים, שחלילה חלילה יכול להיות מציאות כזו ש'שוכחים' מישהו 'לנצח' ו'זנחים' אותו 'לעד' (רה"ל). ועל זה האדם מבקש 'דיבוננו של עולם, שלא יהיה חלקי עם אלה שנשכחים לנצח, ולא תזניח אותנו לעד'. עד כדי כך. זה מציאות איומה.

ביאור העונש של הנחש הקדמוני

אדם שרחוק מבוראו אוי ואבוי, אין לך דבר דע ומד מזה. ומצוה לחזור על מוסר השכל (להקשיב היטב) - מה שאמר הגאון חידושי הרי"ם ע"ה - בענין של חטא נחש הקדמוני, מה שהיה עם 'אדם הראשון', (הדברים ידועים, העוון הזה שעד היום אנחנו סובלים ממנו, כבר עברו חמשת אלפים שנה ויותר ועדיין חטא אדם הראשון לא תוקן, עדיין יש את כל הגזירות וגזירת מיתה לא בטלה, עד שהקב"ה יעביר רוח הטומאה מן הארץ בב"א), וכל מי שהיה בעוון ובחטא הזה נענש, אדם הראשון קיבל את העונש שלו, ונענש 'בזיעת אפך תאכל לחם'¹² (בראשית ג יט), וחזה קיבלה עונש 'בעצב תלדי בנים' (בראשית ג טז), 'ייסורים גוראים'¹³.

כבר סיפרתי על הגאון רבי לוי יצחק מבראדיטשוב זצ"ל שבילילה ראשונה של סוכות, שלמחרת בבוקר מנענעים את הלולב ואת האתרוג, היה ממתין למצוה הזו, ובבוקר כשהוא בא לקחת את הלולב והאתרוג שהיו מונחים בתוך הארון, ב'ויטרנה', הוא הושיט את היד ובקע את הזכוכית והוציא משם את הלולב והאתרוג והלך לנענע. מרוב שהיה שקוע בקיום המצוה לא שם לב לפתוח את הזכוכית של החלון ולהוציא את האתרוג, אלא הוא הושיט את היד ושבר את הזכוכית מרוב שחשקה נפשו אל הדבר (והוא בספר זכות אבות דף ט ע"א). עד כדי כך. היו מחכים וזריזים לקיום מצוות.

11. כשאדם אומר את זה צריך שבאמת לא ישכח, יש אחד שאומר שהוא 'לא שוכח' ובאותו זמן ממש הוא שוכח... לפחות באותו זמן שאומר יזכור.

12. 'בזעת אפך תאכל לחם' אינה מצות עשה...

וצריך להזכיר 'בזיעת אפך תאכל לחם' זה לא אחת מ'מצוות עשה' שבתורה... יש בני אדם שטועים וחושבים שזה 'מצות עשה', אומרים 'לשים יחד', 'הריני בא לקיים מצוות בוראי בזיעת אפך תאכל לחם...', זה לא 'מצות עשה', לא צריך 'הידורים' ולא צריך 'חסידיות' ו'תוספות'. זה 'קנס' ו'עונש'. ו'עונש' אדם עושה בעל כרחו. כך אומר המסילת ישרים' (פרק כא). זה היה העונש של האדם.

13. וכדאי להזכיר את דבריו של הגאון ר' צדוק הכהן זצ"ל, 'הוא היה אומר', תתבונן, הקב"ה קורא לייסורים של הלידה 'עצב'. ולמעשה מי שידוע, הייסורים של 'צירי וחבלי לידה' הם ייסורים קשים מאד. האשה מצטערת הרבה בשעת הלידה. 'חבלי לידה' זה כאבים גדולים. ועם כל זה התורה קוראת לזה סך הכל 'בעצב תלדי בנים'. בהתייחסות של תורה לצער והייסורים הללו זה 'לעצב' בעלמא. צעד 'כל דהוא'. אם כך - קל וחומר הדברים כשהתורה מבקשת 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך' (דברים ו ה), מי יודע איך זה צריך להיות ולהראות. אם כל הייסורים האיומים זה

לבוא, להתחבר, תבוא! כ'תרו', 'מה שמועה שמע - ובא'.
שחלילה לא יהיה הקשר מנותק ואין לו תקנה. מי שרחוק
מהתורה - רחוק מהקב"ה, כדברי הזוהר (שהזכרנו). אדם
שחלילה רחוק מתורה - הוא רחוק מהבורא יתברך. ואם
הוא רחוק, אין לו תקנה.

כח התורה

בפרשת השבוע יש לנו כאן את הענין של 'מתן תורה',
בשנת ב' אלפים תמ"ח לבריאה, יום שבת קודש (שבת פו
סע"ב), ו' בסיון, קיבלנו את המתנה היקרה ביותר שיכולה
להיות, 'תורה'. ואשרינו ואשרי חלקנו שזכינו לדבר הזה.
אני אקריא את לשון הזוהר הקדוש, מה שהגאון ר' חיים
ואלזינגר זצ"ל מביא בספר נפש החיים (שער ד פרק יא), פסקא
אחת מדברי הזוהר הקדוש, מה ששייך בהתייחסות לכח של
תורה, רואים בחוש את הכח העצום של גדולי החכמים, הן
בתלמוד, הן בכל ההמשך של ההסטוריה של כלל ישראל,
עד דורנו ממש, שגדולי ישראל נתקיים בהם 'ותגזר אומר
ויקום לך ועל דרכיך נגה אור' (איוב כב כח), שהעליונים היו
כפופים להם (כביכול), שאם היה גזר גזירה והיה אומר מה
שאומר - זה היה מתקיים. לא אחד ולא שניים.

תפלתו של החפץ חיים ע"ה

אצל החפץ חיים ע"ה היו סיפורים לאלפים, שאם היה מברך
מישהו - ידעו שהברכה שלו מתקיימת בודאי. מספרים
שפעם אחת היה מישהו שלא נפקד בבנים, ובא אצל החפץ
חיים ע"ה, וביקש והפציר, אמר לו החפץ חיים ע"ה: 'מה
אתה רוצה ממני? תתפלל אתה לבורא יתברך!¹⁴ ושנים על
גבי שנים הפציר בו שיתפלל בעבורו שיהיה לו ילדים. החפץ
חיים ראה שהוא כל כך 'מנדנד' לו 'מעומקא דלבא', אמר

וה'נחש' נענש, 'ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה,
על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך' (בראשית ג יד), ימי
חיך העולם הזה, כל ימי חיך העולם הבא (רבינו בחי בראשית
שם, רד"ק ומלבי"ם שם, וע' ברכות יב סע"ב), אין לו תקנה לנחש,
ושואלים העולם: איזה קללה יש כאן? אין שום קללה, זה
ברכה! 'נחש' היכן שתניה ותזרוק אותו בכל פינה שבעולם
פרנסתו אתו. בכל מקום בעולם. וכי יש מקום שאין בו 'עפר'?
בכל פינה בעולם יש לו עפר. אם אומרים לו זה המזון זה
הפרנסה שלך ה'עפר', היה צריך לומר: 'דיבון העולמים תודה
רבה על הברכה שאתה נותן לי מזון תמיד'. היה צריך לקבל
עונש 'בזיעת אפך תאכל לחם' (בראשית ג ט). לא שיאכל
עפר. ובכל מקום שנמצא יהיה לו מזונות אתו.

ולימוד גדול למד מכאן החידושי הר"ם זצ"ל: כאן נעוצה
הקללה האיומה והנוקבת ביותר שיכולה להיות. כי כל
ה'בריאה' כולה, יהיו מי שיהיו, יודעים שהקב"ה ית"ש זן
ומפרנס את הכל, 'מקרני ראמים ועד בצי כינים' (ע"ז ג),
בכל הבריאה כולה מוטבע בה הידיעה הזו ש'מזון' ו'פרנסה'
זה מהבורא יתברך. 'הכפידים שואגים לטרף ולבקש מאל
אוכלם' (תהלים קד כא). 'הכפיד' זה 'אריה' צעיר (רד"ק ומלבי"ם
תהלים שם), ובשעה שהוא יוצא לצוד את הציד שלו, כאשר
הוא 'שואג', לקראת ה'ציד' שלו בשאגתו הוא מבקש מהקב"ה
שיזמן לו טרפו. 'נותן לבהמה לחמה, לבני עורב אשר יקראו'
(תהלים קמו ט). למי הם קוראים? הם מבקשים מהבורא
יתברך. (לא מלשכת הסעד...). בכל ה'בריאה' כולה מוטבע בה
הענין הזה שהקב"ה זן ומפרנס. יש להם קשר עם ה' יתברך.
חוץ מה'נחש'. 'הקב"ה אמר לו: 'פרנסה תהיה לך תמיד מצויה.
'בנחת ולא בצער', 'ברווה ולא בצמצום'. אבל תסתלק ממני.
אין לך רשות להכנס ולהתפלל לפני. אין לך קשר אתי'. וזו
הקללה האיומה ביותר. לאבד את הקשר עם ה' יתברך. אין
לו 'קשר' ו'מגע' ו'זיקה' ו'חיבור', אבוד אבוד אבוד! 'כי הגה
רחקיך יאבדו' (תהלים עג כז). וזה הדבר הגרוע ביותר. זה מה
שקרה לנחש שאין לו תקנה, כמו שאמרו רבותינו במדרש
(בראשית רבה פר' צה ס"א, וילקוט שמעוני יחזקאל רמז שפג).

הזכות הגדולה להתפלל לבורא יברך

כמה צריכים להודות שברוך ה' יש לנו את היכולות הזו
לעמוד ולבקש ולהתחנן לפני הבורא יתברך! 'תפלה' לשון
'חיבור', כמו שאמרו רבותינו הקדמונים (רש"י בראשית ל, ה).
[א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס תפארת
חיים (עמוד מז). ע"ש]. אם יש לך את ההיכתי תימצא והאפשרות

נקרא 'עצב', אזי כאשר התורה תובעת ומבקשת לאהבה את הבורא יתברך
'בכל לבבך ובכל נפשך' מי יודע איך זה צריך להיראות. אין לנו השגה בכלל.

שליחות מיוחדת

14

היו שולחים שליחים אצל החפץ חיים שיתפלל על פלוני ועל אלמוני,
וכשהיו מספרים לו את זה, הוא היה צוחק, אמר להם: 'הא למה הדבר דומה,
לעני אחד ששלח עני שני אצל עני שלישי שיבקש עליו אצל העשיר,
במקום שהוא יפנה ישירות לעשיר בעצמו...! הקב"ה רחמן מלא רחמים. בידו
הכל ומידו הכל. מה אתה צריך שליחים לשלוח אל הרב בכדי שהוא יבקש
- תעמוד אתה ותבקש [א"ה: וראה עוד מעשה נפלא שהזכיר רבינו שליט"א
בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יא (פרשת וראי תשע"ט, עמוד כז הערה יט).
ע"ש]. כל אחד יש לו קשר לבורא יתברך. ואוהבים את התפלה שלו בשמים.
יעמוד וישוחח עם ה' יתברך. ידבר 'כדבר איש אל רעהו', בכל שפה שיהיה,
רק שיהיה מה'לב'. 'דיבון העולמים, בידך הכל ובך אנחנו מאמינים, הושיעו'
ווצריכם לשון ולתקוע הדברים בלב, את האמונה והבטחון שהכל מידו יתברך. והדברים
פועלים ועושים רושם טוב.

לנחוניא' היה איש 'חסד', לכן אברהם בכבודו ובעצמו טרח להוציא אותה מן המים. תראו כמה שכרו של גומל חסדים!.

הקב"ה מסכים לסברת הצדיקים

ומסיימת הגמרא: 'אף על פי כן מת בנו של נחוניא בצמא'. בנו היה במקום שלא היה שם מים ומת בצמא. שואלים כל המפרשים וכל הקדמונים הרי בכך חוזרת שאלת הגמרא: הייתכן כי בדבר שהיה אותו צדיק טורח בו, בדבר זה ייכשל זרעו? נחוניא מקדיש את חייו בשביל כלל ישראל, שיהיה להם מים, ובנו מת בצמא? אלא אומרים הראשונים - ב'שיטה מקובצת' (שם ד"ה יכשל בו זרעו) בשם רבינו ישעיה (אחד מגדולי הראשונים) - שהקב"ה מסכים לסברת הצדיקים וגדולי הדורות. הקב"ה מנהיג את העולם לפי סברת גדולי הדור. כשהבת של נחוניא נפלה לתוך הבור, היה רבי חנינא בחיים, וברגע הזה שהוא אמר 'לא ייתכן שהיא תמות', נתקבלו דבריו בשמים והוציאו אותה מהבור. אבל כשבנו של נחוניא מת בצמא, כבר רבי חנינא בן דוסא נפטר לבית עולמו, לא היה הצדיק שייגזור ויאמר שיהיה, לכן נפטר בנו של נחוניא. כאן אנחנו רואים את הכח העצום של החכם. כח של גדול הדור. 'ותגזר אומר ויקום לך'. הקב"ה מסכים עם סברת הצדיקים. הוא מוסר להם את ההגה, את ההנהגה בידם, והם שקובעים ואומרים 'כך וכך יהיה'.

עמלי התורה כשותפים במעשה בראשית

ובאמת מה הביאור בזה? ה'נפש החיים' (שער ד פרק יא) מביא לשון הזוהר (פרשת בראשית דף מז ע"א), "כל מאן דאשתדל באורייתא בכל יומא", כל מי שיושב ועמל בתורה בכל יום, "יזכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי", יהיה לו חלק לעולם הבא. "ויתחשיב ליה כאלו באני עלמין", ונחשב כאילו הוא 'בונה' עולמות (אלמלא מקרא כתוב אי אפשר להוציא מן הפה), "דהא באורייתא אתבני עלמין ואשתכלל", מכח התורה נברא העולם והתייסד, "דהא הוא דכתיב ה' בחכמה יסד ארץ וגו'" (משלי ג ט). 'בחכמה' על ידי 'תורה' ייסד ארץ. 'בראשית ברא אלהים את השמים ואין הארץ' (בראשית א, א), אומר התרגום ירושלמי: 'בחכמתא', בחכמה ייסד ארץ. על ידי 'תורה' נבראו כל העולמות כולם. "וכל דאישתדל בה", כל מי שעוסק ב'תורה', "שכלל עלמין וקיים ליה", הוא בונה את העולמות ומעמיד אותם. "ותא חזי", ובא וראה, "ברוחא עביד קב"ה עלמא", כשברא הקב"ה את העולם ב'דיבור' הוא ברא אותו, 'בדבר ה' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם' (תהלים לג ו). 'בדיבור'. 'ויאמר' 'ויהי'. 'בעשרה מאמדות נברא העולם' (אבות רפ"ה). 'וברוחא מתקיימא', מי מעמיד את ה'בריא'ה? ה'רוח' וה'דיבור'. של מי? "דא רוחא דאינון דלעאן באורייתא", הבל פיהם של העמלים בתורה (ומסיף

לו: 'אני עושה את זה בתנאי אחד: שלא תגלה לאף אחד שהתפללתי בשבילך, כי אחר כך לא יהיה לי זמן 'לפתוח ספר'. שיירות יהיו מצויות אצלי... והוא התפלל בשבילו והוא נפקד.

כח תפלתו של רבי חנינא בן דוסא

ובאמת צריכים להבין מה הביאור בזה שכל סדרי ההנהגה נתונים בידיהם של גדולי הדורות וחכמי ישראל. בגמרא במסכת בבא קמא (נ סע"א), יש מעשה נפלא ויקר, על נחוניא חופר שיחין, היה אחד מחכמי התלמוד שקראו לו 'נחוניא', והוא היה 'חופר שיחין', שזה 'בורות', בשביל 'עולי רגלים', היה חופר להם בורות מים, שאדם בא ברגל לירושלים, כל הדרך הזו היכן ימצא מעיינות ובארות? לכן 'נחוניא' הפקיד את עצמו בשביל כלל ישראל, והוא היה חופר להם בורות בכדי שיהיה להם מים מצויים בדרך. להם ולבהמות שלהם. הוא הקדיש את חייו לתפקיד הזה. יום אחד באו ואמרו ל'נחוניא': 'בתך נפלה לבור גדול מלא מים (בר מינון), ויש סכנה גדולה!', מהר רצו לרבי חנינא בן דוסא, אמרו לו: 'כבוד הרב, בתו של נחוניא נפלה לבור גדול ויש סכנת נפשות, היא יכולה לטבוע, אין מי שיכול לחלץ אותה משם!', [ובמאמר המוסגר: הם לא רצו למכבי אש' הם רצו לחכם. אדם רץ למכבי אש' שיביאו צינור וסולם צדיכים לדעת מהיכן הישועה באה, לדעת למי לפנות]. אמר להם הרב: 'שלום'. יהיה בסדר. אחרי שעה, נכנסו אצלו עוד הפעם, אמרו לו: 'כבוד הרב, עדיין הסכנה קיימת, היא עומדת לטבוע, היא כבר כמה שעות בבור, מה יהיה?!', אמר להם: 'שלום'. אל תדאגו. אחרי שעה נכנסו עוד הפעם בשלישית, אמר להם: 'אל תדאגו, היא כבר יצאה מהמים!'. וכך היה, 'עוד הם מדברים והיא באה', בתו של נחוניא. אמרו לו: 'כבוד הרב, את האמת' אתה נביא? מהיכן ידעת שהיא יצאה מן המים?!', אמר להם: 'לא נביא אני ולא בן נביא אני, אלא אני ידעתי את זה מסברא, דבר זה שהיה אותו צדיק 'נחוניא' טורח עליו ומתייגע בו, ייתכן שייכשל בו זרעו? הרי 'נחוניא' כל ימיו היה עובד וחופר בארות מים בשביל כלל ישראל, זרעו יטבע וימות בהם? הקב"ה לא יעשה כדבר הזה! לכן היה ברור לי במאה אחוז שתצא!'. שאלו אותה, את הבת, מי הוציא אותך מה'בור'? אמרה להם: 'זקן אחד עם איל בא אלי והוציא אותי מן המים'. מפרש רש"י (שם) מי זה הזקן? אברהם אבינו ע"ה. ומי זה האיל? אילו של יצחק אבינו ע"ה. (ולמה דוק אברהם? כיון שאברהם הוא היה איש 'חסד',

אדם מזניח את העניינים האלה ומחפש כל מיני 'עצות' ותחבולות ו'סגולות' (מינים ממינים שונים ומשונים), ואת ה'עיקר' הוא מזניח. 'כח התפלה', שזה 'נשק' עצום לקבל כל מה שצריך.

הזוהר: וכל שכן הבל פיהם של תינוקות של בית רבן). וכל מי שעמל ועוסק בתורה, הוא נעשה כשוותף למעשה בראשית. נעשה שותף יחד עם הקב"ה. והנפש החיים מביא עוד מדברי הזוהר (פרשת ויקרא דף יא סע"ב) "בגין דעלמא לא אתברי אלא בגין אורייתא", העולם לא מתקיים אלא בזכות התורה, "וכל זמנא דישראל מתעסקי באורייתא", וכל זמן שישראל עוסקים בתורה, "עלמא מתקיימא", לכן הוא נעשה (כביכול) כשוותף למעשה בראשית. זה המעלה של העוסק בתורה. אומר ר' חיים ואלאזין מה הטעם לזה? "כי כביכול נעשה שותף ליוצר בראשית ית"ש". וזה מה שאומר התנא באבות (פרק ו מ"א): שכל העוסק בתורה לשמה נקרא דע'. למי זה שעוסק בתורה נקרא דע', 'דידך? לבורא יתברך. "כיון שהוא המקיים עתה את כל העולמות בעסק תורתו, ובלי זה היו חוזרים כולם לתוהו ובוהו". בפסוק בישעיה (נא טז) 'ולאמר לציון עמי אתה, דורש הזוהר הקדוש (תיקוני הזוהר תיקון סט דף קה סע"ב), אלא תקרי 'עמי' אלא 'עמי', 'עמי במחיצת'.

מה שמבקש - נותנים לו!

מסיים הנפש החיים: "לכן יש בכוחו לעסוק ולבקש ומה שמבקש נותנים לו!". כאן טמון הדבר. זה הסוד. על ידי דיבור ברא הקב"ה את העולם, ועמלי בתורה הם מקיימים את העולם, אותם אלה העמלים בתורה באמיתות, שמוסרים ומפקירים את נפשם לכבוד תורה, לכן יש להם את הכח בדיבור, זוכים שבאמת 'ותגזור אומר ויקום לך', ה'בקשה' שלו נשמעת בשמים, הדיבור שלו מתקיים ומתקבל. לכן כשהוא מבקש בתפלה ו'בתחנון' לפני הבורא יתברך - דבריו נשמעים ומתקבלים. גם אם המצב חמור ביותר, 'סכנה' הכי גדולה, אם הוא מתפלל, שומעים לו!¹⁵

מנפלאות ההשגחה על ישיבת מיר

בזמן מלחמת העולם השנייה, כאשר ישיבת מיר התגלגלה והגיעה לסיף וליפן, והגיעה לשנחא, וידוע כי בשנחא היו כל המחלות שבעולם, (גם מחלות שנגעלמו משאר חלקי העולם היו שם), היה 'אבעבעות', והיה 'דבר' (בר מינו), כל מכות מצרים.. וראו נפלאות. אותם בני תורה שהיו נמצאים בישיבה שם,

15. בדור שעבר היה המשגיח של ישיבת ברנוביץ, רבי ישראל יעקב לובצינסקי זצ"ל הי"ד (הוא נהרג בשואה), היה איש אלוקים קדוש, (מספרים עליו נפלאות, על החסידות שלו, ועל ההתמסרות שלו להרבעת תורה ויראה, אין לתאר ואין לשער, בהזדמנות אחרת נדבר עליו). הוא נחלה חולי כבד, ושלחו לחפץ חיים ע"ה, אמרו לו: 'כבוד הרב, המצב חמור, הרב יתפלל בעדו!', הלך לחפץ חיים ופתח את ה'היכל היכל הקודש, וכך הוא אמר: 'ריבון העולמים! וכי כמה כמותו יש לך? כמה כמוהו עובדים יש לך?!'. וסגר את ההיכל. והמליץ יושר! הזה פעל, הוא הבריא. כאשר גדולי ישראל מבקשים, זה נשמע ומתקבל.

לא קרה להם מאומה, אחד מהם לא נעדר, אחד מהם לא קרה לו שום חולי. מכל האסונות שהתרחשו שם באותו מקום, ניצלו רק בני הישיבה. מרן המשגיח האור יחזקאל ע"ה אמר להם: 'אתם תשבו ותלמדו ותעסקו בתורה, ושום דבר רע לא יאונה לכם!', וכך היה.

בשעת 'אזעקה' ברחו לישיבה..

עד כדי כך שמי שקצת בקי ב'דברי הימים' יודע כי 'שנחא' באותו זמן נפלה בידיים של 'פן', וכשהייתה מלחמת העולם השנייה הייתה מלחמה גדולה בין 'ארצות הברית' ל'פן', וה'צבא' של 'ארצות הברית' היה שולח יום יום מטוסים להפציץ את 'שנחא', אלפי 'פגזים' ו'פצצות' על כל העיר. וכשהיו המטוסים מגיעים, היו השלטונות עושים 'אזעקה' וכולם היו רצים למקלטים. אבל בני הישיבה היו נשארים בישיבה. ובמשך הזמן, אפילו ה'סינים' תושבי 'שנחא' שהיו עובדי 'עבודה זרה', עובדי 'צלמים', עובדי 'עץ ואבן', הגיעו למסקנא שהמקום הבטוח ביותר זה הישיבה.. וכשהייתה 'אזעקה' לא רצו למקלט, אלא רצו לישיבה.. ראו בחוש זה מקום 'מוגן', כל הפגזים נופלים לצידם. זה היה 'תיבת נח' בתוך המבול. ראו את זה בחוש שאלה שעומלים ועמלים בתורה יש אתם 'הנהגה' אחרת. ולכן לא נפקד מאיתם איש אחד.¹⁶ [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ה (פרשת וישלח תשע"ט, עמוד לא ובנסמן בסוף הערה טו). ע"ש]. כי כשיש זכות של תורה יש הכל. מאן דאתרחיק מאורייתא - רחיק הוא מקודשא בריך הוא. ומאן דקריב לאורייתא קריב ליה קודשא בריך הוא בהדיה. ה' יעזרונו על דבר כבוד שמו, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

¹⁶. אחד מלמד עליו זכות - ניצול

היה תלמיד אחד שהוא חלה במחלת ה'טיפוס' (ז"א), הייתה 'מחלה' כבדה, ונואשו הרופאים מלרפאות אותו, עם כל מה שעשו ושהשתדלו והתאמצו, הביאו רופאים מצויינים, אבל לפעמים כבר אין מה לעשות, יד הרפואה קצרה מלהושיע. באו למרן משגיח ר' יחזקאל ע"ה, אמרו לו, 'המצב אנוש, אין מה לעשות יותר, השתדלנו מה שיכלנו אבל אין מה לעשות'. ומספרים שהמשגיח ע"ה נכנס לבית המדרש, כארבע מאות תלמידים היו שם, ופתח את ה'היכל', והביא לשון הגמרא במסכת שבת (לג): "ואפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלמדים עליו חובה, ואחד מלמד עליו זכות - ניצול", זה כבר 'פדיון'. יש כבר הצלה שלא ימות ח"ו. ובכה המשגיח ע"ה, אמר: 'ריבון העולמים, אותו תלמיד, פלוני, שמסר נפש והתגלגל כמה גלויות בשביל לימוד תורה, אין לו מלאך אחד מני אלף שיהיה מליץ יושר בעדו?!'. זה מה שהוא ביקש. ואחר כך ביקש מכולם שיאמרו קצת 'פרקי תהלים' ואת הלימוד יקדישו לרפואתו של אותו תלמיד. וניצל. ושאלתי תלמידים וותיקים מישיבת מיר, ואמרו לי, 'כן, אנחנו היינו שם, ואמרנו את התהלים עם המשגיח, ולמדנו בשבילו, והוא יצא מתוך היד' של 'מלאך המות'. המשגיח הוציא אותו מתוך היד' וה'זרועות' של 'מלאך המות'. הבריא והחלים. והיום הוא רב באמריקה, הקים 'דור ישרים', העמיד בנים ותלמידי חכמים עוסקים ב'תורה'. [וכך שמעתי מפי הגאון רבי אשר ליכטשטיין זצ"ל ראש ישיבת קמניץ שהיה מהתלמידים בשנחא].

נחל אליהו

הוקשה לו הדבר - כאב לו, ולכן הוא זכה

למה היא זכתה? בגלל שהוקשה לה הדבר.

וכך היו עוד יחידים: הפונוביזער רוב, הרב מפוניבז' זכה להקים עולה של תורה בארץ הקדוש, ר' אהרן קוטלר הקים עולה של תורה באמריקה, הסאטמאר רוב, הבית ישראל, הבעלזער רוב, הקלויזנבורגער רב'ה. הם היו יחידים שבנו עולם, בנו עולם שלם של תורה ויראה, איך הם זכו? בגלל שהוקשה להם הדבר, כאב להם, כאב להם שצריך תורה, שצריך יידישקייט, וכיון שהוקשה להם הדבר הם זכו. זה הסוד, שעל ידי זה יש סייעתא דשמיא. לא הכשרונות, לא המעוף ולא הרעיונות היצירתיים, אלא רק מה ש'הוקשה לו הדבר'.

החפץ חיים הצליח להפוך את העולם בספרים החשובים 'שמירת הלשון' ו'משנה ברורה', איך הוא זכה? בגלל שכאב לו המצב של כלל ישראל בלי הספרים האלו. שמעתי סיפור, סיפר לי יהודי תלמיד של ר' גדליה נדל, שהחזון איש ביקש מר' גדליה נדל שיוציא ספר כמו 'משנה ברורה' על יורה דעה. כשהחזון איש נפטר ר' גדליה נדל היה אברך צעיר בסביבות גיל שלושים, אבל החזון איש מאד אחז ממנו והוא ביקש ממנו לעשות יצירה כזאת. ר' גדליה היה איש אמת, והוא אמר לחזון איש: אבל יש דברים שאני סובר לא כמו הרב'ה, לא כמו החזון איש, ואם אני יכתוב אני יכתוב מה שאני אוהב. אמר לו החזון איש: אף על פי כן, תכתוב. אבל לבסוף הוא לא כתב, והוא הסביר למה הוא לא כתב? בגלל שלעשות ספר כמו 'משנה ברורה' צריך גוועלדיגע סייעתא דשמיא, וסייעתא דשמיא כזו יש רק למי שכואב כלל ישראל, שכואב לו שלכלל ישראל יהיה ספר של הלכה שיעשו לפי הלכה, אבל לי אמר ר' גדליה לא כל כך כואב כמו שכאב לחפץ חיים, ובלי סייעתא דשמיא אי אפשר לחבר כזה ספר.

היה יהודי, נדמה לי שזה היה עם ר' מאיר ליברמן, שהיה מספר לבריסקער רוב כל מיני סיפורים על החפץ חיים, סיפורים שהוא היה נוכח כשאנשים באו לשאול את החפץ חיים שאלות, ועוד לפני שהם שאלו החפץ חיים היה מתחיל לדבר והם היו מקבלים תשובות לשאלות שלהם. אמר לו הבריסקער רוב: איר וויל זאגן ס'ז ארוח הקודש - אתה רוצה להגיד שזה רוח הקודש? אמר ר' מאיר ליברמן: אני לא יודע, אבל אני יספר עוד מעשה. ועוד פעם אמר לו

ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב

(יח, יג).

יושב כמלך וכולן עומדים, והוקשה הדבר ליתרו שהיה מזלזל בכבודן של ישראל והוכיחו על כך, שנאמר (פסוק יד): מדוע אתה יושב לבדך וכלם נצבים (רש"י).

כתוב פה חידוש גדול, למה יתרו זכה שפרשה שלמה בתורה נאמרה בזכותו, פרשה שלמה בתורה לנצח נצחים, בזכות מה? הרי מה הוא עשה, הוא נתן עצה למשה, מסתמא היו עוד אנשים שבאו עם עצות למשה רבינו לשיפור וייעול, והעצה של יתרו לא היתה כזאת עצה גאונית, אז למה הוא זכה?

התשובה היא, שמה שהוא זכה זה לא בגלל העצה, אלא בגלל ש'הוקשה לו הדבר!' הסייעתא דשמיא הגדולה שלו היתה בגלל שהוקשה לו הדבר, ודאי שהיו עוד כל מיני עצות של כל מיני אנשים, אבל הם היו להם סתם עצות ורעיונות, לא היה איכפת להם, הם היו עייצע'ס זאגער'ס, ולכן הם לא זכו, אבל יתרו שהוקשה לו הדבר, כאב לו, הוא זכה.

רבותי, כל האנשים הגדולים שהצליחו לעשות מהפכה בעולם, זה לא בגלל שהיה להם רעיונות יצירתיים, אלא בגלל שהיה איכפת להם, הוקשה להם הדבר. ניקח דוגמא, ר' מאיר שפירא זצ"ל מלובלין שהגה את הרעיון של הדף היומי, איזו זכות יש לו, כמה זכויות נזקפים לזכותו, אלפים ורבות קובעים עיתים לתורה בדף היומי. בלי הדף היומי היו כאלו שלא היו קובעים בכלל עתים לתורה, והיו שקובעים אבל זה החזיק יום כן יום לא, והקביעות הזאת של הדף היומי מחזיקה אותם בקביעות שלהם. הסייעתא דשמיא שלו להצליח בזה לא היתה בגלל הגאונות של הרעיון הזה, אלא בגלל שזה בער לו, הוקשה לו הדבר שיהיה תורה בכלל ישראל, וכמו שהוא מסר נפשו בשביל הישיבה, כך בשביל התורה בכלל ישראל, כאב לו ולכן הוא זכה. וכך המפעל העצום של 'בית יעקב', היתה אשה צדקנית שרה שנירר ע"ה, שזכתה לעשות מהפכה של קדושה בכלל ישראל,

בוכה? אמרו לו: החפץ חיים עכשיו בוכה, מתפלל, קורע את השמים, על אשה שמקשה לילד. שאל הפונביזער רוב: זו בת של החפץ חיים שמקשה לילד? אמרו לו: לא. אולי נכדה, או כלה? אמרו לו: לא, הוא מתפלל על סתם אשה יהודיה שמקשה לילד. שאל הרב מפוניבז': אז מה הוא כל כך בוכה? אמרו לו: ככה הוא בוכה על כל יהודי שנמצא בצרה. אמר הפונביזער רוב: אם כך, אני נשאר פה. הפונביזער רוב, למד בטעלז, שהיא היתה אם הישיבות באותה תקופה. אבל כשהוא ראה את זה, כשהוא ראה איך החפץ חיים נושא בעול של כלל ישראל, הוא אמר: יהודי אני לא עוזב!!

ומהתקופה הזאת, שהרב מפוניבז' שימש את החפץ חיים, בזכות התקופה שהוא היה אצלו, הוא הגיע לכל המסירות נפש שהיה לו, את האהבת תורה והמסירות נפש שלו הוא ינק מהחפץ חיים. ומכך זה גם אחרי שהוא הגיע שבור ורצוץ מהשואה הנוראה, אחרי שהוא איבד משפחה שלמה, איבד אישה וילדים, ונשאר לו רק בן יחיד, איבד קהילה שלמה, ישיבות, מוסדות, תלמודי תורה, את הכל הוא איבד והוא הגיע לפה שבור ורצוץ קרוב לגיל שישים, הוא התחיל את הכל מהתחלה, את הכוח הזה הוא קיבל מהחפץ חיים. הבכי של החפץ חיים על אישה מקשה לילד, זה גלגל את כל בנין עולם התורה כאן בארץ ישראל, זה הכח של נושא בעול נושא בעול.

הבריסקער רוב: איר וויל זאגן ס'ז ארוח הקודש? וכך הדבר חזר על עצמו כמה וכמה פעמים ר' מאיר ליברמן אומר: אני יספר עוד סיפור, והבריסקער רוב אומר לו: איר וויל זאגן ס'ז ארוח הקודש? עד שלבסוף אמר לו הבריסקער רוב: זה לא רוח הקודש, אלא שהיות והחפץ חיים נושא בעול של כלל ישראל, כאב לו כלל ישראל, הקב"ה שם לו בפה תשובות בלי שהוא ידע, בלי שהוא התכוון. הבריסקער רוב לא אמר בגלל שהחפץ חיים היה גאון וצדיק, קדוש וטהור, אפילו שודאי שכל המעלות האלה היו לו, אלא הבריסקער רוב אמר שהסיבה שהוא זכה בגלל שכאב לו כלל ישראל, בגלל שהוא היה נושא בעול של כלל ישראל, ולכן שמו לו מן השמים את המילים בפה.

זה יסוד גדול רבותי, אפילו אנשים לא גדולים כמו החפץ חיים שהיה ענק שבענקים, בדבר שיש להם מסירות נפש וכואב להם, יש להם סייעתא דשמיא כאחד הגדולים. יש אנשים יחידים שזוכים לעשות מהפכה של זיכוי הרבים, כשכואב להם והם מוסרים נפשם על הדבר, זה 'הוקשה לו הדבר'.

סיפרנו פעם איך היה הנושא בעול של החפץ חיים על כלל ישראל. הרב מפוניבז' זצ"ל סיפר, איך התחיל הקשר שלו עם החפץ חיים, הוא בא פעם לראות את החפץ חיים, והוא רצה להיכנס אליו, אמרו לו בני ביתו של החפץ חיים: עכשיו אי אפשר להיכנס, אז הוא עמד והמתין מאחורי הדלת של החדר של החפץ חיים. פתאום הוא שמע בכי קורע לב, הוא שאל: מה זה? על מה הבכי? למה החפץ חיים

מיד אחרי מתן תורה הוזהרו באביזרייהו שהם הנקיות באיסורים

של כסף, הם אבק של אבק של איסור עבודה זרה! והתורה הזהירה עליהם.

לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה - הא למדת, שאם הנפת עליה ברזל חללת, שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם, והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך (רש"י שם). אבק של אבק של רציחה!

לא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו - ואף על פי שאינו גילוי ערוה ממש, שהרי כתיב (שמות כח, מב): ועשה להם מכנסי בד, מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה הוא (רש"י שם). הכהנים בעבודתם היה להם מכנסי בד, ואף על פי כן לא תעלה במעלות, למה? קרוב לגילוי ערוה הוא! אבק של אבק של גילוי עריות! ונאסר.

ומפני מה נכתבו הדינים האלו מיד אחרי מתן תורה?

במתן תורה לא ניתנו לישראל רק שש מאות ושש מצוות הנוספים על השבע מצוות שנצטוו בני נח, שהרי איסורי עבודה זרה רציחה וגניבה, הם בכלל האיסורים שאף בני נח נצטוו עליהם, והיו מוזהרים עליהם עוד לפני מתן תורה,

אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם, לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם, מזבח אדמה תעשה לי וכו', ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה, ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה

ערותך עליו (כ, יט-כג).

המשיגה ר' שלמה וולבא זצ"ל, הביא בשם הרש"ר הירש זצ"ל דבר נפלא: מיד אחרי מתן תורה נאמר והמצוות האלו: לא תעשון אתי אלהי כסף, ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית, ולא תעלה במעלת על מזבחי.

מהו המשותף לאיסורים אלו, שנכתבו כאחד? ומדוע הם האיסורים שנכתבו מיד אחרי מתן תורה יותר משאר איסורים?

האיסורים אלו, הם אבק של ג' עבירות חמורות שבתורה. לא תעשון אתי אלהי כסף - בא להזהיר על הכרובים, שאתה עושה לעמוד איתי, שלא יהיו של כסף, שאם שניתם לעשותם של כסף, הרי הן לפני כאלהות (רש"י שם). כרובים

ונצטוינו עליהם במתן תורה. ומה ההבדל באיסורים אלו בין בני נח לישראל?

אצל אומות העולם, האיסור הוא על מציאות המעשה, לרצוח, לגנוב, ולנאוף, והאיסור אינו אלא בגוף העבירה. אבל אצל בני ישראל, האיסור הוא לא רק על המעשה היבש, אלא האיסור הוא תולדה מקדושה שהתקדשו בני ישראל, כלשון הכתוב (ויקרא כ, כו): והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. ולכן אנחנו אומרים בנוסח הברכה: אשר קידשנו במצותיו וציונו, הציווי הוא מכוח שקידשנו במצותיו. וזה נתחדש במתן תורה, שבחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקידשנו במצותיו, שלא די שלא לרצוח, אלא הנפש צריכה להיות נקיה וזכה ממידת הרציחה, מגניבה, ומניאוף.

ולכן כל האיסורים שהם בכלל אביזריהו, כמו המלבין פני חבירו ברבים שזה בכלל אבק רציחה, והרהורי עבירה קשים מעבירה, ולא תתורו, גזל שינה, בני נח לא נצטוו עליהם בכלל, מושגים אלו אינם בהשגה אצל בני נח בכלל! מפני שלבני נח האיסור הוא על גוף העבירה, ואין מקום להרחקה של אביזריהו, שאינו בכלל מציאות מעשה העבירה. אבל בני ישראל, שצריכים לנקות נפשם מכל פגם במידות אלו, כל שהוא אביזריהו של אותם איסורים, הרי הוא בכלל אותו פגם בנפש, ונאסר.

וזה הפשט, במה שמבואר בספרי (דברים שמג) שכשהקב"ה בא לאומות העולם ושאל אותם אם הם מקבלים את התורה,

הם שאלו אותו מה כתיב בה? וכשהקב"ה אמר להם: לא תרצח, לא תגנב, לא תנאוף, הם אמרו לו שזה לא מתאים להם. ולכאורה הדבר פלא, הרי הם כבר מזהירים על כל האיסורים האלו שהם בכלל שבע מצוות בני נח, ומדוע כשהקב"ה אומר להם שזה כתוב בתורה הם אמרו לו שאינם מקבלים אותה? וביותר קשה, וכי מה עלה על דעתם שיהיה כתוב בתורה כן לרצוח, כן לגנוב, כן לנאוף?

אלא הפשט הוא, שודאי שאת המעשה עצמו של האיסור הם הבינו שזה יהיה כתוב בתורה, ובזה הם אכן מסוגלים לעמוד, אבל את החידוש שהתחדש במתן תורה, להיות נקיים מעבירה! להיות נקיים מכל פגם במידות האלו, בזה הם לא מסוגלים לעמוד, זה סותר את הטבע שלהם שעובר להם בתורשה, זה חלק מה"גנים" המובנים בנפש שלהם. ורק לכלל ישראל נאמר (שמות יט, ו): ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, כלל ישראל תכונות נפשם מאפשרות להם, להיות נקיים לגמרי - גוי קדוש!

וזה הטעם שמיד אחרי מתן תורה נכתבו איסורים אלו, שהם אביזריהו של העבירות החמורות, שאומר הקב"ה לכלל ישראל: אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם, מתן תורה זה לא רק נתנית עוד שש מאות ושש מצוות, מתן תורה הוא דיבור של כל התורה מן השמים! על ידי מתן תורה הנפש צריכה להיות נקיה ומזוככת! ומדת הנקיות היא: דק עד דק עד אין נבדק, וגם בדקויות אלו צריכים להיזהר.

חברך שהוא בדמות יוצרך, ומקפיד על בזיונו, על אחת כמה וכמה

בזיונו, על אחת כמה וכמה - הרבה יותר גרוע.

רבותי, הזכרנו בפרשת נח ונחזור על זה לחיבת הקודש, מה שאומר התורת חיים בפרק החובל דברים נוראים. ההלכה היא שהחובל בחבירו חייב בחמשה דברים נזק, צער, ריפוי, שבת, בשת, ומבואר במשנה במסכתא בבא קמא (א, ז) שיש דברים שחז"ל עשו קצבה לשיעור הבושת, שהסוטר לחבירו ברבים נותן לו מאתיים זוז, ואם סטרו לאחר ידו נותן לו ארבע מאות זוז. אתם יודעים כמה זה מאתיים זוז? מאתיים זוז מבואר במשנה בפאה (ה, ה) זה שיעור מחיה של אדם לשנה. כמה זה מחיה של אדם בודד לשנה היום? רק יחידה בקרית ספר עולה לו קרוב לאלפיים שקל שכירות לחודש, היום מחיה של אדם לחודש זה לפחות ארבעת אלפים שקל, ולשנה זה יוצא קרוב לחמישים אלף שקל, זה שיעור של מאתיים זוז היום, וארבע מאות זוז זה קרוב למאה אלף שקל, ואת כל זה חייבים לתת רק בגלל סטירה אחת, למה זה כל כך חמור?

אומר התורת חיים דברים נוראים, דברים שמצוה לפרסמם, הוא אומר: מי שנותן לשני מכות רצה, פוצע אותו קשה, הוא פוגע בגוף שלו, אולם הוא לא פוגע בנשמה. אבל מי שפוגע בכבוד של השני, כבוד זה שייך לנשמה, כבוד מצאנו בכמה מקומות שזה כינוי לנשמה, "עורה כבודי",

ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא

תגלה ערותך עליו (כ, כג).

והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך, לא תנהג בהם מנהג בזיון, חברך שהוא בדמות יוצרך, ומקפיד על בזיונו, על אחת כמה וכמה (רש"י).

כמה אנחנו רחוקים מדעת תורה. אם היו מציעים למישהו שידוך לבת שלו שני בחורים, על בחור אחד מספרים שהוא ירק על חבר שלו, ירק על איזה יהודי פשוט, ועל הבחור שני סיפרו שהוא ירק על ארון קודש, על ספר תורה, מה היה מפחיד אותנו יותר? אני לא הייתי מציע לגשת לאף אחד מהם, אבל ודאי שלרוב האנשים נראה, שמי שירק על ספר תורה הוא אלף אלפים יותר גרוע, לא?

אבל חז"ל הקדושים אומרים לנו להיפך: והלא דברים קל וחומר - כמה אנחנו רחוקים מדעת תורה, ומה אבנים הללו - של המזבח, שאין בהם דעת הקפידה תורה על בזיונם, חברך שהוא בדמות יוצרך - צלם אלוקים, והוא מקפיד על

שדין יהרג ואל יעבור נאמר רק על שלוש עבירות חמורות? אומר רבינו יונה: מלבין פני חבירו ברבים זה אביזרייהו של שפיכות דמים, ולכן יש גם על זה יהרג ואל יעבור.

ומה ההמשך של הפסוק, "שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם", כתוב פה את היסוד של התורת חיים, שהטעם שלבייש את השני חמור כל כך שנאמר על זה דמו ישפך, מפני ש"בצלם אלוקים עשה את האדם", הכבוד שייך לנשמה, וכשפגעת בכבוד של חברך פגעת בנשמה שלו, והנשמה היא צלם אלוקים.

שמעתי פעם מר' אהרן חדש בשם אביו המשגיח ר' מאיר חדש, פשט במשנה באבות (ד, א), המשנה אומרת: איזהו מכובד המכבד את הבריות, שנאמר (שמואל א ב, ל): כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו. שאל ר' מאיר חדש שהמשנה הזאת לכאורה לא מובנת, שכן פתח בכד וסיים בחבית, המשנה אומרת 'איזהו מכובד המכבד את הבריות' ומביאה לכך ראייה שנאמר "כי מכבדי אכבד", מה הראיה משם הלא הפסוק מדבר כל 'מכבדי' מי שמכבד את השכינה, ומה הראיה למכבד את הבריות?

אלא אמר ר' מאיר חדש, מבואר כאן שמי שמכבד את הבריות הרי זה מכבד את השכינה, ומי שמבזה את הבריות הוא מבזה את השכינה, ולכן מכך שנאמר ש"מכבדי אכבד" מבואר שהמכבד את הבריות הוא מכובד. והם הם דברי התורת חיים. ומדבריו התפעלתי, שלכאורה המשנה היתה צריכה לפרש את דבריה, שהרי המשנה נכתבה גם לבעלי בתים, והיו צריכים לבאר שהמכבד את הבריות הוא מכבד את השכינה, מפני שהכבוד שייך לנשמה, והנשמה היא צלם אלוקים. ומכך שסתמה המשנה ולא ביארה בכלל, מבואר שזה היה פשוט אצל חז"ל ואינו צריך לפנים שהמכבד את הבריות הוא מכבד את השכינה, ומי שמבייש יהודי הוא מבייש צלם אלוקים, ולכך לא צריך ראייה כלל.

"למען יזמרך כבוד", הכבוד זה הנשמה, והנשמה היא צלם אלוקים, חלק אלוק ממעל, ולכן חז"ל הקדושים אומרים (סנהדרין נח, ב): הסוטר לועו של ישראל כאילו סוטר לועו של שכינה, שמדובר בסוטר לו ומביישו, ובושת זה פגיעה בכבוד, והכבוד שייך לצלם אלוקים שהיא נאצלת מהשכינה, ולכן זה כאילו סוטר לועו של שכינה.

דברים נוראים, וצריך להיזהר מאד, יש מלמדים או הורים שאומרים אני לא נותן פאצ' לילדים, הוא גיבור גדול שהוא לא נותן פאצ', אבל במקום זה הוא אומר מילה אחת שפוגעת בילד, והרבה פעמים זה אלף אלפי אלפים יותר גרוע ממי שנותן לילד מכות לפעמים, לפעמים צריך לתת לילד פאצ' קטן לא באופן קבוע, פעם בכמה חודשים צריך איזה פאצ' קטן, אבל כשפוגעים בכבוד של הילד אפשר לקבור אותו לכל החיים. יש הרבה סיפורים, שפגיעה בכבוד מהמלמד, או מהאבא, או מחברים, זה פגיעה לכל החיים.

רבותי, מילים לא שוכחים. זה אומר התורת חיים, נורא ואיום, פגיעה בכבוד זה פגיעה בצלם אלוקים. וזה מה שכתוב פה ברש"י: חברך שהוא בדמות יוצרך על אחת כמה וכמה, כתוב פה ממש את דברי התורת חיים, לפגוע בצלם אלוקים זה יותר חמור ממי שיורק על המזבח.

והיסוד הזה כמעט מפורש בפסוק, בפרשת נח (בראשית ט, ו) נאמר: שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם, אומר ר' איצ'ל וואלז'ינר: מה זה שופך דם האדם באדם? שפיכות דמים פנימית, שהדם נשפך בתוך האדם. מתי זה שפיכות דם כזו? מי שמבייש את חבירו. שמה קורה כשהוא מתבייש? אזיל סומקא ואתי חיוורא, כל הדם בורח מהראש ויורד - אזיל סומקא, ועל זה נאמר: שופך דם האדם באדם - דמו ישפך, הוא חייב מיתה, כמו רוצח. ומשום כך שיטת רבינו יונה, שהטעם שנוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, מפני שעל מלבין פני חבירו ברבים צריך למסור נפש, ואפילו

לע"נ הרבנית
בת שבע בת הרב יהושע דב
הלוי ע"ה
נלב"ע ד' אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון
ניתן לפנות לפל': 052.7683029
מצטרפים חדשים בלבד בדוא"ל:
N0527683029@GMAIL.COM

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

דברי חיזוק לכבוד מתן תורה

סיפר לי ידידי הג"ר שלמה מונק שליט"א: סבי הג"ר עזריאל מונק זצ"ל, היה רבה של העיר ברלין שבגרמניה. פעם אחת הזדמן לעיר הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, והתארח בבית המרא דאתרא. לעת ערב הלכו השניים לתפילת מנחה בבית הכנסת שבו היה הרב רגיל לתת שיעור במשניות בין מנחה לערבית. כיון שהגיע למקום גברא רבא כהג"ר אלחנן, כיבדו הרב לומר את השיעור. אולם האורח הנכבד סירב, באומרו שחשוב לבעלי בתים לשמוע את השיעור מפי רבם. ומכיון שאין מסרבין לגדול, אמר הרב את השיעור כהרגלו מידי יום. כשסיים הרב את השיעור, הוא ביקש מהגר"א שיאמר כמה מלים, והפעם הוא לא סירב.

ואלו היו דבריו: בפסוק "כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו" (משלי ד), ישנה לכאורה סתירה, כך שאל. מצד אחד מוגדרת כאן התורה כמקח - "כי לקח טוב", מקח הוא דבר שבתמורה עליו צריך לשלם. מאידך, נאמר כאן "נתתי לכם", משמע שמדובר כאן במתנה. אלא, שני הדברים נכונים. אמנם הקב"ה נתן לנו את תורתו במתנה, הוא אינו דורש תשלום עבורה. אולם תוך כדי הדברים אומר לנו הקב"ה: דעו לכם שאני שילמתי מחיר יקר מאד עבור התורה, כי את כל העולם כולו, עליונים ותחתונים בראתי בשביל התורה. כמו שנאמר (ירמי' לג): "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי".

לכן, ממשיך הקב"ה ואומר - "תורתי אל תעזבו". דעו לייקר את המתנה הגדולה, חמדה גנוזה זו שאני נתתי לכם. דעו והבינו כמה יקרה היא עבורי, ולכן אל תטשו אותה.

כהמשך לדברים הנפלאים, יש כאן מקום להביא את התשובה שרגיל היה להשיב מו"ר הגאון רא"א מישקובסקי זצ"ל, על השאלה הנ"ל. פתח במקח וסיים במתנה, ללמדנו שתורתנו הקדושה יש בה הן ממעלת המקח והן ממעלת המתנה. שכן יש במקח מה שאין במתנה, ויש במתנה מה שאין במקח. במקח מודגשת איכותה של הרכישה, ע"י זה שהקונה משלם במיטב כספו עבור הסחורה. במתנה, לעומת זאת, ההענקה היא הצד הבולט יותר, דהא קימ"ל "נותן בעין יפה הוא נותן" (בבא בתרא עא).

קנין תורה עולה על שני אלה. מבחינת הקב"ה זו מתנה, מבחינתנו - זהו מקח, הואיל ונדרשים אנו

לקנותה. נמצא שבידינו קנין בעל איכות מיוחדת במינה הכוללת את מעלת המקח והמתנה גם יחד.

זאת, ועוד. עבור כל מקח יש לשלם תמורה. ומכיון שאין להעלות על הדעת שבשר ודם ישלם תמורה - מעין זו לה' על קנין התורה. לכן מצידו יתברך, זוהי מתנה המוענקת לנו. אלא שתנאי התנה עמנו נותן התורה, שללא עמל ויגיעה בתורה היא לא תתקיים בידינו. וכדאיתא בחז"ל "אף חכמתי עמדה לי - חכמה שלמדתי באף". העמל הוא, איפוא, התשלום שאנו נדרשים לשלם עבור קנין התורה. על כן התורה היא גם מקח וגם מתנה. זהו מה שאמרו (מגילה ו): "יגעתי ומצאתי תאמן". מציאה זהו דבר שמצאו אותו באקראי, א"כ מה המקום כאן ליגיעה? אלא באמת ידיעת התורה היא מתנה, לכן זו מציאה. אך כדי לזכות במתנה, נדרשת יגיעה.

הנה מה טוב ומה נעים שבת שני הפירושים גם יחד. לפי הפירוש של הגר"א וסרמן הי"ד, קורא לנו הפסוק לייקר את התורה ולימודה, לאור גודל ההענקה שהוענקה לנו. הנותן העביר אלינו דבר שהיה יקר לו עד מאד. זה מגדיל את ה"מחייב" שלנו לשמוח בתורה, ללמוד אותה ולשמרה. הפירוש של מו"ר מעצים את ההכרה ב"עין יפה" שהראה הבורא בנתינה זו, ומדגיש את הצורך לעמול בתורה כדי לזכות בה. כי זהו תנאי הכרחי ב"מקח" שנעשה כאן.

נחתום את הדברים באימרה חסידית נאה המשתלבת במה שנאמר כאן עד כה. ידועה האימרה "כסף שבא בקלות, הולך בקלות". כלומר, אינו דומה יחסו של אדם לכסף שעמל עליו, לבין כסף שקיבל ללא טורח. על מה שנקנה בעמל כפיים האדם חס ושומר, אבל דבר שלא טרחו להשיגו, אין נזהרים בו כל-כך והוא עלול לרדת לטמיון.

אדם מקבל סכום כסף שלא טרח בו, בשני פרקים בחייו. כאשר הוא מתחתן מקבל נדוניה מחמיו, וכמו כן כאשר מורישו מסתלק מהעולם, הוא מקבל ירושה. ישנו הבדל קטן בין שני המקרים, חמיו ממשיך לחיות גם אחרי הנתינה, מורישו הולך לעולמו. על כן יש להניח שעל הנדוניה ישתדל החתן לשמור כדי שלא לצער את חמיו החי, אך ליורש אין את הסיבה הזאת להשתדל לשמירה, כי כבר אין מי שמצטער על האבדן.

אומרת לנו התורה "תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב", ואמרו חז"ל "אל תקראי מורשה", רמז האומר לנו: שמור על התורה ותייקר אותה! אל תתייחס אליה כמו שמתייחסים לירושה. "אלא מאורסה", דהיינו שמור עליה כחתן המייקר את מתנת חותנו ואינו חפץ לצערו.

הובאו כאן שלושה פסוקים המחזקים את הקשר שלנו לתורה: "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו", "אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי", "תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב".

החוט המשולש הזה המובא כאן לכבוד קריאת התורה על מתן תורה, יחזק ויעצים את הקשר שלנו עם התורה הקדושה, ועם נותן התורה, אשר נתנה לנו באהבה.

ענין התורה וגדר חיוב לימודה וענין יום מתן תורה

בעת קריאת הפרשה של קבלת התורה במעמד הנשגב בהר סיני, נבוא לעסוק במהותו של יום מתן תורה ובעניינה של תורה.

המצוה שלא לשכוח את מעמד הר סיני

התורה חוזרת בפרשת ואתחנן על זכירת מעמד הר סיני, וכך נאמר "ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנוכי נתן לפניכם היום. רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך. יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב וגו'". מפשט הפסוקים נראה וכן הבין הרמב"ם באגרת תימן וכן פירש הרמב"ן, דהאזהרה היא שלא להסתפק בחוקים ובמשפטים של התורה, אלא צריך לקבל את התורה באופן המסוים הזה שהתפרש בפסוק - ביחד עם מעמד הר סיני. ובספר המצוות הוסיף הרמב"ן את חובת זכירת מעמד הר סיני כמצוה כמצוה במנין המצוות (מצוות ל"ח ששכח הרב מצוה ב) וז"ל "שנמנענו שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו אבל יהיו עינינו ולבנו שם כל הימים". ומהמשך לשונו של הרמב"ן ניתן היה להבין שיסוד המצוה לזכור בעת לימוד התורה את יחס התורה שהיא תורה מן השמים וזכירת המעמד מקשרת ומציינת את שורשה ומקורה של התורה.

שייכות חג השבועות למצוות זכירת מעמד הר סיני

כמו כן היה מקום להבין שהשייכות של כלל ישראל ליום מתן תורה וההכנה לעבודת היום של חג השבועות היא בזכירת מעמד הר סיני, וחזרה אל אותו המעמד הגדול על כל נוראותיו - "בקולות וברקים עליהם נגלית ובקול שופר עליהם הופעת", שלא נהיה כדבר הזה ולא נשמע כמוהו למן היום אשר ברא אלוקים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים. אולם בלתי אפשרי שזאת תהיה ההכנה והעבודה של יום מתן תורה מכמה טעמים. האחד, דאם זאת צורת היום יקשה מפני מה לא נתקן שום סדר מסוים לחזרה על מעמד הר סיני ביום חג השבועות כדרך שנתקנה ההגדה של פסח בליל פסח, והלא הוזהרנו במקרא מפורש שיש בו כמה מצוות עשה ומצוות לא תעשה שלא לשכוח את מעמד הר סיני, והיא אזהרה חמורה לאין ערוך מאשר זכירת יציאת מצרים. דעל המצוה של סיפור יציאת מצרים בליל הפסח נצטוינו בפסוק אחד "והגדת לבנך ביום ההוא", ונתייחסה עליו ההגדה של פסח (והודפסו הגדות רבות בכל הדורות, לפי דעתו של אב ולפי דעתו של בן, בהרחבה רבה), ואילו על הגדה של חג השבועות לא שמענו. לא אישתמיט

בכל הששה סדרי משנה ובגמרא ובשאר חלקי התורה שנמסרו לנו מחז"ל סדר 'הגדה של מתן תורה' לפרש את 'יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב' ולא נצטוינו במצוה מפורשת לא מדאורייתא ולא מדרבנן בסיפור כזה בזמן המסוים ביום מתן תורה.

ולא זו אף זו, קריאת התורה של חג השבועות בפרשת מעמד הר סיני, שיש בה ענין של חזרה למעמד ההוא כדאי' בפסיקתא (ב) "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני, היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה ואני מעלה עליכם כאילו שאתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה. אימתי, בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים", אינה הקריאה שנקבעה במשנה אלא היא קריאה ממנהגא.

מצוות זכירת מעמד הר סיני משתייכת לתלמוד תורה

ובע"כ שמהות היום ועבודת היום אינם כמו בשאר המועדים. בחג הפסח אמרו "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" מאחר ויציאת מצרים היא מאורע שהיה וחלף ואיננו חיים בו במציאות היומיומית, ולכך עלינו לשוב אל ההתחלה של לידת ישראל ובחירת הקב"ה שהוציאם מעבדות לחירות. בכדי לחזור אל הזהות הבסיסית של כלל ישראל כיוצאי מצרים, נצטוינו במצוות היום של ליל הפסח. כמו כן בחג הסוכות התורה פונה ומצוה את "האזרח בישראל" שכבר אינו נודד במדבר, לשבת בסוכה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" (ויקרא כג טו), לזכור את השגחתו של הקב"ה שסובבת אותו. ולהכיר את המציאות האמיתית של כלל ישראל שעומדת על הקב"ה - "וינשאם וינטלם כל ימי עולם". לעומת זאת, התורה שניתנה לנו ביום מתן תורה, מצויה בידינו ואיננו יכולים לשכוח ממנה אף פעם, כמו שאומרים בברכות קריאת שמע "ודבריו חיים וקיימים נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים". ההופעה של התורה נמצאת בכל מקום ובכל דור, ממעמד הר סיני ועד היום התורה מופיעה כתורת ה' תמימה משיבת נפש, ואין כל שינוי וטשטוש בזה. ממילא לא שייך לחדש אצלינו מציאות שאינה קיימת בפועל, אלא התורה חיה וקיימת, לומדים תורה קודם חג השבועות ולאחריו וגם בו ביום ואין ייחוד מסוים בחג השבועות למציאות התורה בידינו.

בהכרח דהעמדת צורת קיום המצוה כפי שמפרש הרמב"ן, שלא לשכוח את היותה של התורה מסורה לנו מהקב"ה בהר סיני, אינו

¹ ז"ל הרמב"ן "אבל הכתוב הזה לפי דעתי מצות לא תעשה, הזהיר בה מאד, כי כאשר אמר שנוהר בכל המצוות ונשמור החוקים והמשפטים לעשותם, חזר ואמר רק אני מזהירך מאד להשמר ולשמור עצמך מאד מאד ליכור מאין באו אליך המצוות, שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו שם עיניך הקולות

מתייחד ליום טוב מסוים אחת בשנה, אלא היא הצורה לגשת ללימוד התורה בכל זמן כתורה מן השמים, וכמו שפירש הטור (או"ח סי' מז) שיש לכיין על כך בברכת התורה וז"ל "ויכוין בברכתו על מעמד הר סיני אשר בחר בנו מכל העמים וקרבו לפני הר סיני, והשמיענו דבריו מתוך האש ונתן לנו את תורתו הקדושה, שהיא בית חיינו כלי חמדתו שהיה משתעשע בה בכל יום".

זאת ועוד דמצינו מקומות הרבה בהם דרשו חז"ל את הפסוק הזה לענין לימוד התורה עצמו, בצורת הלימוד שתהיה בשייכות עם מעמד הר סיני. המצוה שלא לשכוח את התורה נובעת מידיעת וזכירת מציאות התורה כתורה מן השמים, וזהו חומר האזהרה לשמר את שמיעת ה'קול גדול ולא יסף' של המעמד ההוא בו הקב"ה נותן את התורה ואנו מקבלים את התורה, ועלינו להמשיך ולקבל את התורה כנתינתה. ומאחר ולא נתפרש בשום מקום זכירת המעמד בפני עצמו ולא בהקשר עם יום מתן תורה בפרט, יש להבין את ענין המצוה וענין היום.

בשבועותיכם

נקודה נוספת שצריך להבחין בה בנוגע למועד חג השבועות, היא מה דאינו תלוי כלל בתאריך מסוים. המועד שחל בו החג אינו מופיע בלוח השנה, אלא הוא מיועד ליום החמישים של ספירת העומר, המתחילה ממחרת השבת. כדי שיחול החג צריך לספור והספירה היא שמחילה ויוצרת את השם של היום טוב "חג השבועות" שחל "בשבועותיכם", הוא הפרי של כל השבועות שישראל ספרו והגיעו ליום החמישים. התכלית והיעוד של הספירה היא המנחה החדשה שמקריבים בחג השבועות, ואמרו חז"ל "ר' משרשיא בשם ר' אידי בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, (דבקרבות המוספים של חג השבועות נאמר "שעיר עיזים אחד לכפר עליכם" ולא הוזכר חטאת) אמר להן הקדוש ברוך הוא מכיין שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם" (ירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח ובמדרש שהש"ר ד' ד). ועל כן ענינו של חג השבועות טעון הסבר ופירוש, מה ענינו ומהי עבודת היום המיוחדת לו.

מהות היום - יום חתונתו

בכל דברי חז"ל לא נכתב בפירוש ענינו של מועד חג השבועות מלבד בספר הזוה"ק (אמור צ"ז) שמבאר את החידוש שיש בחג השבועות, ומטעים לפי"ז את הספירה ואת השלמת הספירה בליל חג השבועות עד התכלית בבוקרו של חג השבועות אז קבלו ישראל את התורה. יסוד היום נכתב במשנה בתענית (כו): "וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ביום חתונתו זה מתן תורה". כלל ישראל מגיעים ליום נתינת התורה בהר סיני ככלה הנכנסת לחופה, לאחר ספירת שבעה ימים גדולים (שבעה ימים שבע פעמים). מי שלא איבד את חשבון הספירה מגיע לליל שבועות שהוא הזמן להידבק בתורה שבעל פה (ז"ל

² בברכות (כא:) ובמו"ק (טו.) לענין לימוד תורה באימה וביראה ברתת וביזע, ובקידושין (ל.) דרשו "ומה אני מקיים 'והודעתם לבניך ולבני בניך', לומר לך שכל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו למדו לו ולבנו ולבנו בנו עד סוף כל הדורות", ועוד "כל המלמד את בן בנו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני". במנחות (צט.) "אמר ריש לקיש כל המשכח דבר אחד מתלמודו עובר

הזוה"ק "ואוליפנא דאורייתא דבעי ליה למלעי בהאי ליליא - אורייתא דבע"פ, בגין דיתדכון כחדא ממבועא דנחלא עמיקא", וחסידיים הראשונים אף לא היו יושנים כל הלילה ועוסקים בתורה שבע"פ, וכך מתכוננים ישראל ובאים לזמן החופה בבוקרו של חג השבועות. (ומוסיף בזוה"ק שרבי שמעון וחבריו היו מתקשטים בכל קישוטי כלה ועוסקים בתכשיטיה, ובמק"א (הקדמת הזוה"ק ח.) כתוב "רבי שמעון הוה יתיב ולעי באורייתא בליליא דכלה אתחברת בבעלה... למלעי באורייתא מתורה לגביאים ומנביאים לכתובים ובמדרשות דקראי וברזי דחכמתא בגין דאלין אינון תיקונין דילה ותכשיטה... וליומא אחרא לא עאלת לחופה אלא בהדייהו ואלין אקרון בני חופתא, וכיון דעאלת לחופתא קודשא בריך הוא שאיל עלייהו ומברך לון ומעטר לון בעטרה דכלה, זכאה חולקהון")

חידוש המצוי בהלכות תלמוד תורה

נציג הבחנה אחת שניתן להבחין ביום מתן תורה, לפרש את היחס שלנו אל התורה וביחוד ביום המיוחד של מתן תורה.

יש דבר חידוש בהלכות תלמוד תורה שלא מצינו כמותו בשאר המצוות שיש בידינו. יסודו כתוב בתורה שבכתב ונראה תחילה איך הוא מופיע בספרי ההלכה. הרמב"ם פותח את הלכות תלמוד תורה בהגדרת חיוב הלימוד של כל אדם מישראל, וכתב "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה". ומפרט בשני פרקים הראשונים את כל אופני החיוב על הכלל ועל הפרט. לאחר מכן בפרק ג מתחיל הרמב"ם בנוסח שונה ומאריך בהלכות רבות בערכה של תורה וז"ל "בשלשה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן... כתר מלכות זכה בו דוד... כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, שנאמר 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב', כל מי שירצה יבוא ויטול. שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה הרי הוא אומר 'בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק בי שרים ישורו', הא למדת שכתר תורה גדול משניהם... אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצוות כולן... מי שנשא לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל... אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה...". וכל בעל הלכה הגון תמה בכונת הרמב"ם, האם כתב הלכה או חיוב

בלאו, שנאמר 'השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים' במשנה באבות (ג ח) "רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו שנאמר 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך' יכול אפילו תקפה עליו משנתו תלמוד לומר ופן יסורו מלבבך כל ימי חיידך הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו".

לקיים מצוה זו כראוי או שמא מעלה היא שאינה מעיקר הדין, וכל התורה ניתנה רק כתוספת שהרוצה ישלים ויקיים מצוה זו כראוי. ויש שרצו ללמוד כן מדברי הגמ' בנדרים (נ.ה). "דאמר רב גידל אמר רב האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלוקי ישראל", ולא אמר' דאין שבועה חלה על השבועה דאע"פ שהוא מושבע ועמוד מהר סיני, אי בעי פטר נפשיה בקריאת שמע שחרית וערבית. ומשמע דאין חיוב תלמוד תורה יותר מק"ש שחרית וערבית.

אולם הנחה זו נסתרת מכל התורה כולה. ואין הכוונה לראיות מתוך התורה אלא מציאות כל התורה סותרת לזה. הקב"ה בא לדבר עם כלל ישראל ונותן להם חמשה חומשי תורה נביאים וכתובים, ועמם משנה וגמרא הלכות ואגדות, ספרא וספרי תוספתא פסיקתא ומכילתא, האם לאטומי אזנים הקב"ה מדבר. התורה מיועדת לכלל ישראל, אם הקב"ה מדבר אליהם - הם אמורים לשמוע, וכל דיבור ודיבור מכוון אל כל אחד ואחד מישראל, אין דבר בתורה שלא בא להורות וללמד את ישראל. כאשר התורה אומרת "והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצוך היום על לבבך, ושונתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך", הדברים אמורים כלפי כל הדיבורים של התורה שפונים אל ישראל. ואם תאמר שהיא חובת הכלל להעמיד את ידיעת כל התורה כולה מבין כולם, וכופין זה את זה שהציבור יקיים את החיוב בכללותו אך אין חיוב על היחידים ללמוד ואין כל אחד ואחד זקוק ללמוד את כל דברי התורה, אך מצאנו שהאזהרה "השמר לך פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך וגו'" מתייחסת אל כל יחיד ויחיד שאסור לשכוח דבר ממשנתו ומעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, ואי נימא שהחיוב מוטל על כלל הלומדים בישראל, מה שייך לחייבו בכך. ובע"כ שהאחריות ללמוד ולדעת את כל התורה מוטלת על כל אחד ואחד מישראל שהוא בר הכי, ובאופן זה ניתנה התורה כדאי' בתנא דבי אליהו (פכ"א) "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר אנוכי ה' אלוקיך... באהבה שאהב אותן ובשמחתו ששמח בהן מדבר עמהן, כשהוא מדבר עם היחיד...". כך גם מפורש בחשבון הגמ' בסוטה (ז.ז) שעל כל דיבור ודיבור שנאמר לכל אחד ואחד מישראל נכרתו ד' בריתות - ללמוד וללמד לשמור ולעשות. והסברא נותנת שכך הוא, שהרי כל אחד ואחד צריך לקיים את כל הדברים ולהקיף אותם שלכה"פ ידע איך לשאול עליהם. ויש בזה דרגות יש שידוע את כל התורה בדרגה של מקרא, יש בדרגה של משנה וכו', מי שהוא בעל מקרא צריך לדעת תורה נביאים וכתובים בדיוקא, וכן כולם. אין ספק דכוונת הגמ' שאומרת שאדם יכול לפטור עצמו בק"ש שחרית וערבית, היא שמאחר ויש לאדם צרכים מסוימים בסדר היום, הוא יכול לצאת ידי חובתו בק"ש שחרית וערבית, אבל החובה של האדם לדעת את התורה היא חובה גמורה.

הבהנה בחיוב לימוד כל התורה

הרמב"ם הוא אחד מאנשי המופת בדורותיהם של ישראל שלא היה כמותו מימות רבינו הקדוש מי שסידר את התורה שתהא

³ ז"ל ביאור הלכה (סי' קנה) "אר"י בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקדוש ברוך הוא לדון את כל העולם וכו' בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה הקדוש

ערוכה בכל ושמורה להורות את כל ההלכות וההוראות של התורה. את ההתייחסות של הרמב"ם לחובת ידיעת התורה ניתן ללמוד מהפסוק שהציב בתחילת ספר משנה תורה - "אז לא אבוש בהביטי אל כל מצוותיך" (תהילים קיט ו), נוסח זה מופיע גם בסוף ברכת אהבה רבה אחר הבקשות "ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורך באהבה", מסיימים "ולא נבוש לעולם ועד". וכך נאמר בתנא דבי אליהו (תנא"ר פר' א) "מיכן אמרו כשיקרא אדם יהא תופס בידו, כדי שלא תשיגו בושה וכלימה בשעה שאומרים לו, עמוד וערך מקרא שקריתא, עמוד וערך משנה ששניתא³ וכ"ה לשון הזוה"ק. הבושה האמורה היא כמי שמגיע לעוה"ב ואינו מבין את השפה המדוברת, הוא קבל הזדמנות של כמה שנים ללמוד את השפה ולא קנה אותה.

שאלתי את הרב זצ"ל על כך, ששמעע מלשון הרמב"ם שלימוד כל התורה הוא דבר הרשות למי שנשאו ליבו. הוא נעשה חיזור ואמר - אדם שיכול להיות שר צבא ישראל כיואב בן צרויה וחלף זה היה בעל מכולת הגון, האם יש גבול לדין המתאים לאדם כזה שהפסיד את כל החיים של עצמו והפסיד לכל ישראל. וה"ה מי שיכול להשיג את כל התורה ולא קנה ולא השיג את התורה, האם יש בושה גדולה מזו ליום הדין.

ועל כן לשונו של הרמב"ם טעונה ביאור ופירוש, דמשמע מלשונו שאין חובה בלימוד כל היקף התורה אלא מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, הוא שצריך ללמוד בהתמסרות ובשיעור גדול את כל התורה.

הכרת ערכה של תורה הכרחית לקנין התורה

ונראה להציע חידוש. לכשנתבונן נמצא שדברי חז"ל וחכמי הדורות העוסקים בתלמוד תורה, נאמרו בשפה שונה. אין הרבה הוראות ברורות על שיעור הזמן ושיעור ההיקף של לימוד התורה, אלא מרחיבים בגדלותה של תורה ובמעלותיה של תורה. במיוחד בולט שינוי זה בפרק שישי של מסכת אבות שאינו מורה ומראה על מעשים מסוימים אלא בא לגלות וללמד את המקום של התורה בעולם. רבי מאיר מתאר כיצד נראה עולמו של לומד תורה לשמה, איך הוא נראה ולא לדברים מופלגים הוא זוכה שהיא מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

זאת ועוד, המשנה אומרת שאף שיש הרבה צרכים לאדם בעוה"ז כאכילה ושתייה מעמד וכבוד, מ"מ אם אירע ונגזר על האדם שלא יהיו לו שום טובות בעולם הזה, אלא הוא אוכל פת במלח ושותה מים במשורה, אין לו היכן להניח את ראשו וחיוו חיי צער, אזי אם בתורה הוא עמל - אשריך בעולם הזה, הוא המאושר באדם, זאת הצלחת החיים בעולם הזה ובעולם הבא. ומכלל הן אתה שומע לאו, שאם זכה אדם לאכול מכל מעדני עולם ולשתות משקאות מגוונים אבל בתורה אי אתה עמל, אוי לך בעולם הזה ואבוי לך בעולם הבא, זהו הפסד של כל החיים. וכן הלאה, אם רואה שולחנם של מלכים ומתאוה להם, צריך לידע ששולחן גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם, שאין כבוד אלא

ברוך הוא הופך את פניו ממנו ומצירי גיהנם מתגברין בו כו' והם נוטלים אותו ומשליכין אותו לגיהנם. בא מי שיש בידו שני סדרים או ג' הקדוש ברוך הוא אומר לו בני כל ההלכות למה לא שנית אותם כו'.

תורה עד שאמרו שהלומד מחבירו אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד. אף המשנה של מ"ח קניני התורה לא באה כהוראה כיצד לקנותם אלא כהגדלת ערכה של תורה שנקנית במ"ח קנינים יותר מן הכהונה ומן המלכות.

רבי יוסי בן קסמא אומר אף מגלה שיעורין של תורה, שאם יש אפשרות לאדם לינוק מעלה ממקום של תורה, אף שהוא כבר תלמיד חכם, הרי אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם אינם שווים לזה.

ומצאתי את הגדרת הדבר בספר אור שמח (הל' תלמוד תורה). מציאות מצות תלמוד תורה אכן שונה במהותה. כאשר יצאנו ממצרים נעשינו לעבדי ה', ועלינו לקיים את כל מצוותיו, ובאמת ניתן לקיים את כל המצוות כ'אנא עבדא דקודשא בריך הוא' ואף את מצות תלמוד תורה אפשר לקיים מלכתחילה באופן זה כמפורש בשני הפרקים הראשונים של הל' ת"ת ברמב"ם. כך מקיימים את מעשה המצוה שבתורה וניתן לקיימה אף במצות אנשים מלומדה. אמנם, לקנות את התורה ולהיות 'יודעי שמך' בקירבה מיוחדת שכל דברי התורה יהיו חיים במוחו ובליבו של האדם, אי אפשר במסגרת עבודת העבד, אלא רק כאשר לב האדם מישראל נפתח לערכה של תורה. לזכות לזה נדרש מאמץ תמידי להתעלות מעל שפלות החיים ולהתנתק מכל הסיבות הגורמות, ולהבין היכן מקומה של התורה כלפי כל העולם, שכל הדברים בטלים ומבוטלים מול יקרותה וחביבותה של התורה.

זהו הבסיס שמצינו בפרשת קריאת שמע, שם נאמר "ואהבת את ה' אלוקיך... והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצוך היום על לבבך", ורגילים לפרש כמו שאמרו בספרי (אב) "לפי שנאמר ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך, איני יודע כיצד אוהבים את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצוך היום על לבבך, תן הדברים האלה על לבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ומדבק בדרכיו", דהיינו שזאת הדרך לקנות את האהבה להקב"ה. אך הדברים נכונים גם לצד השני, אין אפשרות לקנות את התורה אלא למי שאוהב את הקב"ה, ומתוך כך מקיים את כל חלקי הפרשה "ושונתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך". צורת הקשר עם התורה היא (משלי ה יט) "באהבתה תשגה תמיד", ועוד נאמר במשלי (ח יז) "אני אוהבי אוהב, ומשחרי ימצאוני". גם אם אדם מסוגל להשיג את כל התורה כמעשה עבד, בלי שיש בו חיבור וביקוש לדברי תורה, בכל אופן בכדי להבין את התורה ולהיות שייך אליה באמת צריך שיהיו דבריה יקרים אצלו בכל סוגיה שלומד, אין אפשרות שאדם ילמד רק בשטחיות בלא להשים את ליבו אל האמת שבתורה וכשאינו מעריך את התורה ש'כל חפצין לא ישוו בה'. וזאת האריכות של הפסוקים במשלי ובפרק קיט בתהילים, שלא באו כדיבורים גלויים שנוספים על מצות תלמוד תורה אלא התורה מהלכת וקיימת בישראל בגלל שהם חפצים ומכבדים את התורה, ותופסים את המקום הנכון של התורה ביחס לכל שאר הדברים שבעולם.

לכן סידר הרמב"ם את הלכות תלמוד תורה באופן הזה, ולא התכוון בדבריו לפטור ולחיוב אלא בא לומר שמצות תלמוד תורה משתנה אצל כל אדם הפחות והיתר לפי המראה

המלוטשת שבליבו, בה הוא רואה את ערכה וחשיבותה של תורה. זאת המצוה גופא - בכדי להיכנס בשערי תלמוד תורה צריך האדם לפתוח את לבבו ולהבין עד כמה אין זכיה כתורה, ואת יקרתה שבה טמון קרבת ה' הגדולה, שעליה יש למסור את כל הלב את כל הנפש ואת כל ה'מאד'.

יום מתן תורה - התחדשות יום התנונה

ביום מתן תורה היה חידוש מיוחד שלאחמ"כ כלל ישראל איבדו אותו, אך הוא מתחדש ביום מתן תורה בכל שנה. כתב הגר"א (שה"ש א ב בפ' השני) "ישקני מנשיקות פיהו. נשיקה אחת שהיא שתיים, ש'אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי 'אנוכי' ו'לא יהיה לך' בדבור אחד נאמרו וידוע מה שאמרו רבותינו ז"ל כששמעו ישראל 'אנוכי' נקבע התורה בליבם, וכששמעו 'לא יהיה לך' נעקר יצר הרע מלבם. ואלו השתי דברות הם שתי נשיקות... אחת על מה שמתחברת עימו והשניה על מה שאינה מתחברת עם אחר וכו'". המתנה של מתן תורה היתה שעמדו לפני הקב"ה כשאינו בליבם שום דבר מלבד ידיעתו, ואחר חטא העגל חזרו למצב זה שיש יצה"ר ביניהם, ומכאן ואילך נדרש מהם מאמץ לתקוע את דברי התורה בליבם. החיבור הזה חוזר ביום מתן תורה, ונוצר רק ע"י כלל ישראל המתכוננים ובונים את הקשר בשבעת השבועות שיוצרים את החג - 'טוהר הכלה' הוא שמביא ל'מאד נתעלה', שבכך הם מתאחדים ומשתייכים אל הקב"ה.

(כתב הרד"ק בספר השרשים שהתואר 'כלה' ע"ש שלובשת את כל תכשיטיה, וביאור הדבר ש'כלה' מלשון 'כלה ונחרצה', כלומר דהחתן מקושר עם הכלה אבל אינו אסור באחרת אבל הכלה איתתא לבי תרי לא חזיא, וכשהיא נעשית 'כלה' היא כולה שייכת אל הקשר עם החתן ואין לה שום שייכות עם אחר. לכן היא מתקשטת בכל תכשיטיה כביכול מפני שאין לה עוד להתקשט אלא לבעלה בלבד).

זהו עומק המצוה של זכירת מעמד הר סיני, להתקשר עם נותן התורה מתוך הכרת ערכה של תורה, וזהו ענינו של יום חג השבועות. כלל ישראל מעמידים את עצמם בחג הפסח זמן יציאת מצרים כעבדים, אבל הציפיה שיש מעבדים אינה הציפיה מהרעה, וכאשר החתן לוקח את הכלה הוא מצפה שיהיה לה חיבור אל העניינים שלו, שתהא מהלכת בדעתו ושותפה אל הרצון שהוא מעונין להוליך ולהוביל.

ביום הזה עולים להקריב מנחה חדשה של שתי הלחם שבאים על פירות האילן, בו חוזר מאכלו של אדם להיות כמאכל האדם קודם החטא. בו חוזרים אל 'יום חתונתו' שמחדש בכל שנה בשבועותיכם את האפשרות להיות לא רק 'עבדא דקודשא בריך' אלא גם 'רעייתו' של הקב"ה בקרבה שלמה, ועל האופן הזה ניגשים בכל השנה ללימוד התורה בקרבת ה'.

ונסיים בייחול שיתקיימו הגעגועים שבפסוק "ישקני מנשיקות פיהו", וכמו שפירש רש"י "ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו", במהרה בימינו.

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

ל"ג ט"ו ר"ח חמ"ד י"ג יוסף יום 216 י"ג

פרשת יתרו ~ ברכות לז' - מג' ~ מבחן מס' 6.

פרטי הצטרפות:

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על הסיכום, ושאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שני בשעה: 59: 23. וכן במייל ע"י הרשמה במייל הרשום מטה.
4. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמ' רש"י, ויש לענות בגמרות סגורות.
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמ' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"י רבני האירגון, בחורים יקבלו סך 300 ₪. - ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.00-22.00 בערב. ובמייל L0737289669@GMAIL.COM

1. לגבי איזה דין אמר רבי יוחנן בן נורי להדיא בבבלייתא שאורז הוא מין דגן?
א. לעניין שאם הוא מעורב במין אחר מברכים עליו מזונות.
ב. לעניין שמברכים עליו המוציא וברכת המזון.
ג. לעניין שחייבים על חימוצו כרת בפסח ויוצאים בו יד"ח מצה.
 2. מה מברכים למסקנת הגמרא על חביצא שאין בה פירורים כזית?
ד. בכל גוונא מברך מזונות.
ה. היכא שיש לזה מראה לחם מברך המוציא.
ו. בכל גוונא מברך המוציא.
 3. האם למ"ד ששלקות ברכתם אדמה, יתכן למסקנה שלא יוצאים ידי חובת מצה ברקיק מבושל, ומדוע?
א. לא יתכן, מפני שאם לא נשתנתה הברכה ע"י הבישול לא פקע שם מצה ע"י הבישול.
ב. יתכן, מפני שאין בזה טעם מצה.
ג. לא יתכן, מפני שמצה שנתבשלה במים אינה שמורה לשם מצה.
 4. מה מברכים למסקנה על תבשיל ירקות שמעורב בו קמח?
א. אם הקמח בא לטעם מזונות, ואם בא לדבק אדמה.
ב. גם אם בא לדבק מברכים מזונות.
ג. גם אם בא לטעם מברך אדמה.
 5. מי שאמר לאחר ברכת המוציא לפני שטעם: הבא מלח או לפתן, האם צריך לחזור ולברך??
א. צריך, משום דהווי הפסק.
ב. לא צריך, משום שצורך הברכה שתהא הפרוסה נאכלת בטעם.
ג. מחלוקת.
6. היו לפניו תמר וירק, והירק חביב, על מה יקדים לברך?
א. לכו"ע יברך על הירק כיון שהוא חביב.
ב. לכו"ע יברך על התמר כיון שהוא משבעת המינים.
ג. ללישנא קמא יברך על החביב, וללישנא בתרא נחלקו בזה רבי יהודה וחכמים.
 7. מה הטעם לפי רש"י שיש לא נפטר מברכה ע"י המוציא?
א. מפני חשיבותו שמברכים עליו בקידוש וכדומה אע"פ שאין צריכים לשתייתו.
ב. דכתיב "ויין ישמח לבב אנוש" והפת אינה משמחת.
ג. מפני שרגילים לקבוע עליו סעודה.
 8. מה מברכים אחרי אכילת פת הבאה בכיסנין?
א. רק אם אכל בשיעור קביעות סעודה מברך ברכת המזון.
ב. תמיד מברך מעין שלש.
ג. תמיד מברך ברכת המזון.
 9. באיה אופן אחד מוציא אחרים בברכה על האכילה?
א. רק אם קבעו לאכול יחד, וכגון ע"י הסבה.
ב. רק אם אוכלים מאותו ככר.
ג. רק ביושבים בבית ולא בנמצאים בדרך.
 10. למה בברכה על יין שבתוך המזון כל אחד מברך לעצמו?
א. בגלל שכל אחד שותה בומן אחר.
ב. בגלל שאין בית הבלעה פנוי.
ג. כדי להרבות בעניית אמן.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, -ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית ס"ו).

ההגרלה השבוע על

תו קניה ע"ס 700 ₪

ביעקובוכיץ תכשיטים

ניתן להשיג את המבחן,
וכן סיכומי תמצית במייל:
a0527692282@gmail.com

העוסק בתורה נכסיו מצליחין

א. ידוע שסגולת התורה היא לאין חקר ולאין שיעור, וכבר הפליג בזה הנפש החיים הרבה בספרו, ונעתיק כאן מש"כ אודות הגמול והשכר המובטח לעמלי תורה, וז"ל: "וגם מעבירין ומסלקין מעליו כל הטרדות והענינים מעול דרך ארץ וכו' וכל שאר עניני זה העולם המונעות תמידות העסק בתורה הק'. כמ"ש כל המקבל עליו עול תורה כו'. ואמרו בכמדבר רבה ובתנחומא פ' חקת שמזה הטעם ניתנה התורה במדבר כשם שמדבר אינו נזרע ואינו נעבד כך כו' וכשם שמדבר אינו מעלה כו', וכפי ערך הקיבול אשר יקבל עליו עול תורה באמת ובכל כחו, כן לפי זה הערך יסירו ויעבירו ממנו טרדות עניני זה העולם".

"והשמירה עליונה חופפת עליו והוא כבן המתחטא על אביו, ואביו עושה לו רצונו ומשלים לו כל חפצו, כמ"ש רז"ל (ע"ז יט, א) כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפצו... ואמרו עוד שם שכתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים שכל העוסק בתורה נכסיו מצליחין. ובמשלי רבתא ספ"ח, ויפק רצון מה' כל מי שהוא מפיק בד"ת ומלמדו ברבים, אף אני בעת רצון מפיק לו רצון כו'. ומזונותיו מוכנים לו תמיד בלא שום עמל ויגיעה מועטת עליהם. כמ"ש שם בפ' אשת חיל שת"ח יושב ועוסק בתורה כו' ולא עוד אלא שהקב"ה ממציא לו מזונותיו בכל יום ויום שנאמר ותתן טרף לביתה". (ש"ד פרק טז).

ושמעתי סיפור שארע עתה הממוחיש היטב כיצד כל העוסק בתורה נכסיו מצליחים. בכלל לא גדול בירושלים ישנו אברך שמתגורר בדירת מרתף באחת משכונות י-ם, החלום לרכוש דירה היה בשבילו סוף העולם, שכן משני הצדדים גם יחד קיבלו סך הכל 80,000 ₪ שביחס לקניית תורה הרי הן כדמי כים בעלמא... לאחרונה לחש מאן דהו באזניו שיש "הגרלה" על דירה בבית שמש, הוא היה זכאי להיכלל בהגרלה, ואכן לשמחת כל מכריו זכה בדירת ענק בעיר בית שמש (108 מ"ר) בעלות של 1,080,000 ₪ שלפי המומחים בענף יוצא שהוא הרויח 500,000 ₪...!! ולא זו בלבד, אלא שהיה עליו להשיג תוך יום את כל המסמכים הדרושים לרשימת הדירה על שמו, ובכן, הודות לאיזה קשר משפחתי שהופעל, התעכבו רק למענו כל 36 עובדי המשרד, ונשארו עד להוצאת כל האישורים הנדרשים לו, יחד עם קבלת משכנתא נוחה לרכישת הדירה הענקית...

ב. יש לדעת שאי"ז רק לפי תפיסת הנפה"ח, אלא שגם הדבקים בשיטת בעש"ט, היה פשוט להם כוחה הרב של

תורה לקבל את כל הנצרך לו בקלות, וז"ל המאור ושמש (פר' בשלח) עהפ"ס: "ויאמר ה' אל משה, הנני ממטיר לכם וגו' ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא, והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו, והיה משנה על אשר ילקוטו יום יום" וז"ל: יש לדקדק, מה זה דבר יום ביומו, היה לו לכתוב 'ולקטו יום ביומו'. וגם, מה זה 'למען אנסנו הילך בתורתי אם לא', הלא מה תורה היה להם אז, הגם שרש"י ז"ל כתב, שקאי על תורת המן, עדיין צריכין אנו למודעי. גם זאת יש לדקדק, מה לשון 'משנה' היה לו לומר 'והיה כפול'. וגם לשון 'לקטו יום יום' אינו מובן, שהיה לו לכתוב 'על אשר לקטו יום יום' כי קאי על העבר, במדידת העומר ימצאו - שכבר לקטו משנה, על כן היה לו לכתוב 'אשר לקטו' ולא 'לקטו'.

ונראה לפרש על פי רמז כך, דהנה בוודאי גם עתה לא נתנה תורה אלא לאוכלי מן (תנחומא שמות ט), רצה לומר, כי מי שרוצה לקבל עליו עול תורה, צריך להיות בעל בטחון בה' שלא לרדוף אחר פרנסה כל היום, רק ממעט בעסק ועוסק בתורה ותפילה (אבות ד, י), ובוודאי קוב"ה יזמין לו פרנסתו בכל יום ויום. הגם שנאמר (ראה דברים טו יח) וברכתך בכל אשר תעשה, שמעתי הפירוש מהרב הקדוש מו"ה מרדכי אב"ד דנשחזי זצוק"ל שעקימת שפתיו הוי מעשה לענין מלקות (סנהדרין סה, א), ודאי מדה טובה מרובה, שעקימת שפתיו בתורה הוי מעשה לענין זה שיקום בו 'וברכתך בכל אשר תעשה', שיתברך לך הפרנסה על ידי עקימת שפתיו בתורה ובתפלה. וממילא כשהאדם עוסק בתורה לשמה יותר, אזי יהיה בטוח שיהיה פרנסתו יותר בריוח, וכל מה שעוסק אדם בתורה ובתפלה יותר בדביקות, יהיה פרנסתו יותר מצויה בריוח, כי זה עיקר עבודת האדם בעולם הזה, כמאמר המשנה (פאה א, א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וכו', ות"ת כנגד כולם. ובודאי יוכל האדם להיות בטוח בזה, שעל ידי עקימת שפתיו בתורה ובתפלה בא לו פרנסתו.

וזהו פירוש הפסוק הנני ממטיר לכם וגו' דבר יום ביומו רצה לומר, דיבורים שלך - שתדבר בתורה ובתפלה, מזה תלקט לך פרנסה, כי כמו שיהיה הדיבורים שלך בתורה ובתפלה לשמה יותר - אזי יהיה לך פרנסה בריוח יותר, וזהו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא רצה לומר, אם לא ילך בתורה לשמה - לא יהיה לו פרנסה ויהיה צריך לרדוף כמו קורא בהרים וגבעות וטרחות רבות בשביל פרנסה, אבל אם ילך בתורתי - אזי ילקוט פרנסתו מדבריו ממש.

בין אדם לעצמו

נראה שביאר דמילי דאבות היינו לימוד התורה, שזהו החלק של השלמת עצמו, ויתכן לפרש לפי הגר"א דמילי ד'אבות' היינו פרקי אבות וכדלהלן. (וכן משמע דאבות דמיא לברכות ונויקין שהם מסכתות בש"ס).

ולפ"ז א"ש, דהנה אבות מתחיל: 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' ומסתיים בפרק ו' שכולו על מעלות תורה ומ"ח קנייניה, ובמעלות התורה (עמ' קכה) מביא בשם הגר"א בבי' הגמ' בב"ב (נח,ב) בריש כל מרעין אנא דם, בריש כל אסוותן אנא חמר, ובאתר דלית חמר תמן סממנין מתבעין, שהכוונה, ראש לכל רפואות הנפש היא התורה, וכשאין תורה, אז צריך סממנים, שאם אינו בעל תורה אז צריך לרפואות המידות, אבל בעל תורה אינו צריך את רפואות המידות, שאין לך מדה טובה הימנה שהיא עולה על כל המידות, וכל המידות נכללים בה.

ומענתה נראה דעומק הענין של 'בין אדם לעצמו' הוא, שמוגיע להשלמה עצמית ומרפא את כל תחלואות הנפש, כי כל מחלות הנפש באות מהיצר, והקב"ה אומר: בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ובמסילת ישירים כתב דאם הקב"ה שהוא ברא את היצר מודיע שזהו תרופתו היחידה אז אין עיצה אחרת בעולם, וכותב, שאדם יכול להשלות את עצמו כל ימיו שניצח את היצר, ורק כשהוא יסתלק מהעולם הוא יקלוט את הטרגדיה שלו...

דהנה היצר משתלט על האדם ורוצה להורגו, ותחילה מחטיאו ומקטרג עליו, ואז נוטל רשות לייסרו ולהורגו, דהוא היצה"ר הוא השטן והוא מלאך המוות, ונמצא דאין לאדם שום קיום של העצמיות שלו כל עוד שמקונן בו היצר הרשע, וכיון שרק התורה יכולה להוציא ממנו את היצר ע"כ גדר החיוב של תורה הוא 'בין אדם לעצמו', וזהו כל ענין פרקי אבות להוביל האדם לקנין התורה.

ד. ובה ניישב מדוע לא היה בלוחות עוד לוח שלישי בשביל החלק של 'בין אדם לעצמו', דאי' בפרק הבונה, אנכ"י נוטריקון אנא נפשי כתיבת י'היבת, הרי שבלוחות היו את הדיברות שהיו כביכול נפשו של הי"ת, וכנגד זה - "נפשי יצאה בדברו..." שפרחה נשמתן, להורות שמעתה כל חיותן תלוי רק בתורה. דיש רמ"ח אברים באדם כנגד רמ"ח מצוות עשה, ושם"ה גידין כנגד שם"ה לא תעשה, אבל התורה היא הנשמה שנכנסת בתוך כל האברים והיא זו שמפעילה ומחיה אותם, ולכן הדיברות החלו בתיבת 'אנכ"י' לרמז שיש כאן כביכול חיבור בין האנא נפשי כתיבת י'היבת לבין הנפשי יצאה בדברו, וזה פנימיות הכל.

ומענתה קושיה מעיקרא ליתא מדוע אין לוח שלישי, כי אדרבה זהו הפנימיות של שני הלוחות יחד, שהשורש של כל המצוות שבין אדם למקום ושל בין אדם לחבירו זה לימוד התורה, וגם כל תיקון המידות תלוי רק בתורה.

א. הנה מצינו יחס ושייכות בין שני הלוחות, שהיה הלוח של 'בין אדם למקום' מקביל ללוח שבין אדם לחבירו, והדבר רמוז בתורה ובכתובים, דבתורה חזינן במעשה אליעזר ורבקה שהביא לה 'שני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם' ופרש"י: שני צמידים רמז לב' לוחות מצומדות, עשרה זהב משקלה רמז לעשרת הדברות שבהן. ומשמע שהראה לה דהם צמודים זה לזה. ובשה"ש כתיב: שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה ופרש"י שם: שני שדיך - ע"ש הלוחות, תאומי צביה - שהם מכוונות במידה אחת וחמשה דברות על זו וחמשה על זו מכוונים דיבור נגד דיבור ע"ש שמבארם היטב.

ומצינו עוד במב"ט שהיה קפידא מיוחדת בלוחות לכותבן זה לעומת זה, וכיון שיש ריבוי תיבות בצד הימני - אנכ"י ה' אלוקין וגו' לא יהיה לך אלהים אחרים וגו', ומנגד יש רק מעט תיבות בצד השמאלי - לא תרצה, לא תגנוב לא תנאף, היה הכתב של הדיברות שבין אדם לחבירו מוגדל מאד, שתיבות לא תרצה היו גדולים כנגד כל דיברת אנכ"י ה' אלקיך, וכן הלאה, ורצה הי"ת ללמד את ישראל מה גודל החשיבות של מצוות שבין אדם לחבירו, לכן הגדיל הכתב, כדרך העולם שמבליטים באותיות גדולות מאד את הטעון הדגשה.

ואשר לפ"ז צ"ע מש"כ הגר"א (ריש ישעיה, ובמשלי ב,ט) דיש עוד חלק נוסף של מצוות שגדרן 'בין אדם לעצמו' כגון תיקון המידות, ולימוד התורה, וצריך להבין מהו המיקום שלו ביחס לב' החלקים הנ"ל שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו. וכן, למה לא נתחלקו הלוחות לשלשה חלקים שיהיה גם לוח כנגד 'בין אדם לעצמו'.

ב. והנה שורש הדברים מובא גם במהרש"א (ב"ק ל,א): אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנויקין, רבא אמר מילי דאבות, ואמרי לה מילי דברכות, וכתב מהרש"א: יראה כי חסיד נאמר על מי שעושה מעשיו על הצד היותר טוב כמאמרם פ"ק דע"ז... חסידות מביאה לידי רוה"ק, ולפי שיש לאדם במעשיו הטובים ג' חלקים דהיינו: טוב לשמים, טוב לבריות, וטוב לעצמו, קאמר רב יהודה מאן בעי למהוי חסידא לקיים מילי דנויקין, דאז יכול לתקן מעשיו שיהיה טוב לבריות, ורבא קאמר לקיים מילי דאבות דאז יתקן מעשיו שיהיה טוב לעצמו במדות, ואמרי לה דלקיים מילי דברכות דאז יתקן שיהיה טוב לשמים, וכ"א מהני אמוראים נקט כל א' מהני ג' מיני חילוקים במעשים טובים של אדם. עכ"ל.

ובביאור השייכות בין מילי דאבות לתיקון המידות, כתב בכ"י יהודיע שאצל כל האבות מצינו הפלגות עצומות בתיקון המידות שלהן ע"ש שהאר"י. אך בדברי הגר"א

תואר הנשים אחר קבלת התורה

א. בשירת דבורה מצינו כינוי חדש לנשים: "תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני, מנשים באהל תבורך" (שופטים ה,כד). והתרגום על 'מנשים באהל' כתב: 'מנשיא דמשמשין בבתי מדרשין תתבורך', כלומר, התרגום מבין ד'אהל' האמור כאן, הוא כמו שמצינו אהל שם ועבר שזה כינוי לבית מדרש, וכדפרש"י בברכות (טז,א) ד'אהלים' נטע ה' היינו ביהמ"ד, לכן פי' התרגום ד'נשים באהל' עומדות לשרת את עמלי התורה, לסייע להם בלימודם.

אבל מצינו עוד בתורה, שהונח שם אהל על הצניעות, כדאשר שאלו המלאכים את אברהם איה שרה אשתך השיב: 'הנה באהל' ופרש"י: 'צנועה היא. והוא ע"פ דרשת חז"ל (ב"מ פז,א) ויאמר הנה באהל, להודיע ששרה אמנו צנועה היתה. לפ"ז גם 'אהל' האמור ביעל יכול להתפרש על ענין הצניעות, וכך פי' החת"ס (אה"ע ח"ב סוסי"מ"ט) וז"ל: 'וענין כוונת הפס', שעל פרצה גדר הערוה להפקיר עצמה לסיסרא לש"ש, תהיה מבורכת מעין ברכת הנשים באהל שהיו צנועות ביותר... וע"כ תיאר אותן באהל, שמורה על הצניעות, עכ"ל. (כ"ז מהקדמת הס' מנשים באהל)

ב. ובפרשתן אנו מוצאים שהקב"ה נתן לכלל ישראל קודם מתן תורה ג' ימי הגבלה שבהן אין לקרב אל אשה, אמנם ההיתר לשוב לנשותיהן נזכר רק בואתחנן בפס': "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם", ובחולין (קמא,א) פרש"י: שובו לכם לאהליכם, לנשותיכם, שאסרתים לכם ואמרתם אל תגשו אל אשה, עכ"ל. וא"כ מתב' כאן פירוש שלישי למושג 'אהל', דהאשה עצמה נקראת אהל, וזהו עד"מ שא"ר יוסי (שבת קיח,א) מימי לא קראתי לאשתי אלא ביתי, דמכיון שכל הבית מנוהל על ידי האשה, וכדפרש"י שם שהיא עיקר הבית, ממילא נכון לקרוא לאשה בשם בית, שעד כמה שיש אשה שמתפקדת ומחזיקה את הבית, יש לו בית, וכשחלילה אין לאשה כוחות להעמיד את הבית, אז הבית מפורק, ואין בית ח"ו!

ובמהרש"א שם מסביר מתי השתמש רבי יוסי בתואר זה, וז"ל: ויש לפרש שקרא לאשתו ביתו ע"ש שהיא עיקר הבית, וכדי שתהא זריזה בכל צורך מלאכה בבית... עכ"ל. ומדבריו למדנו שזה ביטוי הערכה לאשה, להראות גודל תפקידה, לכן כשפנה אליה היה אומר לה: שמעי נא, בית.

ג. אבל צריך להבין מה זה שייך למתן תורה, ומדוע גילה להם הקב"ה ענין זה דווקא עתה לאחר מתן תורה, הרי לכאור' לא היה נצרך אלא להורות להם היתר לחזור לבתיהם, והיה די לומר שובו לכם לנשותיכם, ומה הענין לקבוע דוקא כאן את שם הנשים כ'אהל'...? ואשר נראה ללמוד מזה חיזוק רב לנשות ישראל, דכיון שבמעמד הר סיני הכריזו ישראל 'נעשה ונשמע', וקבלו על עצמם

לעמוד בתורה כל ימיהם, נתעורר צורך גדול בעזרת ציבור הנשים, כדי שיהיו הבעלים פנויים לעסוק בתורה כראוי בלי שום טרדה ועול. לכן הורה הקב"ה למשה להזהיר לישראל שמעתה יכבדו את נשותיהם לכנותם בשם 'אהל' כמו שנהג רבי יוסי לקרותן 'בית' לאות כבוד על רב פעלן להעמדת וכינון הבית, ולמסירותן לבעליהן.

ד. וזהו שמצינו בשיר השירים ששלמה המלך מדמה את האשה לסוסי פרעה - 'לסוסתי ברכבי פרעה דמותיך רעייתי', וידוע מה שפירשו בזה, דלמדנו מוסר מטביעת הסוסים בים סוף, שלכאורה מה היה פשעם ומה חטאם שנגזרה עליהם טביעה קשה, ובפרט מצרי שהיה מהרשעים, היה צמוד לסוסו כל משך הטביעה הקשה, סוס ורוכבו רמה בים... ומה אשם הסוס...? ולמדנו מזה דמכיון שהוא זה שהוביל את אדונו, ממילא גם על שמו נקראים מעשי אדונו, ומעתה הרי"ז מקור לשכרן העצום של הנשים לעתיד לבא - מידה טובה מרובה ממידת פורענות פי חמש מאות - שיזכו לשכר נפלא ונשגב, על כל אשר עושות למען בעליהן - בחריצות רבה וביעילות.

ולמעשה יש במשל זה עומק, דהרי אמרו כל מי ששרוי בלא אשה שרוי בלא תורה, א"כ מעתה ידע לו האדם, שההבדל בין עם אשה או בלי אשה, הוא כמו ההבדל בין ללכת ברגל או לרכוב על סוסי מרוץ, וממילא מה שמינו את הנשים - סוסי פרעה, הרי"ז עדות לכוחן הרב להאיץ את ההספקים והשקיעות בלימוד הבעל, שעל ידי טרחן ועמלן בכל ענייני הבית, מספיק בתורתו הרבה יותר.

ה. אולם יחד עם זה, לפ"מ שהבאנו בתחילת הדברים מדברי רש"י ומפי' החת"ס, דהאשה נקראת אהל מצד הצניעות, א"כ נראה שהקב"ה כאן הזהיר, ששייכותם לקבלת התורה ויכולתם לעסוק בה כדבעי, מותנה במה שיהיה לנשותיהם מכאן ואילך גדר של 'אהל', כלומר שתעמיד אותה ואת ביתה, בצניעות כמו שרה אמנו.

וכה חשובים הדברים בימינו, כשמחד, אנו רואים ברוב עמל נשותינו להכיל כאחד שלשה תפקידים מורכבים ולשלב ביניהם בכוח על-אנושי: דאגה לפרנסת ביתן ע"פ תורה. התמסרות לענייני הבית השוטפים. וגידול הילדים בדרך ישראל סבא. ואין גבול לשכרן העצום בזה ובבא.

אבל מאידך, כמה קל לאבד היום את התואר הנפלא שניתן לנשים בעת קבלת התורה, שיהיה שמה - 'אהל', המורה על צניעות, והרגל הסתפקות במועט, עם זהירות מרדיפה אחרי חיי עבודה, לכן חלילה להתפתות להוסיף סתם שעות, כי נצטוונו רק ב'השתדלות'. ועיקר תפקיד האשה בביתה! וכל יציאתה לחוץ בגדר 'אילוץ' וברדיפת ממון מאבדים המון! וטוב פת חריבה ושלוחה יהודית בה, מאסיפת הון, שמתירה בזבז ומביאה לדרדור, ה' ירחם.

כאילו קיבלה מהר סיני

א. הנה בגמ' בחגיגה (יד, ב) מתואר כיצד זכו האמוראים למעמד עילאי מעין דמעין מעמד הר סיני, וז"ל הגמ' שם: "...פתח רבי יהושע ודרש, ואותו היום תקופת תמוז היה, נתקשרו שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן, והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע, כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן וכלה. הלך רבי יוסי הכהן וסיפר דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי, ואמר, אשריכם ואשרי יולדתכם, אשרי עיני שכך ראו, ואף אני ואתם בחלומי מסובין היינו על הר סיני, ונתנה עלינו בת קול מן השמים: עלו לכאן, עלו לכאן! עכ"ל. הרי מבואר שע"י גילוי הד"ת של רבי יהושע, זכו למעמד הר סיני.

ובגמ' בברכות (כב, א): מבואר שכל אדם שלומד תורה צריך להרגיש כאילו עתה הוא מקבל תורה מהר סיני, דתניא והודעתם לבניך ולבני בניך, וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב, מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע, עכ"ל. וצריך להבין דבשלמא אמוראים קדושים שייך בהם ענין של מעמד הר סיני בלימודם, אבל איך זה שייך לכל אחד.

ב. אמנם יסוד הדברים מתבאר בדברי הנפש החיים (ש"ד פי"ד) ואלמלא שחז"ל אמרו זאת, לא היה מי שיכול לומר כן, וז"ל: בכל עת שהאדם עוסק ומתדבק בה כראוי, הדברים שמחים כנתינתן מסיני. כמו"ש בזוהר (ר"פ הקת) ר"י פתח זאת התורה כו"ת מלין דאורייתא קדישין אינון עלאין אינון סתימין אינון כמה דכתיב הנחמדים מזהב כו'. מאן דאשתדל באורייתא (מי שמשדל בתורה) כאלו קאים כל יומא על טורא דסיני לקבל אורייתא (כאילו עמד כל יום על הר סיני לקבל תורה) הה"ד "היום הזה נהיית לעם". ובפ' אחרי (ס"ט, א) דתאנא כל מאן דאצית למלווי דאור' זכאה הוא בהאי עלמא וכא' קביל תורה מסיני.

וממשיך הנפה"ח לבאר זאת: "והטעם שכמו שבעת המעמד המקודש נתדבקו כביכול בדבורו ית', כן גם עתה בכל עת ממש שהאדם עוסק והוגה בה, הוא דבוק על ידה בדבורו ית' ממש, מחמת שהכל מאמר פיו יתב' למשה בסיני ואפילו מה שתלמיד קטן שואל מרבו כנ"ל פ"ו, וגם עתה בעת שהאדם עוסק בה בכל תיבה, אותה התיבה ממש, נחצבת אז להבת אש מפיו יתב' כביכול כמו"ש, ונחשב כאילו עתה מקבלה בסיני מפיו ית' ש, לכן ארז"ל כמה פעמים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, עכ"ל.

הנה להמתבונן, מבואר כאן יסוד מרעיש ובלתי ידוע, דכאשר אדם לומד ומשמיע לאוזניו את מה שהוא לומד, אע"פ שנדמה לו שהוא שומע את עצמו, זוהי טעות, כי בעת שאדם מוציא תיבה של תורה מפיו, "אותה התיבה ממש, נחצבת אז להבת אש מפיו יתב' כביכול ונחשב

כאילו עתה מקבלה בסיני מפיו ית' ש", ונמצא שבאמת הוא שומע עכשיו את הקב"ה שיושב ושונה כנגדו, אלא שזוה מתלבש בקולו שלו, ורק נדמה לו שהוא שומע את עצמו, ובאמת יש כאן מעמד הר סיני ששומע מפי הי"ת.

ולכן מובן היטב דרשת הגמ' בברכות שאדם הלומד תורה, מצווה ללמוד באימה וביראה ברתת ובזיע כאילו קיבלה מהר סיני, מפני שאכן עתה ממש הוא חווה מעמד הר סיני פרטי, שהוא שומע את התיבות שקורא, מהי"ת.

וברוח חיים (על אבות פ"א) כותב: "וגם בעסקו בגפ"ת ועיונו בהם ובכלל זה הפילפולים הכל הוא נדבק בהקב"ה כי הכל מסיני, אף מה שתלמיד וותיק עתיד לחדש נמסר למשה מסיני והוא הורידה לארץ וקוב"ה ואורייתא חד הוא והדבוק בתורתו דבוק בו ית' ש, וסופר מאדונינו דוד הגאון בעל הט"ז, שאשה אחת צעקה אליו אהה אדוני והנה בני נחלש למות, ויאמר לה התחת אלקים אני, ותאמר אל התורה שבאדוני אני צועקת כי קודשא ב"ה ואוריית' חד הוא, ויאמר לה הלא זאת אעשה לך הדברי תורה שאני עוסק כעת עם תלמידי אני נותן כמתנה להילד אולי בזכותו יחיה כי בדבר הזה תאריכו ימים כתיב, ובאותה שעה חלצתו חמה ונתרפא, הרי שבכל עסק מהתורה בכח דביקותו, זכותו להחיות מתים" עכ"ל.

ג. ובשלהי ברכות אי' דר' זירא לא עלה לארץ ישראל עד שהראו לו בחלום שעורים דכתי' "וסר עוונך וחסאך תכופר", ובב"מ (פ"ה, א) מבואר שצם מאה תעניות לזכות לתורת אר"י, ויש לומר שזירא' בחינת ביטול ובירושלמי נקרא זעירא, והוא בחינת הר סיני שביטל את עצמו ועי"ז זכה לתורה, ויובן עפמ"ש"כ האמרי אמת דזירא"ר"ת אימה יראה ר'תת זיע, לכן לפי דרכו למד תורה כאילו קיבלה מהר סיני עם כל ההכנות והיראה הנצרכת לזה, ומה שחלם על שעורים דווקא, יל"פ דזה בחינת קרבן שעורים בחג השבועות, ששעורים' נוטריקון וסר עוונך. (ובדרך דרוש י"ל לפי הג"ל דמה שבסעודת פורים קם רבה ושחטה לר' זירא, היינו מפני שבפורים הדר קיבלוה בימי אחשוורוש מאהבה, ולכן ביקש לשחוט בחינת היראה דר' זירא כנ"ל, דרבה גי' ז"ר והיינו רתת וזיע, השייך גם בעבודה של אהבה כענין גילו ברעדה, שמרתת וזע"ב ברעדה", אבל לא "אימה ויראה", ובריה דר' זירא נקרא אהבה).

הלומד באופן הזה שמעלה על דעתו שכעת הוא מקבל תורה מהר סיני, מתקדש ומתטהר מכל סוג לימוד, ועולה מכל סוגיא שלומד, קלה וקשה, מובנת או לא, ואפילו לא מפריע לו אם בסוף אינו זוכר כ"כ, כי עצם חויות הלימוד נספגת בכל אבריו, ובכל רגע שלומד מקבל תורה מהי"ת.

יצא לאור עתה קונטרס "מסכתא דיומון" (80 עמ') על כל ענייני זימון בפרק ז' דברכות שעומד להלמד כעת בדף היומין, ובו הערות נפלאות על סדר הגמ' ובהלכה בנושאים אלו - המעוניין ישלח בקשה במייל.

דבר העורך

הג"ר נתן קופשיץ שליט"א בשיעור הג"ר אברהם חיים עדס שליט"א

שיעור מפי הג"ר ישראל מאיר מורגנשטרן שליט"א

מפעל 'הילכתא' חרט על דגלו לברר את הדעת תורה, מפי גדולי ופוסקי הדור שליט"א בשאלות העומדות על הפרק, לאור הפיתוחים הטכנולוגיים המתחדשים, 'לדעת לחיות כהלכה'.

בתחומים רבים בעולם ההלכה, פעילות בית מדרש 'הילכתא' חולל מהפכה של ממש, לדוגמה בנושא החיישנים בפחי אשפה הטמונים, בעקבות הפרסום הגיעו להסדר בעיריית ירושלים עם 'משמרת השבת', על השבתה מוחלטת של החיישנים בשבת.

בנושא 'תספורת כהלכה', בעקבות קמפיין מתמשך ויעיל, נוצרה מודעות בקרב הציבור על חשיבות הנושא, והוקמו גופי כשרות במודיעין עילית וערים נוספות. בנושא 'מצלמות אבטחה בשבת', בעיר העתיקה בירושלים, חלו שיפורים ניכרים בעקבות בירור העניין.

עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון 'לעבור לפני המתפלל' לצורך מצוה

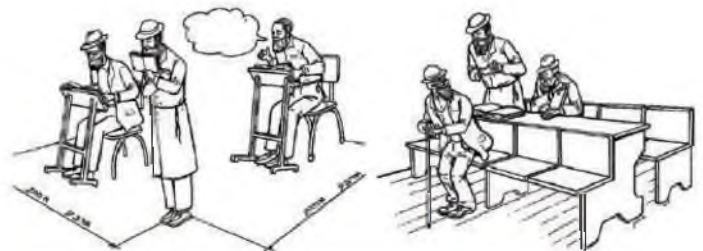
'מצוה עוברת ושאינה עוברת'

הקדמה: בשבוע הקודם הרחבנו את היריעה ביסודות ההלכה, בגדרי האיסור לעבור לפני המתפלל, משום ביטול כוונתו ומשום עומד לפני השכינה. בגיליון הנוכחי נעמוד על השאלה האם מותר לעבור לפני המתפלל לצורך מצוה עוברת, שהרי מעשים בכל יום, צריך לעבור לפני המתפלל לצורך מצוה עוברת כגון נטילת ידים לפני ברכת כהנים, נשיאת כפים, הוצאת ספר תורה, או מצוה שאינה עוברת, ללמוד תורה וכדומה, וצריך לדעת האם יש כזה היתר של צורך מצוה, ומדוע? ומה הדין לעמוד בתוך ד' אמות של המתפלל?

1. בצדדי המתפלל

ביאור המחלוקת: בהמשך למה שנכתב בגיליון הקודם (252) בביאור המחלוקת של האליה רבה והמגן אברהם. בדקדוק לשון המשנ"ב (סימן קב) יוצא, שיש שני חילוקי דינים בין המגן אברהם והאליה רבה, בס"ק טז הביא המשנ"ב מחלוקת מה הדין בצדדים שלפניו כאשר עובר מצד לצד, לדעת המגן אברהם אסור, לדעת האליה רבה מותר, ובס"ק יח מוסיף בדין צדדים שלפניו כאשר אינו עובר מצד לצד, אלא נכנס מהצד ועומד מול פניו, לדעת המגן אברהם אסור לילך בצדדיו ולעמוד לפניו ממש בלי להמשיך הלאה, כי כל שהמתפלל רואה אותו אסור, מכיון שמבטל כוונתו. ולדעת האליה רבה מותר. ובסוף ס"ק יח כתב המשנ"ב 'ואפשר דיש להקל במקום הדחק'.

והורו הג"ר יצחק יעקב ויס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק חלק ח סימן י) והגרש"ז אויערבאך זצ"ל (שיח הלכה חלק ב מהדו"ת בתחילת הספר) שמותר לעבור לצורך מצוה מצדדי

האיורים מתוך הקונטרס הנפלא 'שלא לעבור כנגד המתפלל'

הופיע קונטרס 'ברך אברהם'
יסודות הלכות ברכות מאת
הג"ר שלמה זלמן רייזפלד
שליט"א
מרבני בית הוראה הילכתא

כהנים פרק ב עמוד יח, שיעורים ברכות כז). שמותר לעבור לפני המתפלל לצורך מצוה, והתיר לכהן לעבור לפני המתפלל כדי לעלות לדוכן.

וביאר הגר"ש טעמו, שבזמננו אין אנו יודעים מהו הטעם של ביטול כוונת המתפלל, כיון שאיננו מכוונים, ולכן במקום מצוה יש לסמוך על דעת המקילים שאין אנו מכוונים, והטעם של הפסק שכינה יסודו משום חסרון בכבוד שכינה וזה שייך רק כשעובר לצורך עצמו, אבל לצורך מצוה מותר, שהרי זה כעובר לפני המלך להגיש מאכל או משקה, שאינו פגיעה בכבוד המלך.

ויסוד ההיתר שבזמננו אין מכוונים כל כך, מופיע **בדעת תורה למהרש"ם** (קב ד) שבזמן הזה שלא מכוונים כל כך בתפילה, כמבואר ברמ"א (סימן קא), יש ללמד זכות על העוברים לפני המתפלל, וכן כתב באורחות חיים (סימן קב), בשם ספר מאורי אור, שלימד זכות על המקילים לעבור לפני המתפלל, מטעם שבזמננו לא מכוונים כל כך. וכעין זה כתב בשו"ת ציץ אליעזר (חלק ט סימן ח). וכן מובא (תפארת שמואל וינר עמוד כ) בשם הג"ר גדליה נדל זצ"ל שבזמננו יש להקל כיון שאין מכוונים בתפילה כמו בזמן חז"ל, כמבואר ברמ"א (סימן קא). והוסיף הג"ר גדליה נדל, שהגר"א וינטרויב זצ"ל הוא 'מתפלל' ואין לעבור לפניו. והאריך לבאר את הענין בספר ברכת הורי (ויס, עמוד שצ). וראה בספר ארבע אמות של תפילה (סימן ח אות א) שתמה על סברא זו שהרי יש הרבה שמכוונים, ועוד ד"לא פלוג'.

2. לצורך ברכת כהנים

לגבי לעבור לפני המתפלל כדי לברך ברכת כהנים, לשיטת המתירים לעיל בכל מצוה, פשוט שמותר לצורך ברכת כהנים, ולשיטת האוסרים בכל מצוה, נחלקו הפוסקים האם מותר לעבור לצורך ברכת כהנים שהוא מצוה דאורייתא.

מותר: בשו"ת תורה לשמה (סימן תג), מבאר שר' אליעזר שחרר את טבי עבדו שהוא איסור דאורייתא לצורך מצות נשיאות כפים. והורה החזו"א (דעת נוטה אות שנה) שמותר לכהן לעבור לפני המתפלל כשעולה לדוכן. ובתשובות **הנהגות** (חלק א סימן עה) התיר על פי היד אליהו שנראה להתיר לכהן לעבור לדוכן נגד מתפלל, שזהו צורך רבים ומצות עשה דרבים לברך את הציבור בברכת כהנים. (ויש להוסיף שאם ישאר במקומו ולא יעלה לדוכן ולא יצא מבית הכנסת, יש חשש שיוציאו עליו לעז שאינו כהן).

ספק: בחוט שני (נושאים שונים או"ח חלק א עמוד קצו) מסתפק לגבי כהן שעולה לדוכן, האם רשאי לפסוע לפני המתפלל, והניח בצריך עיון.

רק כשעיניו סגורות: לדעת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה תפילה פרק ח סעיף לג) התיר לעבור לפני המתפלל לצורך מצוה גמורה, כגון כהן שעולה לדוכן, או ישראל הפוסע בכדי שהכהן יעמוד במקומו, או בכדי שיהיה בכלל המתברכים. אך בתנאי שעני המתפלל עצמו, או שניכר שאינו מכוון, אך אם מביט בסידור וניכר שהוא מכוין אין לעבור. אבל לפסוע ג' פסיעות קודם התפילה אינו מצוה גמורה ואסור.

אין היתר: מאידך לדעת הג"ר נתן קופשיץ שליט"א (גם אני אורך עניני תפילה) וכן נקט אחד מגדולי הוראה שליט"א, אין היתר לעבור לפני המתפלל לצורך נשיאת כפים, וכי יעלה על הדעת להתיר להכות את חבריו כדי לעלות לדוכן? כל שכן לעבור לפני המתפלל, שהוא גם איסור בין אדם לחבירו וגם איסור בין אדם למקום, וביותר שאינו חיוב גמור לשאת כפים. ועוד שכבר מצאנו לענין קרבן פסח שחכמים העמידו דבריהם אפילו במקום כרת.

המתפלל, שהרי נחלקו בצדדים המגן אברהם והאליה רבה, והמשנ"ב התיר במקום הדחק, ובמקום מצוה דינו כמקום הדחק. בטעם הדבר יש להוסיף (תפארת שמואל וינר עמוד כ), שכיון שנחלקו בזה האחרונים הרי ספק דרבנן לקולא. וראה **בבן איש חי** (יתרו ז) שהתיר לצורך מצוה בצדדי המתפלל, שהתיר השו"ע והזוהר אוסר, ובמקום מצוה אין צריך להחמיר כהזוהר.

לעמוד לפני המתפלל: מבואר במשנ"ב (סימן קב ס"ק ח ט), שטעם האיסור לישוב לפני המתפלל מפני שנראה כמשתחוה לו, ואם כן מותר לעמוד לפני המתפלל אפילו תוך ד' אמות. ואולי אסור גם לעמוד תוך ד' אמות משום ביטול כוונתו, אבל מחוץ לד' אמות בודאי אין להחמיר. ובמשנ"ב המבואר 'עוז והדר' האריכו להביא מדברי האחרונים יישוב לסתירה במשנ"ב מס"ק יח, שמדויק שמותר לעמוד לפני המתפלל.

בהגדרה של הכיוונים, כתב הג"ר חיים שאול גריינימן זצ"ל (חדושים וביאורים ברכות בדין והיה מחניך קדוש אות י ד"ה והנה) שיש חמש צדדים בגדר של לפניו וצדדין: א. ממול מבטו ממש. ב. מה שרואה בלי החזרת פנים. ג. מה שאפשר לראות בלי החזרת פנים, אך רגילים להחזיר פנים בלי גופו. ד. מה שאפשר לראות בלי החזרת פנים, אך רגילים להחזיר גם את גופו. ה. מה שאי אפשר לראות בלי להחזיר פניו. והאריך לבאר את כל פרטי ההלכות בכל סוגי הצדדים.

1. לצורך תפילה

כתב הב"ח (סימן סט) הובא במשנ"ב (סימן סט ס"ק ט), וצריכין ליהזר בעת שמקבצין אז בפתח בית הכנסת לפרוס על שמע, שלא יעברו נגד המתפלל. וכעת השאלה, במה שמצוי מאוד כאשר יש לאדם אפשרות לקיים מצוה עוברת וזאת רק על ידי שיעבור לפני המתפלל, כגון נטילת ידים של הכהן לפני ברכת כהנים או לוי הנוטל לו את ידיו, נשיאת כפים, הוצאת ספר תורה, וכדומה.

שיטת האוסרים: לגבי תפילה בציבור כתב בשו"ת יד אליהו (סימן ו), שאסור לעבור לפני המתפלל בכדי להתפלל בציבור, אפילו שלא יוכל להיכנס לבית הכנסת מחמת כן. וביאר טעמו משום שכאשר עובר לפני המתפלל הוא עדיין לא מתפלל ואינו עוסק במצוה. אבל מותר לעבור לפני המתפלל בכדי להשלים מנין, כי מצוה דרבים דוחה לא תעשה, אפילו בשעה שאינו מקיימו.

ולפי דבריו כתב בשו"ת שבט הלוי (חלק ז סימן כ), שאסור לעבור לפני המתפלל בכדי להרים ספר שנפל על הרצפה, כיון שאינו ביזיון כל כך, ואינו יכול להגביהו. אך אם הוא יכול, עדיף שירמוז לחבירו שישגיבה את הספר. ואם המתפלל מאריך מאוד, יש מקום להתיר על פי דברי האשל אברהם (בוטשאטש). אבל מותר לעבור לפני המתפלל בכדי להשלים מנין.

וכן הורה למעשה הג"ר חיים קנייבסקי שליט"א (נקיות וכבוד התפילה עמוד ר"ג תשובה ר"א) - "... האם לצורך תפלה בציבור מותר. תשובה: אסור". וכתב בחוט שני (פסח עמוד ש"ט אות י) "ובמשנה ברורה (סימן ס"ט ס"ק ט') משמע שאסור לעבור כנגד המתפלל אף לצורך מצוה. ולכן אין לעבור כנגד המתפלל כדי להוציא ספר תורה מארון קודש לקריאת התורה, אף שיש בזה משום טירחא דציבורא, וכן אין לעבור כנגד המתפלל כדי להחזיר את הספר תורה לארון קודש".

שיטת המתירים: מאידך לדעת הג"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון ח"ב פרק מ"ה סעיף כ"ט) מותר לעבור כנגד המתפלל כדי להתפלל תפילה בציבור, או לצורך גדול, כגון שיגיע לו מזה הפסד פרנסתו וכדומה.

וכן הורה הגר"ש אלישיב זצ"ל (ד' אמות של תפלה סימן ז' אות ג', עמוד שצ"ט, אשרי האיש או"ח חלק א פרק כ' סעיף י"ט, הג"ר בן ציון קוק שליט"א בקונטרס ציוני הלכה ברכת

הנצרך לנקביו: **באשל אברהם** (בוטשאטש) התיר לנצרך לנקביו לעבור לפני המתפלל, ועוד התיר כאשר עיני המתפלל עצומות. וכתב **בהליכות שלמה** (פרק ח סעיף לג) שמותר לנצרך לנקביו לעבור לפני המתפלל רק בתנאי שעיני המתפלל עצומות, או שניכר שאינו מכוון, אך אם מביט בסידור וניכר שמכוון אין לעבור. ולדעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א (אשי ישראל אות קכה) ההיתר הוא דוקא באופן שיש 'בל' תשקצו' שהוא איסור דאורייתא. ומבואר **במשנ"ב** (סימן צב ס"ק י) שמדובר שהוא נדחק להוצאת הנקבים, בין לגדולים ובין לקטנים, אף שיוכל להעמיד עצמו עד שיגמור התפלה.

3. התחלת חזרת הש"ץ

יפסע לצדדים: מובא בשם החזו"א (דעת נוטה אות שמו) שהתיר לש"ץ שסיים שמונה עשרה ורוצה להתחיל חזרת הש"ץ ויש מאחוריו מתפלל, שיוכל לפסוע לצדדים כדעת האליהו רבה, וכן בש"ץ שאומר את הקדיש אחרי חזרת הש"ץ. וכן הביא בספר **לשכנו תדרשו** (עמוד רעט) בשם הגרי"ז מבריסק **זצ"ל** ובשם **הסטייפלער זצ"ל**.

לא יפסע: מאידך **בהליכות שלמה** (פרק ט סעיף א) לא התיר לשליח ציבור לפסוע, אלא שיאמר 'עושה שלום' ויתחיל את חזרת הש"ץ, ויסמוך על מה שיפסע לאחוריו אחרי חזרת הש"ץ. ובספר **לשכנו תדרשו** (עמוד רעט) הביא בשם הגרי"ש **אלישיב זצ"ל** שהשליח ציבור יעקור רגליו (היינו שיזיז אותם מעט ממקומם) אחרי תפילת לחש, ויכול להתחיל חזרת הש"ץ מבלי לפסוע.

יפסע: ובשו"ת ציץ אליעזר (חלק ז סימן כג) בשם ספר **פקודת אלעזר** (על או"ח) שלא יפסע קודם חזרת התפילה. ונחלק עליו שמותר לפסוע לאחוריו, ועל אחת כמה וכמה שאינו צריך לבדוק מאחוריו, אלא יפסע 'הג' פסיעות, ויחזור למקומו לחזרת הש"ץ.

והסתפק הגרא"ל **שטיינימן זצ"ל** (כאיל תערוג ברכות כז). כאשר השליח ציבור כהן שנושא את כפיו בחזרת הש"ץ, ובברכת כהנים מסתובב לצד הקהל, האם אסור לעבור ב'ד' אמות מול פניו, שהרי הוא באמצע שמונה עשרה, ואסור לעבור לפני המתפלל, או דלמא כיון שכעת הוא בנשיאת כפים הרי זה כאילו אינו בתפילה, והרי בנשיאת כפים לא מצינו איסור לעבור לפניו והגר"ח קנייבסקי שליט"א (דעת נוטה אות שמב) נקט להקל בזה. ועייין בספר **נתיב בינה** (סימן מ') **להגר"ר בונים שרייבר שליט"א** מה שכתב בזה דברים נפלאים.

נטילת ידיים לכהנים: ולגבי נטילת ידיים קודם נשיאת כפים, העיד הגרי"ש **אלישיב זצ"ל** (ארבע אמות של תפלה עמוד שצט) שנהגו בירושלים שהכהנים עוברים לפני המתפלל כדי לרחוץ ידיהם לנשיאת כפים. והסתפק אם מותר גם ללוי לעבור לפני המתפלל כדי ליטול ידי הכהנים.

כתב **בשו"ת מנחת יצחק** (חלק ח סימן י) אם אינו יכול בלא לעבור יש להתיר לעבור בצדדים שלפניו, שהרי מבואר **במשנ"ב** (ס"ק יח) שבמקום הדחק מותר לעבור בצדדים שלפניו, אם כן בודאי לצורך מצוה של נטילת ידיים כמקום הדחק דמי.

הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דעת נוטה אות שנו) הסתפק האם יכול ללכת ליטול ידיו, או יסמוך על הנטילה לפני התפילה. **בשו"ת אור לציון** (חלק ב פרק ז אות כא) כתב שאם יכול לעבור לפני המתפלל חוץ לארבע אמות, רשאי לעבור כדי ליטול ידיו, אבל אם אינו יכול ליטול ידיו בלי לעבור בתוך ארבע אמות שלפני המתפלל, לא יעבור, ויסמוך על נטילת ידיים שנטל בבוקר. ורק אם בנטילת הידיים של הבוקר לא נטל כראוי, וכגון בתשעה באב וביום הכיפורים, או שהסיח דעתו מהנטילה של הבוקר, רשאי לעבור כדי ליטול ידיו.

לגבי לוי הנוטל את ידי הכהנים, כתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א (אשי ישראל אות קל) שאין להתיר ללוי אלא יטול אדם שהוא בכור את ידי הכהנים. וכן כתב הגר"ר **משה שטרנבוך שליט"א** (תשובות והנהגות כרך ג סימן מח) שכיון שהוא רק מעלה במצוה, אין לו ללוי לעבור כנגד המתפלל לשם זה.

הוצאת ספר תורה: כשצריכים לעבור בפני המתפלל בכדי להוציא ספר תורה, העיד הגר"ר **יצחק זלברשטיין שליט"א** (חשוקי חמד מגילה דף כב:) בשם הגרי"ש **אלישיב זצ"ל** שיש לסמוך בזה על **האשל אברהם** (בוטשאטש) שמתיר לעבור לפני המתפלל כדי לשמוע קדיש או אפילו לענות אמן, כי אין ספק בלבול דעת חבירו מוציא מידי מצווה, ולהתיר להחזיר את הספר תורה מפני כבוד הס"ת, וגם להביאו אפשר להקל מפני טרחא דציבורא.

מאידך **בחוט שני** (עמוד קצז) אוסר להוציא את הס"ת אף שיש בזה טירחא דציבורא, וכן אין לעבור כנגד המתפלל כדי להחזיר את הספר תורה לארון קודש, וכדי שלא יהא בזיון לספר תורה יש לאוחז הספר תורה לשבת עם הספר תורה עד שיודיעו לו שגמרו שם שמונה עשרה.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

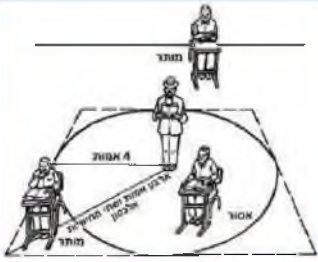
- א. **תפילה במנין:** אסור לעבור לפני המתפלל בשביל להתפלל במנין, ויש מתירים. ואם הוא נצרך בשביל להשלים למנין, נחלקו הפוסקים האם מותר לעבור נגד המתפלל.
- ב. **לשאר מצוות:** יש שהסתפקו האם מותר לעבור לצורך ברכת כהנים, והרבה פוסקים הקילו. ולצורך נטילת ידיים לברכת כהנים מנהג ירושלים להתיר לכהנים לעבור כנגד המתפלל לשם כך, ויש מקילים לעבור מן הצד. ויש מקילים לעבור כדי ליטול ידיו, רק כאשר לא נטל כראוי בנטילת הידיים של בוקר, או שהסיח דעתו מהנטילה של הבוקר. אין להתיר ללוי ללכת ליטול, ויש מקילים.
- ג. **בל תשקצו:** הנצרך לנקביו מותר לעבור לפני המתפלל, ויש שהתירו דוקא באופן כשיש בל תשקצו שהוא איסור דאורייתא.
- ד. **לפני חזרת הש"ץ:** שליח ציבור לפני חזרת הש"ץ, לדעת החזו"א מותר לפסוע לצדדים כדעת האליהו רבה, וכן בקדיש שאחרי חזרת הש"ץ. ויש סוברים שיאמר 'עושה שלום' בלי לפסוע ויתחיל חזרת הש"ץ ויסמוך על הפסיעות בסוף חזרת הש"ץ. ויש סוברים שיזיז רגליו ממקומם קצת בלי לפסוע, ויתחיל חזרת הש"ץ.
- ה. **הוצאת ספר תורה:** לעבור לפני המתפלל בכדי להוציא ספר תורה, ולהחזיר ספר תורה, יש מתירים ויש אוסרים.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על: 100 ש"ח מזומן

שאלה: מה הם גדרי האיסור לשבת לפני המתפלל, ומה יעשה ב'תחנון', ומה הטעם?

הפרטים: האם השיעור הוא ארבע אמות, או כמלא עיניו, ומה יעשה באמירת תחנון, האם יש היתר לסמוך דסמיכה כישיבה או לא?
מקורות: חוט שני (הלכות תפילה עמוד קצה), ארבע אמות של תפילה (בסימנים בסוף הספר סימן יב).

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מוזכרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 252 על סך 100 ש"ח האברך החשוב הרב בצלאל גבירץ שליט"א בית שמש

מדור זה נתרם השבוע לע"נ מלכה יענטע בת רבי בנימין זאב ע"ה

בית הוראה הילכתא

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: ראיתי בגיליון 252 פרטי דינים באיסור לעבור לפני המתפלל, השאלה שלי האם כשיש חציצה מותר לעבור?

תשובה: מבואר במשנ"ב (סימן קב ס"ק ב) שגם אם יש לפניו דבר הקבוע גבוה עשרה טפחים ורחב ד' טפחים אף שמפסיק בפני השכינה, עדיין אסור לעבור כנגדו, כי עדיין נשאר הטעם של ביטול הכונה.

וחדש בחוט שני (נושאים שונים עמוד קצו) שאם המתפלל עוצם עיניו מותר לעבור כנגד מחיצה קבועה, שהרי אינו מבטל הכוונה, וגם כאשר אינו קבוע בקרקע כמו סטנדר וספסל שביחד יש בהם רוחב ד' מותר לעבור. ויסוד ההיתר מבואר באשל אברהם (בוטשאטש, סימן קב).

לתגובות: ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא' 02-5350535 שלוחה 1-1.

עדכוני הלכה

טובת הכהנים והציבור!

המנהג בהרבה קהילות שאם אין ברירה הכהנים עוברים לפני המתפלל בכדי לשאת כפים, אולם מה יעשו בחזרתם, האם מותר לרדת מארון הקודש ולחזור למקומם, בפני המתפלל, האם שייך בזה 'התירו' סופן משום תחילתן' וכבוד הבריות כאשר יצטרך לעמוד במזרח עד גמר תפילת המאריכים?

ויש שהנהיגו לטובת הכהנים, שהמאריכים בתפילה לא יעמדו סמוך לארון הקודש, אלא יעמדו בכותל ה'מזרח', שהכהנים יוכלו לשוב למקומם. וראה בארחות רבינו (חלק ב עמוד קסז אות יג) שגער במאריכים בתפילה על חשבון הציבור בבית הכנסת, ועליהם לעמוד ב'מזרח' סמוך לקיר.

נושא הגיליון הבא:

'גדרי האיסור לשבת לפני המתפלל'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות הנצחה לע"נ, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 99

פרשת יתרו

תש"פ

הרב אברהם זנגר

כהן ע"ה שעלה לתורה ויש חשש שלא הקשיב כלל לקריאה

עשרה שקראו בתורה ויצאו מקצתן באמצע קריאת הראשון

א] בכס"מ פ"ח מתפלה ה"ו נסתפק בדין עשרה שקראו בתורה ויצאו מקצתן באמצע קריאת הראשון אם גומרים הקריאה וכולם עולים כמו בחזרת הש"ץ או רק הראשון גומר הקריאה ומברך לאחריה ותו לא, ומבואר דאף אם אין השאר עולים פשיט"ל לכס"מ דהראשון מברך לאחריה ולא הוא ברכה לבטלה.

וכן משמע מדברי ספר האשכול שהביא בביה"ל סי' קמ"ג ס"א וז"ל; וכן בקריאת התורה אותו שהתחיל לברך קורא וגומר ומברך אע"פ שבינתים יצאו מקצתן כיון שהתחיל ב' אבל אחרים שוב אין מברכין בתורה כיון דאין כאן י' עכ"ל. ומהא דהשאר אין מברכין משמע דליכא דין קריאה בכה"ג (או עכ"פ הוי ספק), ואעפ"כ הראשון מברך לאחריה.

נמצא טעות בס"ת באמצע העולה הראשון

ב] מבואר בשו"ע סי' קמ"ג ס"ד דאם נמצא טעות בס"ת באמצע הקריאה קודם שבירך ברכה לאחריה מוציא ס"ת כשר וקורא בו ג' פסוקים ומברך לאחריה ומשלים בו מנין העולים, וביאור הדין ע"ש במשנ"ב דנחלקו הראשונים אם אפשר לצאת יד"ח בס"ת פסול, ועל כן לענין דיעבד מקילים דאותם שכבר קראו בס"ת הפסול עולים למנין וא"צ לקרא שוב, אבל לענין לכתחילה מכאן ואילך מחמירים שלא לברך על קריאה בס"ת פסול. והנה מבואר במשנ"ב סקט"ז דאף בשני וחמישי אם קראו לעולה אחד בס"ת הפסול משלימים עוד ב' עולים בס"ת הכשר (וכן בשבת משמע מסתימת הדברים בשו"ע דאף אם קראו ה' עולים בס"ת הפסול א"צ להשלים יותר מב' בס"ת הכשר), ואם נימא דאם ליכא ג' עולים הברכות לבטלה אין שום תועלת לענין הברכה במה שקוראים השנים האחרים בס"ת הכשר כיון שהראשון

אם קריאת העולה מעכבת

הוי עובדא בשעת קריאת התורה ביום חול עלה לתורה כהן ע"ה מופלג ובאמצע הקריאה ראה הגבאי לפתע שהכהן קורץ לחבירו, וכשהתבונן בו הגבאי ראה שאינו קורא כלל יחד עם הבעל קורא ואף אינו מסתכל כלל בתוך הס"ת, ועד שהספיק להעיר לו נסתיימה הקריאה.

והנה קי"ל דעולה שלא קרא את הקריאה עם הבעל קורא אינו מעכב בדיעבד כמבואר ברמ"א סי' קל"ט ס"ג שהמנהג להקל להעלות לתורה ע"ה שאינו יודע לקרא עם הבעל קורא מתוך הכתב, ואפי' אם אינו קורא כלל אינו מעכב כמבואר במשנ"ב סי' ס"ו סקכ"ז לענין מי שאוחז באמצע ק"ש וקראוהו לעלות לתורה שיעלה ולא יקרא עם הבעל קורא, והטעם הוא משום דשומע כעונה כמבואר במשנ"ב סי' קל"ט סק"ב (ועי' גם בביה"ל סי' קמ"א ס"ב), אבל בעובדא הנ"ל היה חשש גדול שלא הקשיב כלל לקריאה והרי זה כלא עלה כלל לתורה.

עלו פחות מג' עולים האם ברכותיהם לבטלה

והנה בברכ"י סי' תרפ"ה סק"ג ושו"ת רעק"א תנינא סוס"י א' צידדו דאם עלו לתורה רק ב' עולים ברכותיהם לבטלה, דכיון דאין מקיימים תיקון חז"ל לקרוא ג' לא עשו ולא כלום, ולפ"ז כתב הגרע"א דאם עלה בתענית ציבור מי שאינו מתענה דנחלקו המג"א והט"ז אם מהני בדיעבד, אזי אם נדון זאת כספיקא דדינא ראוי להעלות עולה רביעי, דאף שאסור להעלות בחול עולה רביעי, מ"מ אם העלו רביעי אין ברכותיו לבטלה, ועל כן עדיף להכנס לספק איסור להעלות רביעי, מלהיות בספק ברכות לבטלה של השנים האחרים ע"ש. ולפ"ז בניד"ד ג"כ ראוי להעלות רביעי.

אולם יש כמה ראיות מדברי הפוסקים דלא כדעת הברכ"י והגרע"א;

אפרים דלא כהערוה"ש, די ש לקרא בשבת הבאה מתחילת הפרשה משום הנכנסים ע"ש, אבל כתב דהכהן יקרא מתחילת הפרשה עד מקום שהפסיקו ויוסיף עוד ג' פסוקים, וגם מדבריו מבואר דיצאו יד"ח קריאה אף אם חסר במנין העולים, ולכן צריך הכהן להוסיף ג' פסוקים על מה שקראו בשבת הקודמת.

חילוק בין מנין ג' עולים למנין ז' עולים בשבת

וכן מבואר בנוב"י תנינא סי' י"ג ופמ"ג א"א סוס"י קל"ז (ד"ה אם קראו) דאף אם חסר במנין העולים אין הברכות לבטלה. אך שם מיירי באופן שהיו ג' עולים וחסר רק במנין ז' עולים בשבת, ויש מקום לחלק דגם לדעת הגרע"א לא הוי לעיכובא אלא ג' עולים, דזהו עיקר תקנת הקריאה מתקנת עזרא, ושאר העולים אינם אלא תוספת לכבוד היום, וכן מדוקדק ברמב"ם פ"ב מתפלה, דבהלכה ב-ג כתב וז"ל; 'ואלו הן הימים שקורין בהם בתורה בציבור, בשבתות ובמועדים וכו' ובשני וחמישי שבכל שבוע ושבעה וכו'. אין קורין בתורה בציבור בפחות מעשרה אנשים גדולים בני חורין, ואין קורין פחות מעשרה פסוקים, וידבר עולה מן המנין, ולא יהיו הקורין פחות משלשה אנשים, ואין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים' וכו' עכ"ל. הרי דכתב כלל בכל הקריאות בין בחול ובין בשבת דאין קוראין בפחות מג' עולין, ודין מנין העולים בשבת כתב להלן בהלכה ט"ז; 'כמה הן הקוראין, בשבת בשחרית קוראין שבעה וכו' בשני ובחמישי של כל השנה וכו' קורין שלשה' וכו' עכ"ל. ומשמע דדין ג' עולים הוא לעיכובא גם בשבת, אלא דתקנו ז' עולים לכבוד היום, (אולם בפ"י רבינו מנוח על הרמב"ם ה"ג פירש באופ"א ע"ש), ולפ"ז י"ל דמש"כ הגרע"א דאם חסר במנין העולים הברכות לבטלה הוא רק אם חסר מג' עולים, אבל אם היו ג' עולים אף אם לא היו ז' עולים שם קריאה עלה ואין הברכות לבטלה. [אמנם כ"ז בד' הגרע"א, אבל בברכ"י הנ"ל מבואר דאף אם חסר במנין ז' עולים הברכות לבטלה].

ומצאנו עוד מקורות לזה דגם בשבת עיקר דין קריאה מתקיים בג' עולים;

דעת הרוקח והתשב"ץ דאין קטן עולה למנין ג' אלא רק למנין ז'

א. בב"י סוס"י קל"ה הביא מפייה"מ להרמב"ם כד. בשם אחד מן הגאונים דהא דמבואר במתני' דקטן עולה למנין ז' היינו רק לאחר שקראו ג' גדולים, וכן הביא מהרוקח דאין קטן עולה למנין ג', וכתב הב"י בס"י רפ"ב דלד' הרוקח נראה דאף בשבת אינו עולה למנין ז' אלא לאחר

[ולכאו' יש לדחות הראיה עפמ"ש"כ הלבוש וז"ל; 'אבל אין לומר שכיון שהס"ת פסולה הרי כל הברכות הראשונות הוי למפרע לבטלה, ונחזור ונקרא כל מנין הקוראים מחדש מן הס"ת השניה שמחזיקין אותו בכשרה, חדא דא"כ אין לדבר סוף, שלפעמים ימצאו טעות בשבת אחד ויתגלה שהס"ת הזאת היא פסולה למפרע, וכל שקראו בה בשבתות שעברו הוי ברכתיהן לבטלה, ועוד שאפילו הס"ת השניה שמוציאין עכשיו אין הסופרים שלנו מוחזקין כ"כ שיכתבו בלא טעות שנאמר שהוא יודע שהיא בודאי כשרה, אלא שמחזיקין אותה ככשרה כל זמן שלא מצאו בה טעות, ושמה היום או למחר ימצאו בה גם כן טעות, לפיכך בדיעבד לא רצו חכמים ז"ל להחמיר ולפסול אותה למפרע אלא מכאן ואילך' עכ"ל.

אולם נראה דאין כוונתו דהוי תקנה מחודשת שתקנו חז"ל לצאת יד"ח בס"ת פסול בדיעבד, אלא הכוונה דלענין למפרע סמכין על השיטות שיצא יד"ח בס"ת הפסול, אך אם דין הברכה דלהבא תלוי בלמפרע לכאו' פשוט דאין מקום להקל, ועכ"פ לפ"ד השו"ע דאסור לבודק לאחריה על הס"ת הפסול אינו מובן מה יועיל שיקרא עוד פסוקים בס"ת הכשר ויברך לאחריה אם הוי ברכה לבטלה להצד דא"א לקרא בס"ת פסול].

נמצא טעות בס"ת ואין ס"ת אחר

ג] במשנ"ב שם סקכ"ט הביא פלוגתת המג"א ודג"מ באופן שנמצא טעות בס"ת באמצע הקריאה בשבת ואין להם ס"ת אחר, דד' המג"א להקל לקרא ז' עולים בס"ת הפסול, וד' הדג"מ שיגמור כל הפרשה עם אותו העולה ויברך לאחריה כי אין להרבות ברכות במקום פלוגתא, ולפ"ד הגרע"א הלא אם נמצא הטעות בעולה הראשון או השני ולא יעלו עוד בודאי ברכתיו לבטלה ומה הועיל הדג"מ.

[והנה כתב המשנ"ב בשם השערי אפרים שיעלו ז' עולים בזא"ז בלא לברך והעולה הראשון יברך לבסוף וכתב דגם הדג"מ מודה לזה ע"ש, ולפ"ז לק"מ, אבל מ"מ בדג"מ לא מבואר כן, וגם השערי אפרים לא כתב כן מהטעם הנ"ל אלא כדי שיהיו ז' עולים, ומשמע מדבריו דאין חיוב לעשות כן אלא רק יש בזה קצת עדיפות, ומסתבר דגם הדג"מ יסכים שאפשר לעשות כן הואיל ואין בזה ריבוי ברכות ע"ש].

הפסיקו הקריאה בשבת באמצע הפרשה

ד] בערוה"ש סי' קל"ה ס"ו כתב דאם הפסיקו הקריאה באמצע הפרשה אזי בשבת הבאה מתחילים לקרא ממקום שהפסיקו, ומסתימת דבריו משמע דאף אם לא עלו לתורה אלא אחד או שנים יצאו בזה יד"ח קריאה וא"צ לחזור על קריאה זו בשבת הבאה אלא רק מכאן ואילך. ובביה"ל שם (ד"ה קריאת) הביא בשם השערי

קראו פחות מ' פסוקים האם הברכות לבטלה

אולם בעובדא הנ"ל יש לדון עוד, דהא מבואר בשו"ע סי' קל"ז ס"א דאין קורין בתורה פחות מ' פסוקים, והוא מתקנת עזרא, וד' השו"ע ס"ד דבדיעבד אם קראו תשעה פסוקים יצאו יד"ח אבל אם קראו פחות מתשעה פסוקים צריכים לחזור ולקרות, ובעובדא הנ"ל לא היו ט' פסוקים בקריאת השנים האחרונים, ויש לדון דשמא אם קראו פחות מט' פסוקים כו"ע מודו דהברכות לבטלה.

וקצת ראייה לדבר, דהא מתקנת עזרא ג"כ דאין קוראים לכל עולה פחות מג' פסוקים כמבואר בשו"ע שם ס"ב, ודעת הט"ז שם סק"ד ורוב האחרונים דאם קראו לעולה פחות מג' פסוקים לאו מידי קעביד וברכותיו לבטלה, וא"כ י"ל דה"נ אם קראו פחות מ' פסוקים בסך הכל הו' הברכות לבטלה.

אולם מב' הראיות הראשונות הנ"ל שהבאנו מדעת הכס"מ והשו"ע סי' קמ"ג ס"ד מוכח דגם אם קראו פחות מ' פסוקים לא הו' הברכות לבטלה, וא"כ לא שייכא בזה הכרעת הגרע"א להעלות עולה רביעי כדי להנצל מחשש ברכות לבטלה. אולם באמת צ"ב מאי שנא ממי שלא קרא ג' פסוקים דברכותיו לבטלה.

מה היתה תקנת משה בקריאת התורה ומהי תקנת עזרא

ונראה לבאר, דהנה הגרע"א ביאר טעמו דאם לא עלו ג' עולים הברכות לבטלה דכיון דאין מקיימים תיקון חז"ל לקרוא ג' לא עשו ולא כלום'. ובביאור הדעות דאין הברכות לבטלה נראה לבאר בפשיטות, דהנה איתא בב"ק פב. 'עשרה תקנות תיקן עזרא, שקורין במנחה בשבת וקורין בשני ובחמישי וכו', והקשו בגמ' 'ושיהו קוראין בשני ובחמישי עזרא תיקן, והא מעיקרא הוה מיתקנא דתניא וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה שנאמר הו' כל צמא לכו למים כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה' (ועי' רמב"ם פ"ב מתפלה ה"א דהוא תקנת משה), ומשני 'מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי כנגד כהנים ליום וישראלים, אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי כנגד עשרה בטלנין' ע"כ.

ויש לדון בכוונת הגמ' 'מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי', אם כוונת הגמ'

שקראו ג' גדולים, וכן דעת התשב"ץ ח"א סי' קל"א דקטן עולה למנין ז' רק באופן שכבר קראו ג' עולים גדולים, וביאר הטעם לפי שהג' עולים הם עיקר דין הקריאה מתקנת עזרא ובוה יוצאים הציבור יד"ח, אולם שאר העולים הם לכבוד בעלמא כדחזינן דכל יום שהוא מקודש מחבירו תקנו לו עולה נוסף, וכיון דמשום כבוד היום הוא הקלו שיעלה בו קטן, וכן ביאר בשו"ת מהר"ט ח"א סי' קמ"ה דאין הקטן עולה למנין ג' משום דפחות מג' לא אשכחן אבל שאר העולים משום כבוד שבת וי"ט ליכא קפידא אם יהיה קטן. [ובשו"ת פרי הארץ סי' ו' העלה מזה לענין עובדא בשבת שהיו צריכים לקרא רק פרשת מטות וטעו וקראו מטות מסעי יחד, ודן אם צריכים לחזור ולהשלים ז' עולים בפרשת מטות, וכתב דאף אם נימא דהו' לעיכובא לקרא בפרשת השבוע דוקא מ"מ בדיעבד ודאי סגי שקראו ג' בפרשת השבוע, דזהו עיקר תקנת הקריאה כדמוכח מהב"י הנ"ל בשם הרוקח].

ד' הבני יונה הפטרה בשבת אם לא קראו בתורה ג' עולים

ב. בספר בני יונה (לבעל המעיל צדקה) סי' רע"ט כתב דאם קראו ג' בשבת ואח"כ נפסל הס"ת קוראים הפטרה, ומשמע דבפחות מג' לאו קריאה מקרי לענין הפטרה].

להכנס לספק איסור קל בקום ועשה כדי לתקן ספק איסור חמור למפרע

עוד יש לעורר בזה, דהנה הגרע"א כתב דבמקום ספק באחד העולים עדיף להעלות רביעי ולהכנס לספק שמוסיף עולה שלא כדין מלהכנס לספק ברכות לבטלה אם לא יעלו ג' עולים. אולם בשו"ת משאת משה ח"א סוס"י ז' נקט להיפך דבספק על אחד העולים אם הוא עולה מן המנין אין להעלות רביעי לפי שנכנס לספק דמוסיף עולה שלא כדין. ולא נתברר במה הוא חולק על הגרע"א, אם ס"ל דאף אם לא עלו ג' עולים אין הברכות לבטלה, או דס"ל דאף אם הברכות לבטלה אין היתר לעשות ספק איסור בקום ועשה כדי לתקן ספק איסור ברכות לבטלה למפרע, [ובהאי ענינא עי' בספר בני ראם למו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל].

רוב הראיות הנ"ל הובאו במאמרו של הגאון רבי רפאל רייכמן שליט"א (בסוף קונטרס פתח הבית להגר"א טיקטין זצ"ל על הל' קריה"ת), וחלקם שמעתי ממו"ח שליט"א.

העולה מן האמור דלמעשה נראה דאין להעלות עולה רביעי באופן שיש ספק על אחד מהעולים אם עולה מן המנין.

להסתפק מה היתה תקנת משה, אם שיהא עולה אחד בג' פסוקים או ג' עולים בפסוק אחד, או דלא הוי ספק אלא הכוונה דתקנת משה היתה לקרא ג' פסוקים ואין נפ"מ אם יקרא אדם אחד או כמה אנשים.

ומסתימת הגמ' והרמב"ם פ"ב מתפלה ה"א משמע כצד הב', דהא משמעות הגמ' וכ"ה להדיא ברמב"ם ור"ן (יג. מדפי הר"ף) ומאירי מגילה כא: ושו"ת תשב"ץ ח"א סי' קל"א ושו"ת מבי"ט ח"א סי' רכ"ד ומג"א ריש סי' קל"ה דעזרא הוא שתיקן החיוב של ג' עולים, ומסתימת הדברים משמע דזה לכו"ע, הרי דמשה לא תיקן חיוב לקרא ג' עולים, וכ"כ המשנ"ב שם 'דבזמן מרעה לא היתה התקנה דוקא שיהו קורין ג' ושיקראו עשרה פסוקים דוקא', ומשמע דבזמן משה היו יכולים לקרא ג' או אחד ואין חיוב דוקא לקרא ג', ועי' גם ברא"ש ומאירי ב"ק שם ורשב"א וריטב"א מגילה ב. שהעתיקו ל' הגמ' דמעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי או תלתא גברי תלתא פסוקי (ולא בלשון 'אי נמי' כל' הגמ' לפנינו), ומשמע כאמור דלא הוי ספק, וכן יעוי' במאירי מגילה כג. שהביא י"א דאף דקטן עולה למנין שבעה מ"מ צריך שיהיה בכל קריאה עולה אחד גדול שיתקיים בזה תקנת משה, ורק שאר הקריאה מתקנת עזרא אפשר לקיים ע"י קטן.

[ובמקורות וצינונים על הרמב"ם מהדורת פרנקל ציינו לדברי הב"י ריש סי' תס"ח וז"ל; 'וכתב רבינו כתרי שינויי דאמרינן בגמרא משום דלישנא דאי נמי' זה וזה משמע, וכך הם דברי הרמב"ם בסוף הלכות יום טוב (פ"ח ה"ז) עכ"ל.

ויש להוסיף כדמות ראייה מהגמ' מגילה כג. 'הני שלשה חמשה ושבעה כנגד מי וכו' כנגד שלשה שומרי הסף וכו', והנה ג' שומרי הסף לא היו בימי משה ואיך תיקן כנגדם, ובע"כ הוי תקנת עזרא (אא"כ נימא דמשה תיקן ברוה"ק ע"ש העתיד).

אולם לר"ף יש גירסא אחרת בגמ' שם, ולדבריו הם ב' לישנות מהי תקנת משה, וכן נקטו בפשיטות בטו"א מגילה כב: ועוד אחרונים (אף לגירסתינו) ואכמ"ל.

העולה מן האמור דלפי פשטות דברי הראשונים תקנת משה היתה שיקראו ג' פסוקים ואין נפ"מ אם יקרא אדם אחד או הרבה אנשים, אלא רק שהציבור יקראו ג' פסוקים, ואין דין חלוקת עולים כלל, וכשקוראים ג' אנשים הוי הכל קריאה אחת וכמו עולה אחד לדידן, (ויתכן דאז לא היה אפשר שכל אחד יברך בפנ"ע תחלה וסוף כי הכל קריאה אחת וא"א לברך על קריאת פסוק אחד לחוד), ובא עזרא ותיקן שיהיו ג' עולים, וחדש בזה דין חלוקת עולים שיהא חשיבות של קריאה בפנ"ע לכל עולה, ועל כן צריך כל אחד לקרא ג' פסוקים דזהו שיעור קריאה מתקנת משה, ועוד תיקן עזרא דכלל ג' הקריאות של הג' עולים יחדיו יהיו י' פסוקים.

[ועפ"ז ניחא הא דמבואר בגמ' שם דעזרא תיקן ג' עולים וי' פסוקים, וצ"ב מ"ט לא מבואר דעזרא תיקן ג' פסוקים, והלא בתקנת משה היה אפשר לקרא ג' עולים פסוק אחד לכל אחד, ובע"כ דעזרא תיקן דין ג' פסוקים לכל עולה לעיכובא, ולמה אינו מבואר בגמ'. ולהאמור ניחא, דמשה תיקן קריאה אחת של ג' פסוקים לכולם יחד, ואף אם קוראים אותו ג' עולים הוי בגדר קריאה אחת ע"י השלשה, ורק בתקנת עזרא נתחדש חלוקת עולים, שכל אחד יקרא קריאה שלמה, וממילא צריך כ"א לקרא ג' פסוקים שזהו שיעור קריאה מתקנת משה].

אם תקנת משה נתבטלה לאחר תקנת עזרא

ועפ"ז יש ליישב בפשיטות טענת הגרע"א, דהטעם דאם עלו פחות מג' עולים אין ברכותיהם לבטלה הוא לפי שנתקיימה בהם הקריאה מתקנת משה, וכ"כ מרן הגר"ד לנדו שליט"א בשיעורי ב"ק שם שיצאו עתה לאור (בדין תקנה קדומה אחר שנתחדשה תקנה חדשה), וכתב דאכתי הוא תלוי בנידון כללי אם כשתקנו תקנה חדשה שיתירה מהתקנה הקדומה נתבטלה התקנה הראשונה, או"ד תקנה קמיייתא במקומה עומדת אלא דנוספה תקנה חדשה ע"ש בכ"ד. ושו"ר בשו"ת רעק"א שהו"ל הגר"ש אריאלי שליט"א שהביא במילואים הרחבה בענין זה מספר אור יהודה.

ומעתה מבואר בפשיטות החילוק בין מש"כ הפוסקים דאם קראו פחות מג' פסוקים הברכות לבטלה, לפי שבתקנת משה ג"כ צריך לקרא ג' פסוקים, אבל תקנת י' פסוקים היא רק מתקנת עזרא, ועל כן אם קראו פחות מי' פסוקים אין הברכות לבטלה לפי שעכ"פ נתקיימה תקנת משה.

[והנה הבאנו לעיל מהמאירי שהביא דעה דהא דקתני דקטן עולה למנין שבעה הוא רק בתנאי שעכ"פ עולה אחד יהא גדול כדי שתתקיים בזה תקנת משה, ולכא"ו זו ראייה לדברינו דתקנת משה קיימא אף לאחר תקנת עזרא. אך שמא יש לדחות דכוונתו דלא תיקן עזרא דקטן עולה אלא במה שהוסיף על תקנת משה].

האם יש ענין לקרא י' פסוקים בב' עולים (לקיים רק חלק מתקנת עזרא)

ועדיין יש לדון דאף אם אין היתר להעלות עולה רביעי לפי שאין חשש ברכות לבטלה על העולים הקודמים, מ"מ ראוי להמשיך לקרא עוד פסוקים עם העולה הג' עד שיהיו י' פסוקים בצירוף ב' העולים האחרונים.

אולם צ"ע אם יש ריוח לעשות כן, דממנ"פ אם העולה הראשון עולה מן המנין הרי יש כאן ג' עולים וי' פסוקים, ואם העולה הראשון אינו מן המנין נמצא שקראו רק ב' עולים ולא נתקיימה בזה תקנת עזרא, וכיון שכן מהיכ"ת דיש טעם לקיים מקצת מתקנת עזרא, לקרא י' פסוקים ע"י ב' עולים, וצ"ע למעשה.

קין ויתרו, רחב ויריחו, יעל ר"ע ותורה שבעל פה.

המאמר דלהלן בא להראות מקצה מקצה של היופי של התורה, שבכתב ושבועל פה, בה נוצרים מבני פאזל פנימיים מושלמים.

כמה אנשים היו זקוקים נואשות לחיבור אל החיים וזכו להתחבר אל החיים וקיבלו אות שביטאה את חיבורם אל החיים הנכספים, האות שקיבלו מבטאת בעצמה חיבור וקישור.

קין היה בן מוות כמו שהתלונן: "והיה כל מוצאי יהרגני", וקיבל אות "וישמ ה' לקין אות לבלתי הרוג אותו כל מוצאו" וסרה תלונתו ונרגע "וישב בארץ נוד".

יתרו היה מנותק מהחיים האמתיים, כומר לעבודה זרה היה, ועסק ב"זבחי מתים". חיפש את חיי האמת אצל כל אמונות האלילים למיניהן והתאכזב פעם אחר פעם עד שהגיע אל עם האמת שמקבל תורת אמת. שמו היה יתר וכשהצטרף לכלל ישראל ולתורת חיים הוסיפו אות לשמו ונקרא יתרו (רש"י שמות י"ח א').

רחב היתה בת מוות. בהיותה אחת מיני כלל העממים היושבים בארץ כנען היה על מצחה חותם של "לא תחיה כל נשמה", וניצלה וניתנו לה חיים. ולא רק חיים פייסיים קיבלה, אלא שהתגיירה וזכתה לחיי עולם ונישאה ליהושע ונולדו ממנה נביאים. רחב זו קיבלה אות מהמרגלים.

כל מקבלי האותות-אותיות קבלו את אותה אות עצמה.

האות שקיבל קין היתה אות ו' שלפני שקיבל את האות, עת ראה עצמו בסכנת מות נאמר "והייתי נע ונד בארץ והיה כל מוצאי יהרגני" הקב"ה מקבל את הטיעון ונותן לו אות שנאמר "ויתן ה' לקין אות לבלתי הרוג אותו כל מוצאו" ומיד אחרי כן נאמר "וישב בארץ נוד" המילה "נד" הפכה ל"נוד". האות שעשתה את השינוי היא האות ו' והיא אות קין (גר"א בפירושו לספרא דצניעותא פרק ד').

לחותן משה קראו יתר וכשהצטרף לכלל ישראל נוספה אות לשמו והפך ליתרו האות שנוספה היא האות ו'

רחב מבקשת מהמרגלים, אחרי שהסתירה אותם והסיחה את דעתם של מבקשי נפשם והסתה אותם מן הדרך, "ונתתם לי אות אמת" האות ו' מכונה בזהר "אות אמת." (זהר ח"א רמ"א ע"ב, זהר חלק ג' ב' ע"א). אות האמת היה תקוות שני שקשרה לחלון שצורתה כמוכן צורת האות ו'. תקות שני דומה היו קושרים לצווארו של השעיר המשתלח וכשהיה השני הופך ללבן היה זה אות כי נכתבו בספר החיים.

שלשת מקבלי האותות קין יתרו ורחב, קיבלו את אותה אות - האות ו'! שלשתם היו זקוקים לחיבור וקבלו את החיבור ועמו את האות. קין ורחב היו זקוקים לחיבור לחיים עצמם ויתרו היה זקוק לחיבור לאלוקים חיים ולעמו ישראל. האות ו' מבטאת חיבור, הלוא משתמשים בה כאות חיבור וכאות המקשרת בין עבר ועתיד (ו' ההיפוך) המילה "ו" משמעותה קרס המחבר וכך היו ווי העמודים במשכן שחברו את המשכן והיה לאחד. וצורתה, כפי שנכתבת בכתב אשורי, כצורת קרס מחבר. זו גם משמעות היותה נקראת "אות אמת". כי אמת פירושה חיבור בין הנאמר למציאות. המילה אמת מהווה חיבור של כל אותיות הא-ב: א' - האות הראשונה, מ' - האמצעית (ה-ה-14 מתוך 27 סולל מצפון) ות' - האחרונה.

יתרו תיקן את חטאו של קין. אחד משמותיו של יתרו היה קין - הקיני. משה רבנו הבטיח ליתרו שבניו יקבלו את יריחו "והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והיטבנו לך" וברש"י: "מה טובה הטיבו לו אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה והניחוהו מלחלוק אמרו מי שיבנה בהמ"ק בחלקו הוא יטלנו ובין כך ובין כך נתנוהו לבני יתרו ליונדב בן רכב שנאמר ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו' (שופטים א') (במדבר פ"ק י פסוק לב). יריחו היא אפוא המקום לתקן את טומאת קין ושם היה מקומה של רחב שחזרה בתשובה והתגיירה ותקנה בעצמה את טומאת קין והתחברה לארץ החיים ולעם ישראל וקיבלה, כאמור, "אות אמת" כביטוי לחיבור זה.

יעל אשת חבר הקיני קיבלה לאהלה את סיסרא והרגה אותו על ידי שהלמה ברכתו ביתד האהל. הגמרא אומרת במסכת גיטין כי מבני בניו של סיסרא לימדו תינוקות בירושלים והרמ"ע פאנו (עוד רבים אחרים) אומר שהכוונה לרבי עקיבא ששורשו במעשה יעל וסיסרא.

יתרו הוא זה שייסד את פרשת הדיינים הלוא הם חכמי התורה שבעל פה. פרשה זו מקדימה את פרשת מתן תורה ויכולים אנו ללמוד מזה כי עוד בטרם לומדים אנו על קבלת תורה שבכתב הונח היסוד לתורה שבעל פה שכן אין ישראל אומה אלא בתורותיה, כמו שאומר רבי סעדיה גאון. בתורותיה דווקא - תורה שבכתב ותורה שבעל פה. והיא, התורה שבעל פה המחברת אותנו אל התורה שכן בלעדיה אין לנו כל חבור וקישור לתורה שבכתב. אולי לכן קיבל יתרו דווקא את יריחו הקשורה כאמור לעיל למקום המקדש ומי שיש לו את מקום המקדש - בנימין - מקבל בסופו של דבר את יריחו. גם נאמר שיריחו קשורה לירושלים בקול ובריה שהמשנה אומרת במסכת תמיד כי קולות מבית המקדש (קול גבני כרוז) היו נשמעים עד יריחו. וריח הקטורת היה מגיע עד יריחו. והרי ההבדל בין יעקב לעשיו מתבטא בקול - הקול קול יעקב, ובריה - "ריח בני כריח השדה" כי שני אלה הקול והריח מבטאים פנימיות והוא ההבדל בין ישראל לאומות העולם שבראשם עמי עשיו - בפנימיות הבאה לידי ביטוי בתורה שבעל פה שהיא פנימיות התורה שבכתב.

יעל אשת חבר הקיני הקשורה ליתרו - הקיני, הובילה את המהלך שבסופו נוצר השורש של רבי עקיבא. רבי עקיבא הוא עמוד התורה שבעל פה ושורשה שכן "סתם משנה ר' מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, וכולהו אליבא דרבי עקיבא" (סנהדרין פ"ו ע"א). והוא, רבי עקיבא היה זה שנכנס ל"פרדס" התורה בשלום ויצא בשלום.

בני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים ככתוב בפסוק "ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד" (שופטים א' ט"ז) ואומר רש"י: "מעיר התמרים - היא יריחו, שניתן להם דושנה של יריחו לאוכלה עד שיבנה בית המקדש, ומי שיבנה בית הבחירה בחלקו יטלנה, כדי שיהא לכל ישראל חלק בבית הבחירה, ונתנוהו לבני יתרו ארבע מאות ארבעים שנה, והתלמידים שבהם הניחוהו והלכו אצל עתניאל בן קנז הוא יעבץ במדבר יהודה אשר בנגב ערד ללמוד תורה". עתניאל בן קנז היה הראשון שחידש חידושי תורה שבעל פה שנאמר שלשת אלפים הלכות השתכחו בימי אבלו של משה ועתניאל בן קנז החזירם בפילפולו (תמורה ט"ז ע"א). בני יתרו הלכו אפוא מיריחו ללמוד תורה שבעל פה כיאה וכיאות לצאצאיו של מי שייסד את מוסד הסנהדרין המורים ומלמדים תורה שבעל פה.

ראינו אפוא שמתיקון חטאו של קין על ידי יתרו ורחב ביריחו, דרך יעל ורבי עקיבא, דרך יריחו ומקום המקדש ועבודת שני השעירים ביום הכפורים, הכל קשור זה בזה.

{ אז נדברו }

פרשת יתרו תש"פ | עלון מספר: 453 | לסדר: "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי"

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

האחות הגדולה המתייצבת מרחוק וצופה באחיה...

האחות הגדולה עומדת אי שם מרחוק רחוק... עומדת ומביטה בהערצה על אחיה הקטן שעלה וגדל וכעת הוא היחיד שניגש אל הערפל אשר שם האלוקים... היא עומדת שם למרגלות הר סיני יחד עם ששים ריבא כלל ישראל... אף אחד לא מעיז עלות בהר ונגוע בקצהו... ורק משה רבינו השובבין הקדוש... רק הוא זוכה לעלות בהר ה'...
האחות הגדולה חוזרת אחורה... ומפליגה בעיני רוחה... כן... היה זה לפני שמונים ואחד שנה בדיוק ביום הזה!!! כן... בדיוק ביום הזה לפני שמונים שנה... גם אז עמדת מרחוק...

מלאו למשה הקטן שלושה חודשים... ז' אדר, ז' ניסן, ז' אייר, והגיע ו' סיון... ואז!!! ולא יכלה עוד הצפינו... אי אפשר יותר להסתיר את ה"טוב" הזה מעינא בישא... אין ברירה... ותקח לו תיבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאור...

ואז ותתצב אחותו מרחוק!!! גם אז עמדת מרחוק... אי שם מאחורי הסוף... לדעה מה יעשה לו!!! מה יהיה עם משה הקטן?? האם זה הקטן גדול יהיה או לא??

והנה!!! שמונים ואחד שנה לאחמ"כ שוב אני עומדת מרחוק... שוב אני יכולה להתקרב... כי זה הקטן אכן גדול נהיה... והוא הגיע לגדלות ולרוממות שאף אחד לא יכול לעמוד במחיצתו...

יש הבדל אחד קטן... קצת גדול... קצת מאוד גדול בין המרחוק של עכשיו לרחוק של אז...

עכשיו אני עומדת מרחוק יחד עם ששים ריבא של כלל ישראל שידועים מי הליגער משה רבינו... אבל אז??? כשעמדת מרחוק??? אף אחד לא היה יחד איתי... עמדת שם לבד לבד!!! אף אחד לא נתן סיכוי למשה הזה... אף אחד לא ידע להעריך את הטוב הזה... הוא כמעט ליאור יחד עם כל הילדים האחרים שלא יודעים את הכח שלהם... ואני לבד לבד החזקתי בשארית כוחותי וידעתי להעריך אותו!!! עכשיו זה כבר לא חכמה... כשכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת ההר עשן... כשכולם רואים שהנה אנוכי בא אליך בעב הענן... עכשיו זה כבר לא חכמה ש"גם כך יאימינו לעולם..." כעת הרבה יותר קל לתת אימון במשה עבד ה'...

אבל איפה הייתם כשהייתי לבד?? איפה הייתם כשהוא היה קטן... ואני גדלתי אותו...??

בתיה בת פרעה עומדת אף היא מרחוק... וחושבת לעצמה את אותם מחשבות... גם אני עמדת לפני שמונים שנה מרחוק... גם אני עשיתי מה שאני יכולה לעשות... הושטתי את אמותי ומסרתי נפש בשביל לשמור על משה הקטן שיגדל גדול בישראל...

אמהות יקרות... הורים יקרים... לכל אמא של אדם גדול שעומדת כעת מרחוק ומסתכלת על הבן שלה שעלה והתעלה... לכל אמא כזאת קדמו שנים לא פשוטות... שהיא עמדה מרחוק בדאגה ותפילה לדעה מה יעשה לו... יתכן שכעת יש כאלו שלא יודעים להעריך אותו... יתכן שהוא אפילו לא התקבל שנה הבאה לחידר שרצית שהוא ילך... העלבון צורב... תחושה של חוסר הערכה... אבל בסופו של דבר הכל מתחיל ונגמר כך!!! בכסם!!! אתם שמתייצבים מרחוק... אתן שעם הדמעות שלכן ועם התפילות שלכן ועם החינוך והשמור של תיבת גומא... של חמר מבפנים וזפת מבחוץ... משה רבינו של הדור הבא תלוי בכך!!!

אל תחוש... אל יפול לבככם אם באמצע הדרך יש רגעים שנדמה לכם שהוא מושלך ביאור... כי בסופו של דבר אתן קובעות את סדר היום!!! אתם ההורים שמתייצבים מרחוק ואכפת לכם באמת שהילד שלכם יגדל עבד ה' ועושה רצונו יתברך... אם אתם תעשו את שלכם... אם אתם תקחו את התיבת גומא הנכונה... ותמלאו אותה באהבת תורה וברוח טהרה... אתם אלו שיום יבא ואתן תעמדו מרחוק למראה אישיותו הכבירה שיגדל בתורה וביראת שמים...

כן... לפעמים הקב"ה רוצה לזכות אתכן בבלעדיות!!! בשביל זה אף אחד לא יודע להעריך חוץ מכם... בשביל זה אף אחד גם לא משקיע חוץ מכם... בשביל שכשהוא יגדל... הוא יהיה רשום רק על שמכם!!! מרים הנביאה ובתיה בת פרעה יש להם מניות במשה רבינו... בזכות מה?? שהם ידעו להעריך אותו כשהוא היה מושלך ביאור...

מי שידע להעריך אותו סצת אחר כך כבר לא סיבל זכות במניה הזו!!!

כן... זה מסר שצריך ללוות כל מחנך... וכל הורה... וכל איש חינוך שמלווה עוד איזה צעיר... עוד איזה בחור ישיבה... עוד איזה בת סמינר... שבזמן האחרון הציבור שלנו ב"ה גדל בצורה מעוררת השתאות... ויש כמויות... עוד אחד יותר... עוד אחד פחות... וממילא הנטייה הטבעית והמתבקשת היא... תן לי חיים קלים... תן לי להשקיע בכאלו שלא מאתגרים אותי יותר מידי... (אגב: אני מוכרח להודות שגם אני מהאנשים האלו שלא אוהבים לעבוד קשה...) זכותך!!! זכותך לברור את האגוזים הקלים... אבל מי שישקיע באגוזים הקשים ויפצח אותם וייתיצב מרחוק עם כל הגב והגיבוי ויתן בהם את אימונו ויצמיח אותם לגבהים... זה יהיה מניה פרטית שלו!!! ואף אחד לא יחלוק איתו את זה!!! כל אלו שחיפשו בחינוך את החיים הקלים שימשיכו להיות מסייע אין בו ממש להורים שכבר עשו כמעט את כל העבודה... ולא נותר לך אלא לא להפריע... מי יוכל לעמוד מרחוק ולהגיד בגאווה... הנה... האדם הגדול הזה הוא מניה שלי?? מי שהסכים להתייצב מרחוק... כשאף אחד לא עמד לצידו... בינה זאת...

להשתתפות
בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

כל שותפות
שלכם מחזקת
את ידינו...

“

איך מתמודדים מול הבהלה העולמית מנגיף הקורונה??

יש כעת בעולם בהלה גדולה אודות הנגיף הזה שנקרא קורונה שמהלך אימים ומצליח להשביח מעצמות ולהטריד את כל העולם כולו... ואנחנו בתור יהודים יש לנו השקפה ברורה מחו"ל איך קוראים כזו מפה... כידוע שאין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל אבל מישוהו הראה לי משפטים מבהילים שנכתבו בדרשות הר"ן (דרוש שש"ן):

ולפעמים מתדקקים מקרים קשים ובלאיוס הרחוקים, כדי שיתעוררו ישראל אל התשובה, וייראו ויפחדו פן יגיעם הפורענות, והוא מאמר הנביא 'הכרתי גויס נשמו פנותם הכרתי חלונותם מכלי עובר... אמרתי אף הירחי אותי תחיי מוסר' וכשאינם מתחזקים ברעה האחרים, הפורענות הולך הולך ונסוג, ויך הלוך וקר. ואין ספק כי מי שרואה כל אלו התלאות אשר הם כלמות התראות השם יתברך, ועודנו מחזיק בדרכו אשר דרך בה, הוא כמי שעובר עברה וקובל עליו התראה, שהחיר עלמו למיתה מכאן ואילך.

ואח"כ בדרוש העשירי הר"ן שוב פותח את הנושא הזה... ומדבריו משמע שהיה בזמנו מגיפה מאוד גדולה בקנה מידה עולמי... וז"ל: והוא שאבותינו לא ראו את מוסר ה' אלהינו כמו שראינו אנחנו, אבל בזמנם הייתה הרצף ויסקה ושלום, עולם כמנהגו נוהג, והנגד והשפלה ויגב, עם כל זה היה קטנם עבה ממתנינו, ואם היו ביניהם קלת אנשים נפתים אחר מנהגו של עולם, לא היה מן התימה. אבל אנחנו ראינו מוסר אלהינו זה י"ג שנה, עד שנשתנו סדרי בראשית, כי ירד רע בשנה ההיא לרוב יושבי העולם, והלו בהם הלואים משונים, אי אפשר שנמשכו למנהגו של עולם, (כלומר: החלואים האלו לא הגיעו ממנהגו של עולם... כי זו הייתה מגיפה חדשה שנולדה אז... לא כמו נגיפים שכבר קיימים בעולם...) אבל כל משכיל לריך להודות ולומר אלכב אלהים היא. כי החלואים הנוהגים בכני אדם, הם קורים זו מלד טבעו, אבל הזרים אינם נופלים בהם בטבעו, אבל עונש האל הולכים בהשגחה עליו... ממשיך הר"ן ומתאר את האסון שאירע בזמנו: ואלה ראינו בעינינו מתפשטים וכוללים בשנה ההיא, עד שנהפך העולם בשנה אחת, יותר ממה שנהפך ונתחלף בזמן קודם במאות שנה. וקרה בכמה מקומות כמו שקרה לנתן ולזבירים, ששמה אנשים תמו נכרתו עד שהתלשם והפכה לחובבים (פחד פחדים!! תיאור מושלם ממה שקורה היום באותו איזור נצור ומסוגר בסין) לא שאומר שהיה זה בעונש, אבל כי היה. וגם אנחנו בימים האלה וזמן הזה, שמועות ובהלונות תמיד, שקורה באלות אינן רחוקות ממנו מאוד, כמו שקרה במקומותינו וכאשר ראינו בעינינו. ועתה אחרי זאת איך ישאר ליכרנו ולדמיון הכוזב פתחו פה, ואיך ישארנו משאות שאל ומדוחים ויגרשונו מהספחה כנחלת ה', הלא עינינו אשר ראו את מוסר ה' אלהינו וידו החזקה, ויארמו לנו לכל נפנה אל רחמי הזמן כי שגר נכסם, ונקל עלינו לשזוב אל השם יתברך כל שש כאשר גזר שכלנו, כי אין עליו ליאות בזאת ומונט ומעכב, אין שטן ואין פגע רע.

עכ"פ הר"ן מוכיח כאן ואומר: שיהודי צריך להתיישר ברעת אחרים!!! מה הכוונה?? לקחת מוסר מהצרה של הגויים!! אם אתה רואה צרה בסין... צריך להתחזק כאן בארץ ישראל...

עכשיו שוב במילה אחת: מה?? מה צריך להתחזק?? במה? באיזה נושא?? התשובה היא פשוטה מאוד: כשהביש"ע דופק על השלחן זה אומר שהוא קורא לנו לסדר!! **הקב"ה רוצה רצינות!!!** עכשיו... מה בדיק?? באיזה נושא צריך לתפוס רצינות?? אין צורך לענות על השאלה הזו!! הקב"ה רוצה שתכנס לרצינות... אחרי שנכנסת לרצינות זה... זה כבר קורה לבד!! כשאתה רציני אתה כבר הרבה יותר טוב בלי אחד שתיים שלוש...

לדוגמא: אני כל יום יוצא מהבית פעמיים לתפילה... פעם אחת אני יוצא מהבית בבוך **לתפילת שחרית!!!** ופעם השניה אני יוצא מהבית בערב **לתפילת ערבית...** נו: מה ההבדל בין היציאה שלי מהבית בערב ליציאת שלי בבוך?? שמים וארץ... למה?? **כי בבוך אני רציני!!!** הרגע קמתי... אני עכשיו לא בשביל להתמרח... אני מתקתק את העניינים ויוצא מהבית... אבל בליה אני לא... **לא כ"כ רציני...** אני מפזם לעצמי שיד... והקצב האיטי שלי מאוד תלוי בקצב של השיר שבחרתי... פתאום אורך לי עשר דקות עד שאני מוצא את החליפה ואת המעיל ואת הצעיף... בקיצור: לא רציני!!!

נו... צריך להסביר לי מה זה רציני ומה זה לא רציני?? אין צורך... זו התנהגות כמעט אוטומטית... אין צורך להסביר לי מה צריך לעשות כשרציניים... אין צורך להכתוב לי אחד שתיים שלוש מה זה אומר רצינות... זה בסדר... אני בסה"כ צריך להיות רציני!!! ברגע שאני נהיה רציני אני כבר אוטומטית יודע איך להתנהג... אז זהו!! זה גם מה שקורה פה... כשהקב"ה עושה משהו מלאיך בעולם... הוא לא בהכרח אומר משהו מוגדר... הקב"ה בסה"כ רוצה רצינות!!! הההלו... רבותי... די לחלוט!!! אני רוצה שתפנימו שאתם פה בשליחות!!! הקב"ה מטלטל את העולם בשביל להזכיר לנו שאנחנו פה על תקן של סידורים... הההלו... רצינות... כל מה שנדרש מאיתנו זה פשוט ללכת עם הרצינות הזו... ללכת איתה הלאה... לא להיות עסוק בלהירגע מהרצינות הזו... לא להיות עסוק בלשמעו שזה לא כ"כ נורא... אלא להיכנס לזה ולא לידחות את זה!!! לחטוף את הפיק ברכים ומכאן ואילך החיזוק כבר יבא מעצמו... **אבל אתה רוצה בכל זאת דוגמא?? רוצה דוגמא של רצינות??**

אני לפעמים מתלונן על כל מיני דברים שחסרים לי... פה האוטובוס מאחר ושם הכספומט לא עובד... (ואתה מבין לבד שאת הדברים המעצבים באמת אני לא אספר לך פה) ואז באמצע שאני עסוק בלהתלונן על משהו... אני פתאום שומע על ידיד מוכר שחולה ל"ע במחלה וה' ירחם איזה סאת יגון עוברת על כל המשפחה... בבת אחת אני נהיה רציני!!! ... ובמה... מתבטאת הרצינות שלי כעת?? פתאום אני משתתק! לא מתלונן!!! פתאום המנגינה משתנית ואני רק מודה לה' על מה שיש והכל בסידור... **מה סרה?? הנה לך רצינות!!!** הסיפור שהגיע לאוזני פשוט עשה אותי רציני... הכניס אותי לפרופורציות וקלטתי שאני בסה"כ מוקף באך טוב וחסד וזה... **אתה מבין??** זה לא שפשיתי חשבון נפש מה זה בא לעורר אותי והגעתי למסקנה שהקב"ה רוצה שאני אפסיק להתלונן... **לא!!! זה שרת אוטומטית!!!** אני בסה"כ הודעתי מהסיפור וזה עשה אותי רציני!!! עצמתי מול המקרה המזעזע הזה... והמסקנה המתבקשת מאליה הייתה שההלו... תרגע... קח פרופורציות בחיים... הבנת?? כל מה שנדרש מאיתנו זה לקחת את הבהלה למעוף!!! לקחת את ה"אך תראי אותי" ל--תקחי מוסר!!! זה הכל... יתו ה' שיחמול ה' על מעשי וישמח במעשי... ויאמר לו חוסי בצדק עמוסי תוקדש אדוו!!!

לאכל לחם... לפני האלוקים...

יש לי קושיה פשוטה: כתוב: ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם... ואז הגיע יתרו ואמר לו נבול תבול... לא תוכל עשוהו לבדך... יש לי חידה: מה זה ה"למחרת הזה?? אומר רש"י: **למחרת יום הכיפורים!!!** זאת אומרת: שתיבן: רק אתמול משה רבינו ירד מהשמים לאחר ארבעים יום וארבעים לילה שהוא לא אכל ולא שתה... **ובדיק עכשיו!!!** יום למחרת יתרו מגיע למשה ואומר לו: איך אתה יכול לשפוט את כולם? **לא תוכל** עשוהו לבדך... נבול תבול... מה משה רבינו היה אמור לענות לחותנו: חותני היקר: תנוח דעתך... אתה יודע שעד אתמול צמתי ארבעים יום וארבעים לילה?? את זה כן הצלחתי "עשוהו לבדי"? לא נבולתי מזה... ? ! ? ! אם את זה אני מסוגל לעשות!!

אז כנראה שיש לי מושגים "קצת" אחרים ממה שאתה חושב... אז תן לי... אני כן יכול עשוהו לבדך... זה בסדר... אני לא אנבול... אם אחרי צום 40 יום לא נבולתי אז לשפוט את כל העם מהבוך עד הערב... זה לא סיפור בשבילי... נכון?? זה מה שמשה היה אמור לענות לחותנו??

אבל לא!!! הוא לא עונה את התשובה הזו!!! אתה יודע למה?? כי יתרו צודק!!! סו"ס עיקר התכלית של מתן תורה זה לחיות כאן בעולם הזה!! לפי הנתונים והאפשרויות של העולם הזה!! להיות בשמים ארבעים יום וארבעים לילה ולא לאכול ולא לשתות... זה לא תכליס!! זה לא רצון ה'... וההרהרה: שאחרי הארבעים יום האלו משה רבינו ירד מהשמים... הוא לא נשאר שם... כנראה שעדיין שם זה פחות אידיאלי מכאן... אל תשכח שכשהמלאכים ניסו להתווכח עם משה מה הוא ענה להם? אכילה ושתייה יש בכסם?? זאת אומרת: עיקר התכלית של העולם זה חיי תורה! זה לאכל לחם לפני האלוקים!!!

כן... מיד בתחילת הפרשה של מתן תורה... התורה מפגישה אותנו עם אכילת לחם---לפני האלוקים!! עם שיקולים נורמליים של לא תוכל עשוהו לבדך... נבול תבול...

לכאורה אני בתור חסיד של "כ"ס משה רבינו... אם הייתי שומע את יתרו ככה מדבר... הייתי מזועזע עד עמקי נשמתו: ר' יתרו... איך אתה מעיז לדבר על משה רבינו שהוא לא יכול... שנבול תבול... משה רבינו הרי הוא מלאך אלוקים!! כל מה שהוא עושה זה בכלל לא בטבע האנושי??

אז זהו שלא!!! התורה בכונה רוצה לפרסע אותנו!!! כן... אתה צודק... משה רבינו הוא מלאך אלוקים... הוא היה שם בשמים כמלאך אלוקים... ו... והוא יותר על זה... הוא העדיף לחזור לכאן!!! לעולם שלנו!!! כנראה שהעולם שלנו יותר מיוחס... אין שום עניין להפוך את הצדיק למנותק מחיי החומר... כי... כי אתה רק מוריד מערכו... אדרבה... הוא בן אדם נורמלי!! סולם שמוצב ארצה... ומשם ראשו מגיע השמימה!!! העבודה שלנו זה לבנות בית של תורה!!! מה זה הבית זה בית של תורה? למה לא שולחן של תורה? מה זה הבית הזה?? העניין הוא שבית זה נכסי דלא נידיי!!! יש פה חיים שמקורקעים ומחבורים לגמרי לפרקטיקה של החיים!!! ומשם!! מהארץ הזו ומהקרקוע הזה אנחנו מקבלים פקודות מהתורה שמגיע משמי שמים איך לחיות בארץ... וככה!! ורק ככה יש לו את הכח לחבר שמים וארץ... זה בית של תורה!!! בית נורמלי... דעתנו מעורבת עם הבריות... הכל נעשה מתוך היגיון... אבל כל דבר נעשה ע"פ תורה!! זה בית של תורה!!!!

ניתן לקנות את הספר "וינאן" העוסק בעניינים הקשורים לימי השובבי"ם, ונותן כח ותעצומות נפש להתמודד בענייני קדושה ושמירת העניינים.

ניתן לקנות במוקדי ההפצה של גיליון זה, בטל' 0527683095
0548446691

מרגלית יקרה לעמלי תורה...

לכבוד פרשת קבלת התורה... ברשותך קורא יקר: מאמר זה כמדומני שהוא מתנה יקרה לעמלי תורה!!! נקודה טקטית בגישה ללימוד התורה שברגע שקלטתי את הנקודה הזו עשה לי מהפך שלם בראש... אז אנא ממך... תתרכז טוב טוב... אל תזלזל במה שכתוב כאן... כי לי באופן אישי זה חולל מהפך בהבנה ובחיבור ללימוד... ואני לא מגזים!!!

ובכן: אז ככה: יש הרבה עמלי תורה שעומדים נפעמים מול גאונות של תלמידי חכמים... איך שהם שולטים בכל מקום בתורה... איך תמיד הם זוכרים את כל הגמרות הכי נידחות... איך הם שולפים בשביר שניה מראי מקומות... בהתחלה אתה כמובן מתפעל... ובשלב מסוים זה גם גורם חלישות הדעת... הנה... גם אני למדתי את אותה גמ' כמוהו... ואילו הוא זוכר... הוא יודע לצטט את זה בע"פ... זה עומד לו מול העיניים... הוא שולף את זה כמו ממגירה... ואני?? אני ממשין ללמוד וללמוד... והכל עובר לידי... כן... אני מכיר את זה... גם לי היה הרבה חלישות הדעת כשעמדתי מול תלמידי חכמים גאונים ששולפים לך גמ' בקלות וכו'...

אבל איפה קרתה התפנית?? בשלב מסוים זה פתאום חזר אלי!!! התחלתי לכתוב את העלון אז נדברו... ואז פתאום כל מיני אנשים התחילו להגיד לי משפטים שכ"כ מוכרים לי... יותר מידי מוכרים לי... תקשיב... אתה גאון... איך אתה שולט בכל מיני גמרות... ובסדר זרעים וקדשים וטהרות... פתאום המשפטים האלו שאמרת על אחרים... פתאום זה מגיע אלי... עכשיו: בינינו... בהתחלה דווקא נהייתי מכל רגע... למה לא?? אתה טוען שאני גאון... אני בעד!!! אתה בההלם מהידע שלי... אתה צודק... גם אני בההלם... **אבל מה אעשה שלא!!! לא!!!** נשארתי אותו אחד... ולא השתנה אצלי כלום... רק מה??

פתאום קלטתי שיש פה טקטיקה מאוד מאוד פשוטה שהיא שווה לכל נפש... וזה לא בהכרח גאונות... זה לא תמיד מוכרח לנבוע מכשרון... זה שייך נטו למה שנקרא "**ביקוש החכמה**"!!! זה הסיפור!!! אתה שומע?? חכמת התורה לא תלויה בכשרון... אלא **ביקוש!!!**

כל מה שנתר לנו זה לברר איך יוצרים את הביקוש הזה...

אז אני רוצה להשתמש בדוגמא מסוימת... אני בכונה בוחר להשתמש בדוגמא מאוד פשוטה וצדדית. **ובכן:** בתור בחור צעיר בשיעור א' יש"ג היה לי חבר מתמיד שתון כדי הלימוד בסדר בקיאות הוא שם לב לפרט שלי... שיש הרבה תנאים ואמוראים שהיו **כהנים**!! ואז בתור תחביב... הוא החליט לעשות לעצמו מין רשימה כזו... למנות את רשימת התנאים והאמוראים שהם כהנים... בסוף מחברת החידושים הוא השאיר עמוד שהיה כתוב שם כותרת: רבותינו הכהנים!!! תוך שנה אחת בלבד הייתה שם רשימה של יותר מעשרים תנאים ואמוראים כהנים עם מקורות וראיות מכל התורה כולה... **עכשיו ככה:**

אם הייתי מראה לך את הרשימה הזו... היית **פעמיים**

בהלם!!!

פעם ראשונה היית בהלם מהבקיאות העצומה שמתגלית בעמוד הזה... אתה לא היית מאמין שבחור כ"כ צעיר בגיל שש עשרה מסוגל לשלוט בכזו בקיאות אדירה בכל הש"ס... **זה היה ההלם הראשון שלך...**

דבר שני אתה היית בהלם מעוד דבר!!! שהיית מגלה שבין הייתר הוא מביא שם מראי מקומות מגמרות מוכרות שאתה בעצמך עברת עליהם כמה פעמים... אתה מכיר את הגמרות האלו בעל פה... ובכל זאת אף פעם לא שמת לב לזה... זה פשוט עבר לידך...

נו... כשאתה פוגש כזו תופעה... מה התגובה המתבקשת??

חלישות הדעת!!! תראה איזה גאון הבחור הצעיר הזה... איך הוא שולט בככל הש"ס ואני לא... והכי הכי... מה שהכי מתסכל שגם מה שכבר כן למדתי... אני לא שמתי לב לזה והוא?? הוא כן שם לב לזה...

איך?? איך מגיעים לגאונות הזו?? איך כן שמים לב לכל מיני דברים??

ומה האמת?? יש פה סוד צבאי פשוט מאוד:

אותו בחור הוא בכלל לא גאון!!! אני אומר לך גם מהיכרות... וגם מניסיון אישי בסוג הזה... **אין פה שום כשרון מיוחד שאין לך אותו!!!**

רק מה?? אותו בחור בן שש עשרה פשוט פתח נושא... העלה נושא לדיון! הוא החליט משום מה להתעניין (בין הייתר) ביחוס של כל תנא ואמורא האם הוא כהן או לא... **ומכאן ואילך!!!** כל פעם שהיה כתוב בגמ' איזה איזכור הכי קטן על הזהות של אחד מהאמוראים... **הופה!!! זה קפץ לזו!!!** רגע... זה יכול לעזור לי... לך זה **לא** קופץ מול העיניים ולו זה כן קופץ!!! **זה כל ההבדל!!!** לו זה קופץ מול העיניים כי הוא **החליט להתעניין** בנושא השולי הזה ואתה לא... (ובינינו... אל תנסה גם... אין עניין... זה לא נפ"מ כמעט כללום) **מה אני בא לומר???** לא צריך להיות גדול הדור בשביל להצליח לאסוף מידע מכככל הש"ס כולו... גם בחור בגיל שש עשרה יכול לגלות ידע בכל הש"ס אפילו בלי ללמוד אותו... הכל תלוי במה שנקרא "**ביקוש החכמה**"!!! מה זה בקשת החכמה?? מה זה ביקוש החכמה? שהביקוש מתחיל **מ מ נ י !!!** **שאיני חזמתי את ההתעניינות בנושא!!!** אם אני יוזם התעניינות מסוימת בגמ'... (לדוגמא מי כהן) אז כל גמ' שתורמת לי מידע בנושא שאני מתעניין בו. אוטומטית הגמ' הזו מהבהבת לי מול העיניים ואני לא יכול לשכוח אותה... אבל אם המידע מתחיל מהגמ' ולא ממני אז המידע עובר לידי... **זה כל הטקטיקה! כל הסיפור! זה גם בדיוק הסיפור שלי...** יש אנשים שקוראים את העלון שלי ואומרים לי שאני גאון... איך אני שולט בכל מיני גמרות וחזל"ם ושולף אותם פה בעלון... ואני צוחק לעצמי... שום שולט ושום דבר... אני פשוט יהודי שצריך לכתוב עלון!!! ואני צריך חומר!!! אני מתעניין בחומר כי אני צצצצריך אותו בשביל העלון שלי... ממילא כשאני יושב מול גמ'... או מול מדרש... או מול כל איזה ספר תורה איזה שיהיה... אני ניגש אליו עם

כל ה"אז נדברו" שאני צריך לכתוב!!! וממילא כל גמ' שיש בה איזה מימרא שתסלח לי על המילה אבל היא **שיווקית** לעלון שלי... אם היא יכולה לספק לי מסר מסוים שהוא טוב בשביל העלון שלי... **זה פשוט קופץ לי מול העיניים!!!**

זה קופץ לי בדיוק כמו בן אדם שצריך קעת ארון הזה והוא מסתכל בידיעון והוא בדיוק רואה פרסומת בנושא הזה... **זה קופץ לזו!!!** כי הוא מתעניין בזה... יש לו קעת ביקוש לזה... לכן זה קופץ לו...

אני רוצה שתבין את הההנקודה: **מאוד מאוד משנה מי קדם למי!!!**

האם אתה קדמת למידע או המידע קדם לך?? אם אתה מבקש ומחפש איזה גמ'... אז הביקוש שלך קדם... ברגע שאתה תמצא את הגמ' הזו יאורו עיניו וזה לעולם לא יצא לך מהראש!!! אבל אם זה תמיד הפוך... שהמידע תמיד קודם לך... אתה ניגש אפטי... אין לך שם רקע מקדים שאתה מתעניין במשהו ואתה מתחיל ללמוד ומכניס מידע... אז המידע נכנס וכאן צריך הרבה הרבה חזרות בשביל שהמידע הזה ישאר. (בזר שבראשית הדרך זה מה שצריך לעשות... ס"ס לכל דבר יש התחלה)

לצורך המחשת העניין אני אתן לך עוד דוגמא מצויה:

בחיפה... לפעמים מופיעים ברחוב שני מחותנים שמחפשים לקנות דירה זולה לילדים... הם מסתובבים בין הייתר ברחובות ומחפשים שלטים של דירות למכירה (ואולי ככה לחסוך את התינוק...) אחד מהם ניגש אלי... תגיד לי: ידוע לך על משהו שמוכר דירה?? ראית איזה שלט? אני מנסה להיזכר... לא... לא מצליח להיזכר... **כמובן שיש!!!** יש הרבה שלטים של דירה למכירה!! ואני עובר מולם שלוש או ארבע פעמים ביום ורואה אותם... אבל זה עובר לידי... אני לא מצליח להיזכר בהם... ואז תוך כדי שאני מנסה להיזכר... פתאום אני אומר לו... אוהו... הנה... תלך אליו... אתה רואה את האיש הזה?? הוא בדיוק כמותך... הוא גם הגיע לכאן בשביל לחפש דירות... הוא כבר לפני ארבע שעות פגש אותי ברחוב ושאל אותי ולא ידעתי לענות לו... ובמשך השעות האלו הוא בטח כבר עשה סריקה בכל הרחובות ובטח יש לו כבר רשימה של כל הדירות למכירה בחיפה פלוס דיאגנוזה...

אתה קולט?? אני גר בחיפה!!! מסתובב פה כל היום... עובר ליד שלטים של דירות למכירה ולא מצליח להיזכר איפה זה כתוב... ואילו יש כאן בן אדם שמסתובב פה כמו תייר במשך ארבע שעות בלבד **והוא יודע הרבה הרבה יותר טוב ממני** לצטט את כל השלטים של הדירות למכירה...

נו... איך אתה מסביר את זה?? פשוט ביותר:

זה מה שנקרא **ביקוש החכמה!!!** אלא שכאן זה כמובן **ביקוש דירה!!!** הוא הגיע לכאן בשביל **לבקש** דירה... לכן כל שלט של דירה למכירה קופץ לו מול העיניים... מה הפלא שתון ארבע שעות יש לו בידיים את כל המידע... אבל אני שחי כאן 24

החתם סופר מדבר פה על הנושא של ניחא ליה לאיניש וכו'... כן... הוא גם מביא את הר"ן... רגע... מעניין איך הוא מיישב את הקושיה מהרמב"ם?? אוהו... הנה... הוא בדיוק מדבר על זה. וככה בתשובה ג' וד' ור"י וגם בתשובה שצ"ג... בכל תשובה משהו קפץ לו!!! הבנת מה קרה פה??? אם אני אתחיל עכשיו לפתוח שו"ת חתם סופר תוך חמש דקות אני ארדם... למה??? כי החתם סופר פותח פה נידון שאני בכלל לא יודע על קיומו... זה לא מטריד אותי... זה לא תחום התעניינות שלי... ממילא מה שהחת"ס יגיד קדוש... יגיד מותר טוב... יגיד אסור גם טוב... כל שורה נוספת זה עוד מידע חדש שנכנס לי לתוך הראש ואין שום סיבה שישרא שם... אבל כשמגיע משהו שמתעניין כבר בנושאים האלו... יש לו **ביקוש** למגוון הנושאים שהחת"ס פותח אותם... אז כל תשובה שהחת"ס כותב היא קופצת לו מול העיניים!! זה לא איזה סורק שעובר על נתונים ודוחס אותם לראש... אלא זה מידע שכבר מבוקש אצלי מלפני כן!!!! אני כבר חושב על הנושא... אני כבר מחפש משהו שפותח את הנושא הזה... והנה... מצאתי את שאהבה נפשי... תסלח לי אבל זה כמו זמני טיסות שבדיוק מתאימים לשעה שאני צריך. סליחה על ההשוואה... והמבין יבין... **הבנת את הנקודה הדקה הזו???**

עכשיו: ברגע שקלטתי את הנקודה הזו... אז אני כל הזמן מוסיף לעצמי עוד ועוד גירויים חדשים בתחומי התעניינות שלי בתורה!! וככל שיש יותר תחומים כאלו ככה חיישן ה**ביקוש** עובד יותר וממילא המידע הרבה יותר קופץ מול העיניים וממילא זה נכנס הרבה יותר פנימה... (המקום נגמר ביידיעה אבל אם יהיה "ביקוש", אז נפתח את הנושא הזה שוב בשבועות הבאים... אין תכל'ס יוצרים ביקוש כזה...) מה שבטוח... שיהיה לך ברור: בתורה בדרך כלל הנושא הוא לא כ"כ כשרון או זכרון... אלא הכל תלוי ברמת ה**ביקוש**!!

זה מה שהמשנה באבות מתכוונת: **איזהו חכם הלמד מכל אדם...** שים לב: חכם זה לא אחד **שמבין יותר** מכל אדם אלא שהוא **מבקש חכמה** מכל אדם (המהר"ל מאריך לבאר זאת באופן נפלא עיי"ש) זה בדיוק הפוך ממה שאנחנו מבינים... אנחנו חושבים שחכם זה אחד שכבר נהיה חכם!!! אבל אליבא דאמת עיקר החכמה תלויה ברקע המקדים שלה... בזה שהוא מבקש חכמה... צורך חכמה... יש לו צמאון לחכמה... מכאן ואילך החכמה כבר נשפכת לו אוטומטית... זה גם הפשט בגמ' (ברכות נה): אר"י: אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי **שיש לו חכמה**!!! **זה כמובן מאוד תמוה**: אם הקב"ה נותן חכמה רק למי **שיש לו כבר** לפני כן חכמה... אז מאיפה יש לו את החכמה הראשונה??? **התשובה היא**: החכמה הראשונה זה לבקש את החכמה!!! **זה כל החכמה!!!** וחכמה כזו הקב"ה לא נותן כי זה מתחיל ונגמר בך... אתה תקבע אם אתה מבקש חכמה או לא... **עכ"פ: מאמר זה מרגלית יקרה... שמור עליה.....**

שמחכה!!!! מחכה לכל תאריך או שם שהגמ' מגלה... זהו... גמרנו... כעת ממשיכים את החיים הלאה... ר' חיים ממשיך את הסדר לימוד שלו... הוא צריך ללמוד והוא לומד... וכל פעם שהגמ' מפרטת איזה שם של מקום או תאריך **זה קופץ לנו!!!** כי יש לו **ביקוש** לזה!!! יש פה מחברת שיושבת ומחכה למראי מקומות כאלו... עכשיו חכה... זה לא נגמר שם... כל פעם שר' חיים נפגש עם איזה בדל מידע על המשכן... זה מיד קופץ לו כי יש לו עוד מחברת של ביאור לברייתא דמלאכת המשכן... וגם כל פעם שהוא נפגש עם עוד איזה תוספת ביאור בסוגיית גרים ועגלה ערופה וס"ת ומוזזה וציצית וכלאים זה גם קופץ לו כי לכל הנושאים המגוונים האלו שמניתי לך יש לכל אחד מהם גם **מחברת שמחכה!!!** מחכה בצד לכל איזה תוספת הבנה וחיידוש בנושאים האלו... **הבנת מה באתי לומר פה???** שכשאתה פותח את הספרים של ר' חיים ואתה פוגש גאונות... מה אתה מדמיין לעצמך??? שר' חיים יושב עם דף ועט וסורק את כל התורה כולה... (זה נכון להיום... בייחס לשאלות ששואלים אותו... אבל בייחס לחיבורים שלו-) **זה בדיוק הפוך!!!** הספרים שלו התחילו ממחברות של **ביקוש!!!** תחומי התעניינות שהוא בחר להתעניין במקצועות התורה!!! המחברות האלו היו חצי ריקות... והם חיכו להתמלא!!! יש פה **ביקוש** חכמה... עכשיו!!! בלי שום קשר לזה ר' חיים יושב ולומד גמ' כי צריך ללמוד... אבל כל חצי דף גמ' שהוא לומד משהו קופץ לו מול העיניים!!! כי כמעט כל כמה שורות בגמ' יש איזה מימרא שהוא **מבוקשת** ונחוצה לו בשביל אחד מהביקושים המגוונים שלו במקצועות התורה... ממילא כשאתה רואה את החיבורים המפעימים של מרן ר' חיים איזה ידיעת התורה מתגלמת שם... זה לא כ"כ מדויק להגיד שיש פה גאונות!!! כי הרבה יותר מגאונות יש פה ביקוש!!! ביקוש החכמה... ובייחס לביקוש החכמה אני ואתה גם בתמונה!!! אנחנו גם יכולים לגרות בעצמנו ביקוש חכמה!!! כל אחד בתחום וביצירתיות שלו...

בא אני אתן לך עוד דוגמא... מרן הרב עובדיה זיע"א שהיה זוכר בעל פה אלפי ספרי שות"ם... כל הזמן ניסיתי לדמיין לעצמי איך זה היה עובד בדיוק?? נ מה... העיניים שלו היו עובדות כמו איזה סורק??? הרב עובדיה היה פותח ספר שו"ת... ומתחיל להפעיל את הסורק... מעביר את העיניים הלוח חזור ומצלם עוד תשובה... ועוד תשובה...?? כן???

ברור שלא!!! (וההרואה שלא... שכמה פעמים בחיים שלי עמדתי מול... רצייתי שהסורק יצלם גם אותי... ויש לציין שהסורק כנראה לא עבד באותה שעה...) **אז מה כן???**

הרב עובדיה היה תלמיד חכם!!!! ש... שלמד טור ב"י הלכות ציצית וגם הלכות תפילין וגם הלכות שבת ופסח וגם הלכות תערובות ובשר בחלב... ואז במשך השנים התפתחו אצלו כמה וכמה אלפי נושאים ושאלות לדיון בכל מה שהוא למד... ואז סו"ס נקלע אליו שו"ת חתם סופר... והרב עובדיה פותח את ס' א'... והופה!!! אוהו... הנה... החתם סופר בדיוק שואל צ"ע על המחצית השקל שגם אני התחבטתי בפירוש שלו... מאוד מעניין מה החתם סופר אומר בנושא... ואז הוא עבר לתשובה הבאה... אוהו...

שעות... היות ואני כעת **לא מבקש** דירה... אין לי ביקוש... ממילא אני יכול לחלוף כאן מאות ואלפי פעמים ולא לאסוף אפילו רבע מהמידע שבן אדם שבה לכאן על תקן של **ביקוש!!!**

על אותו משקל בתורה: שני מתמידים ניגשים ללימוד... אחד פותח את הגמ' ו... ולומד... הוא כבר שנים לומד... ואילו השני **יש לו ביקוש!!!** הוא גירה את עצמו בכמה תחומי התעניינות בתורה!!! הוא יצר לעצמו במשך השנים כמה מקצועות מסוימות בתורה שהוא מתעניין בהם... לכל אחד יש את המסכת הזו ש"בטעות" הוא "חרש" אותה מאוד חזק והוא שולט בה מאוד מאוד טוב... ואם זה כמה סוגיות בש"ס שהוא מבין אותם מאוד חזק **ומאז!!!** כל פעם שהוא לומד גמ'... גם אם זה דף מאוד כבד וקשה... אבל ברגע שהגמ' בדרך אגב מביאה ראייה מהגמ' בנזיר פתאום הוא מתעורר לחיים!!! **זה קופץ לנו!!!** כי מסכת נזיר היא מסכת שמדברת אלו... תעשה משהו... הוא פגש פה משהו מוכר... זה קופץ לו!

אז כמובן שזו יצירת התעניינות הכי אידיאלית ויסודית... פשוט ללמוד עוד סוגיה ועוד סוגיה... שתכנס לך לעצמות והיא נהיית חלק מההווה שלך... ואז כל פעם שהתוס' מזכיר את הסוגיה הזו... אתה פשוט נדלק...

אבל צריך לדעת שיש עוד כל מיני יצירות תחומי התעניינות נוספים שזה כבר משהו טיפ טיפה יותר יצירתי... **אני אתן לך דוגמא:** למרן ר' חיים קנייבסקי יש חיבור אחד קצר בכמות ואדיר באיכות... קוראים לזה: **ולמכסה עתיק!!!** החיבור הזה מתמקד בשמות של אנשים או תאריכים או מקומות שהתורה שבכתב מכסה ולא מגלה... ואילו חז"ל מגלים לנו מי זה... ומרן שליט"א בגיל די צעיר כבר ידע לצטט כל תאריך מתי הוא היה ואיפה זה קרה... ולכל דבר הוא מביא מקורות מכל התורה כולה...

אתה יודע מה??? במקום לדבר בקודים... תעשה טובה... לך עכשיו לאוצר הספרים ותביא את הספר הזה... אני מחכה... אני רוצה לשבת יחד איתך על הספר ולנסות ללמוד אותו... הבאת?? עכשיו תפתח!! תפתח נניח בפרשת יתרו... אתה רואה שם את כל המקורות והמראי מקומות שנשלפים שם... עכשיו אני שואל אותך!!! איך נראה לך שמרן ר' חיים כתב את הספר הזה?? איך בדיוק?? אז אני אגיד במקומן... אתה בטוח שמרן ר' חיים קנייבסקי ישב מול החומש וראה שכתוב שם ויבא יתרו ובניו... ואז הוא התחיל לחשוב מי זה הבנים?? ואז הוא התחיל בתכנת חיפוש... הוא התחיל לסרוק את מסכת ברכות שבת עירובין פסחים עד שהוא הגיע לזוה"ק המבוקש... **אז זהו שלא!!! ממש לא ככה!!!** זה התחיל אחרת לגמרי... מרן ר' חיים החליט יום אחד לפתוח לעצמו תחום התעניינות בתורה!!! הוא פתח לעצמו מחברת שהכותרת שלה היא ולמכסה עתיק!! (כמובן שהרעיון הזה גופא התחיל בעקבות כמה מאורעות או שמות אנשים ומקומות בתורה שהגמ' מפרשת מתי הם אירעו... והצטברו לו רשימה של כמה כאלו דברים ואז הוא החליט לפתוח את זה בנושא רשימה...) מעכשיו יש למרן ר' חיים מחברת

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פר' יתרו

ירושלים: 4:49 מוקדם: 4:39

בני ברק: 5:03 מוקדם: 4:53

מודיעין עילית: 4:59 מוקדם: 4:49

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

דברי מרן הגרי"ז זצוק"ל בענין קבלת שבת

בעומדינו בשבת קבלת התורה מתאים להביא את דברי מרן הגרי"ז זצ"ל (עה"ת) שביאר את ה'הלכה למעשה' של קבלת שבת, שיש בקבלת שבת ג' הלכות מקבילות להלכות שנאמרו בקבלת פני השכינה של מתן תורה וכן את שאר דברי הראשונים לפרשיות אלו בנושא זה

ואכן עורר ע"ז מאוד הגר"ש פינקוס זצ"ל בספרו "שבת מלכתא" וז"ל: "כאן המקום לעורר על ההכנות של הרגע האחרון עם כניסת השבת, ולפעמים כבר כמעט אחר השקיעה עוד מסתובב בבית ומסלק חפצי מוקצה כלאחר יד שזה ממש נגד ההלכה, כמ"ש הרמב"ם (פ"ו מהל' חו"מ) "כדי שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי". ובהל' שבת פ"ל "ויושב בכבוד ראש מייחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך" היינו שבשעה שהשבת נכנסת צריך שיהיה פנוי ומחכה לבוא השבת שהיא קבלת פני השכינה. והנה כמה רחקנו מהמסופר על אבותינו, שהיו גומרים את כל הכנותיהם כבר בחצות ער"ש והיו פנויים כל אחר חצות היום לקבלת פני השכינה. ויש בזה תרתי: חדא, לכבד את מלך הכבוד שבא אלינו עם כניסת השבת, ושנית, שכל איכות הקדושה של כל השבת תלויה בזה, שאת קדושת השבת אין בידינו להשיג על ידי שום השתדלות שנוכל לומר, אשלים ההשתדלות אח"כ במשך הלילה ויום, שזה בידו של הקב"ה שרק הוא ית' מקדש השבת, שכפי ההכנה והצפייה באה אח"כ הקירבה הנוראה של השבת". עכ"ל.

תמצית דברי הגרי"ז, שבמתן תורה אמרו בני ישראל 'רצוננו לראות את מלכנו', ואח"כ נאמר להם: 'לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם, והיו נכונים ליום השלישי וכו', ויוצא משה את העם לקראת האלוקים'. והיינו שמכיוון שאמרו 'רצוננו לראות את מלכנו' ובאו לקבל פני השכינה נתחדשו בזה שלוש הלכות: א. חילוף הבגדים - ככתוב: 'וכבסו שמלותם'. ב. שיהיו מוכנים ולא טרודים ועסוקים כאשר תבוא השכינה - ככתוב: 'והיו נכונים ליום השלישי'. ג. היציאה לקראת השכינה - ככתוב: 'ויוצא משה את העם לקראת האלוקים'. אלו הם שלושת ההלכות הנצרכות לקבלת פני השכינה. וביאר מרן זצ"ל שאף בקבלת שבת מצאנו את אותם שלוש הלכות: א. החלפת הבגדים לכבוד שבת. ב. שהרץ ברשות הרבים לפני שבת נקרא 'רץ ברשות' משום ההלכה של 'בואו ונצא לקראת שבת כלה מלכתא' - כדי שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי. ג. שהיו יוצאים לקראת השבת ואומרים: 'בואו ונצא לקראת שבת המלכה'. עי"ש.

'זכור את יום השבת לקדשו' מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו. (מכילתא פר' יתרו)

ולא מצד המזל חלילה. מכל מקום הודיענו שראוי למנוע מלאכה סמוך לו מלפניו ומלאחריו מחמת המזל הקשה כזאב המשחית טורף את העת לפניו ולאחריו. ובזה נדע רוב חסדי ה' עמנו שצונו על השבת להתענג בו כנגד המזל. ומשום הכי לא מצינו תוספת שבת בעונג אלא בשביתה, עכ"ל"

מבאר הנצי"ב זצ"ל בפרושו שם: 'נראה להסביר, דבלא מצוות קדושת שבת ג"כ אין ראוי לראות סימן ברכה במלאכת שבת, דמזלו שבתאי כידוע, שהוא מחריב ומשבית מנוחה. אלא שהשי"ת הנחילנו מתנה טובה לנוח ולשמוח בשבת קדש' כנגד המזל - דאין מזל לישראל, ואסר לנו מלאכה מצד מצוותיו

דברים נפלאים מהגה"ג רבי בן ציון פלמן זצוק"ל בעל "שלמי תודה"

ובגמרא בשבת (דף קנ"ד ב'), הגמרא מדייקת כבר את המילה "אתה" שהיא מיותרת, ולשון הגמרא הוא "ליכתוב רחמנא לא תעשה כל מלאכה ובהמתך, אתה למה לי". והגמרא דורשת מזה הלכה שאדם לא מתחייב בעונש על בהמתו שעשתה מלאכה בשבת, וזהו ההדגשה שהאיסור והעונש על "לא תעשה כל מלאכה" נאמר דווקא על "אתה" דהיינו כאשר האדם בעצמו הוא העושה את המלאכה, אבל כאשר עשיית המלאכה אינה נעשית על ידי האדם אלא על ידי בהמתו, אינו מתחייב בעונש, וע"ש. ונראה לומר שיש עוד רמז במה שהפסוק כופל את המילה "אתה" שהיא לכאורה כמיותרת. והביאור הוא על פי המעשה שמסופר על אחד מגדולי ראשי הישיבות זצ"ל שנסע לארצות רחוקות, כדי להתרים את בני

לא תעשה כל מלאכה - 'אתה'

'ויום השביעי שבת לה' אלוקיך, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך". (כ', י').

לכאורה יש לדייק בלשון הפסוק, שכאשר כתוב את האיסור לעשות מלאכה נאמר "לא תעשה כל מלאכה, אתה, ובנך וגו'", ולכאורה המילה "אתה" היא מיותרת, שהרי אם נאמר "לא תעשה כל מלאכה" הפירוש הוא שהאדם מוזהר שלא לעשות מלאכה, א"כ מדוע צריכים לשוב ולומר "אתה" לפרש שאיסור המלאכה נאמר על האדם, הרי בעצם המילים "לא תעשה מלאכה" נאמר שאסור לעשות מלאכה ולשם מה צריך לכפול ולומר את המילה "אתה".

אבל שמירת השבת היתה אצלו רפויה, ואפילו שהוא בעצמו שמר את השבת עם כל פרטיה ודקדוקיה, בכל זאת הוא לא ראה בזה חשיבות גדולה. ולכן אינו מסוגל להנחיל לבנו את שמירת השבת, ואפילו כשרואה את בנו ממול עיניו עומד ומחלל שבת, אינו מסוגל לצעוק עליו בתקיפות שיפסיק ממעשיו. הכלל הוא שכדי שאדם יוכל להנחיל לבניו ולבני ביתו את הדרך אשר ילכו בה, צריך שמלכתחילה האב בעצמו הדרך הזו תהא אצלו חשובה ויקרה, ומתוך כך הוא מסוגל להעביר ולהנחיל את זה לדורות הבאים. אבל דברים שרפויים הם אצל האב, אפילו שהוא בעצמו נוהג כך, מכל מקום אינו מסוגל להעביר ולהנחיל את זה לדורות הבאים.

ומעתה מובן מאוד הטעם שהפסוק כשכותב את איסור עשיית מלאכה הוא כופל וכותב "אתה", אפילו שכאשר נאמר "לא תעשה כל מלאכה" כבר נכלל האדם בעצמו בכל זאת הפסוק שב ומפרט "אתה". וי"ל הדנה לשון הפסוק הוא "לא תעשה כל מלאכה, אתה, ובנך, ובתך, עבדך, ואמתך, ובהמתך, וגרך אשר בשעריך", הפסוק מפרט שהציווי "לא תעשה כל מלאכה" הוא לא רק על האדם בעצמו, אלא אדם מצווה גם להנחיל ולצוות את בניו ובנותיו ועבדו ואמתו, שלא יעשו מלאכה. ומעתה יש לפרש שהפסוק במה שכפל וכתב "אתה" בא לרמז, שהדרך היחידה שבה אדם יכול להנחיל לבני ביתו את שמירת השבת שלא יעשו מלאכה בשבת, זהו כאשר הציווי של איסור עשיית מלאכה בשבת יהיה אצלו חזק ובר קיימא, ולא רפוי. שאם אדם יקיים הציווי של "לא תעשה כל מלאכה" בשמחה ובאהבה, והשבת תהיה אצלו קודש קודשים כמו שהפסוק אומר "זכור את יום השבת לקדשו", ומתוך כך יהיה נזהר בכל יכולתו לא לחלל את הקדושה ולא לעשות מלאכה בשבת, הרי הוא יוכל להנחיל לבניו ולבני ביתו את שמירת השבת שלא יעשו מלאכה. אבל אם האיסור הזה יהיה רפוי אצל האדם, וקיים את הציווי הזה כמלומדה ובצורה יבשה, הרי אפילו שהוא בעצמו יקיים את הציווי בשלמות ולא יעבור עליו, בכל זאת להנחיל את זה לבני ביתו כבר לא יוכל. וזה מרמז המילה "אתה" שהקדים מיד אחרי הציווי, לומר שרק אם תקיים את הציווי בבחינת "אתה" שזה יהיה אצלך בכל החיות והקדושה, אז תוכל להמשיך את זה לבנך בתך וגו'.

וכעין זה שמעתי בשם הגר"א, שמפרש את הפסוק בפרשת ברית מילה, שנאמר (בראשית, פרק י"ז פסוק ט') "ויאמר אלוקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור, אתה וזרעך אחריו לדורותם". דלכאורה המילה "אתה" שכתובה בפעם השניה "אתה וזרעך אחריו לדורותם", היא מיותרת, שהרי כבר בתחילת הפסוק כתוב "ואתה את בריתי תשמור" ולצורך מה נכפל בפסוק שוב את המילה "אתה". וביאר הגר"א שהפסוק בא לומר, שכדי שיוכל להנחיל לזרעו לדורותם את מצוות ברית מילה, הרי זה תלוי בעיקר ב"אתה", שכפי החזק שיהיה אצלו בעצמו קיום המצווה הזו, כך יוכל להעביר את זה לדורות הבאים.

העיירות עבור ישיבתו ועניי עירו. באחת מהשבתות שבת באיזו עיירה קטנה ונידחת. עקב מלטולי הדרך הגיע לעיירה הזו ביום שישי קרוב לשבת. והתאכסן שם אצל אדם שהעידו לפניו כי הוא איש כשר ונאמן, ואפשר לשבות אצלו ולאכול ממאכליו ללא חשש. והנה באמצע השבת רואה ראש הישיבה, את בנו של בעל הבית עומד באמצע הבית ומצחצח את נעליו בצבע שחור, וללא פחד ומורא הוא עומד ומחלל שבת באיסור דאורייתא לעיני אביו. האב כשראה את מעשי בנו, פנה אליו להוכיחו, ובקול שקט ורגוע אמר לו "אתה יודע בזמן שבת המקדש היה קיים, מי שהיה עושה דבר כזה במזיד היו סוקלים אותו, ובשוגג היה חייב חטאת". והבן לא התרגש הרבה מדברי האב שרמז לו להפסיק ממעשיו, והמשיך בצחצוח הנעלים כאילו ודברי האב אינם נוגעים לו כלל וכלל.

ראש הישיבה שעמד מן הצד הזדעזע כולו מחילול השבת שראה ממול עיניו, ולא הבין מדוע האב לא קם בצעקות וזעקות שבר על חילול שבת שבנו עושה, ולמה הוא מוכיחו בצורה כזו רגועה ואינו צועק עליו בתקיפות להפסיק מיד. אבל הוא לימד זכות על בעל הבית, שכנראה לבו חלש ואסור לו להתאמץ, וכל מאמץ גופני או נפשי יכול להזיק לו לבריאותו ולהגיע לידי פיקוח נפש, ולכן אינו יכול להגביה את קולו בתקיפות על בנו הסורר. כך עברה השבת כשמפעם לפעם הבן מחלל את השבת בדרכים כאלו ואחרות, ואביו שרואה את הדברים, מתעלם או מעיר לבנו בצורה דלה ורפה.

במוצאי שבת לאחר הבדלה פתח בעל הבית את ארנקו, ולהפתעתו הוא רואה כי חסרים שם כמה מטבעות שהיו שם לפני שבת. האב הבין מיד מיהו "התכשיט" שידו במעל. מיד הרים את קולו בצעקות רמות על בנו שיחזיר לו את הגניבה, עד כדי כך שנעו אמות הסיפים מצעקות האב, ולא נח ולא שקט עד שבנו החזיר מיד את הכסף. כשראה ראש הישיבה את תגובת האב, הבין כי האב הזה בריא וחזק, הלב בריא וכל גופו בריא, וכשצריך לצעוק הוא יודע טוב איך לצעוק. ומה שלא צעק על בנו כשחילל את השבת, לא היה משום מניעה בריאותית או טבעית שבטבעו אינו מסוגל לצעוק ולהיות תקיף. אלא הפשט הוא שדבר שחשוב ויקר אצל האדם, הוא מסוגל לדרוש מבנו שגם הוא יתנהג בזה כראוי. אבל דבר שאצל האדם בעצמו זה רפוי, אינו מסוגל לדרוש מבנו שיתנהג בזה כראוי. כדי להנחיל לבן מה לעשות ומה לא לעשות, צריך שאצל האב בעצמו הדברים הללו יהיו בדרגת חשיבות ראשונה, ואז מתוך שזה כל כך יקר בעיניו הוא מסוגל לדרוש גם מבנו שיתנהג כך. אבל אם אצל האב בעצמו המעשה הזה אינו כל כך חשוב, והוא בעצמו לא רואה בזה מעלה גדולה להתנהג כך, הרי אינו מסוגל לדרוש מהבנים שיתנהגו כמותו. ואפילו שהאב בעצמו כך נוהג, אבל כדי לדרוש את זה מאחרים אינו מסוגל. וממילא אצל אותו בעל הבית, הכסף היה יקר לו עד מאוד, כסף שעמל והשקיע בו, וממנו הוא חי, זה חשוב לו מאוד. וממילא כשרואה שהבן גנב מכספו, הוא מסוגל לצעוק ולדרוש מהבן בכל התקיפות שיחזיר את הכסף, ולא יעז יותר לגעת בכסף שאינו שלו.

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדרים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הווי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת יתרו

- ג -

א. הנה יעו"י ברש"י (ברכות סג: בד"ה עשית חסד) שביאר, שאהרן וזקני ישראל היו האורחים של יתרו בסעודה ההיא, - אמנם במהרש"א (שם) כתב, שיתרו הוא ה' האורח של משה בסעודה ההיא עיי"ש, וכן פירשו עוד אחרונים, ואכמ"ל בזה.

והנה קיי"ל בשו"ע (או"ח סי' רא, א) 'גדול מברך... והני מילי כשאין שם אורח, אבל אם יש שם אורח הוא מברך אפי' אם בעל הבית גדול ממנו, כדי שיברך לבעל הבית, ומה ברכה מברכו, יהי רצון שלא יבוש ולא יכלם בעל הבית הזה...'. עכ"ל, - ובמשנ"ב (שם ס"ק ד) כתב 'ואם יש שם כמה אורחים, תלוי לפי דעתו של בעל הבית, ואפי' ליתן לקטן שבהם', עכ"ל.

- ד -

ומעתה י"ל שלדברי רש"י הנ"ל, שיתרו הי' בעל הסעודה, א"כ י"ל שיתרו כיבד את אחד מהאורחים, בברכת הזימון וברהמ"ז, - ולכאוי יתרו לא הי' צריך לכבד בדווקא את משה, וכמש"כ במשנ"ב הנ"ל, 'ואם יש שם כמה אורחים, תלוי לפי דעתו של בעל הבית, ואפי' ליתן לקטן שבהם'.

אך לדברי המהרש"א הנ"ל, שמשה הי' בעל הסעודה, ויתרו ואהרן וכל הזקנים היו האורחים, א"כ י"ל שמשה רבינו כיבד את אחד מהאורחים, בברכת הזימון וברהמ"ז, (ובזה אכתי יש לדון, האם משה הי' צריך לכבד בדווקא את יתרו, - דיתכן דדברי המשנ"ב הנ"ל לא נאמרו, בכה"ג שאביו או חמיו הינם אחד מהאורחים, משום דכבוד אביו וחמיו זהו סוג כיבוד אחר, ממה שצריך לכבד אדם גדול בתורה, וע"ע בזה ואכמ"ל).

- ה -

ואמנם באמת יש להוסיף לפלפל עוד, דגם אי נימא כדברי רש"י הנ"ל, דיתרו הי' בעל הסעודה, אך מ"מ אכתי יש מקום לדון ולומר, דיתרו לא הי' יכול לקבוע מדין בעל הסעודה, מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז, וכדלהלן.

דהנה יעו"י במשך חכמה שכתב וז"ל, 'לדעתי יתכן לומר, זבחים שהקריב יתרו היו זבחי תודה, ולכך אכלו לחמי תודה לפני האלקים', עכ"ל.

- ו -

ומעתה לפי דברי המשך חכמה הנ"ל יש לדון, לדעת האי מ"ד דס"ל דגם קדשים קלים הוו ממון גבוה, דא"כ נמצא שיתרו כיבד את האורחים בלחמי תודה שהוו ממון גבוה, וא"כ יש לדון האם בכה"ג האורחים היו מחוייבים לברכו בברכת האורח, - או"ד דכיון דהוא כיבד אותם בלחמים של ממון גבוה, לכן הם לא היו חייבים לברכו בברכת האורח, כיון דהוא לא כיבד אותם בפת ממנונו אלא בפת של ממון גבוה, - וצל"ע בזה.

ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלקים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים: (יח, יב).

הנה רבינו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב בספרו 'טעמא דקרא', שיתרו הזמין אותם לאכול יחד עימו לחם, בכדי שעיי"ז יוכל אח"כ לברך ברהמ"ז עם ברכת הזימון, - ונראה מדבריו שם, שאח"כ כשסיימו לאכול ובאו לברך, אזי יתרו הי' זה שברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, עיי"ש.

אמנם לכאוי יש מקום לדון ולפלפל טובא, מי באמת הי' אמור להתכבד שם לברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, - דלהלן יתבאר, שלכאוי י"ל שאהרן הי' צריך לכבד את משה, ומשה הי' מכבד את יתרו, ויתרו הי' צריך לכבד את אהרן, ואהרן הי' צריך לכבד את משה, וחוזר חלילה... - ויש בזה גלגל החוזר, וכפי שיתבאר להלן.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה יעו"י ב'משך חכמה' (שם) שכתב, שלמ"ד שיתרו בא לאחר מתן תורה, אזי י"ל שמשה רבינו אכל יחד עימם בסעודה ההיא (ולא שימש לפניהם), עיי"ש.

ומעתה לצד זה יש לדון, דכאשר עמדו אח"כ לברך את ברהמ"ז, אם נניח שמשה רבינו מצידו ביקש לכבד את יתרו לברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, מדין כבוד חמיו (עיי' בביאור הגר"א יו"ד סי' רמ, לב), הרי יעלה שאע"פ שי"ל שיתרו מצידו, לא הי' צריך לכבד בחזרה את משה רבינו בברכת הזימון (כיון שמשה עצמו כיבדו מדין כבוד חמיו).

אך מ"מ יתרו מצידו הי' צריך לכבד את אהרן הכהן בברכת הזימון, כיון שאהרן הי' גדול ממנו בתורה, וקיי"ל (שו"ע או"ח סי' רא, א) שהגדול מברך, - (וגם יש לדון עוד, שהי' צריך לכבדו גם מצד שאהרן הוא כהן, - אך בנקודה זו יש לפלפל עוד, ואכמ"ל בזה).

- ב -

ומאי"ד, אהרן הכהן מצידו הי' צריך לכבד את משה רבינו בברכת הזימון וברהמ"ז, כיון שמשה הי' מלך (שמו"ר פ"ב, ו), ומחמת כבודו של מלך הי' צריך לכבדו בזה, - משום דאף אי נימא שלאהרן הכהן כבר הייתה אז את המעלה של כהן גדול, אך מ"מ הרי קיי"ל בגמ' (הוריות יג.) שמלך קודם לכהן גדול עיי"ש, (ועוד, דהא יש דס"ל, דמשה רבינו גם הי' כה"ג, עיי' בזבחים קב.).

ונמצא, שאהרן הי' צריך לכבד את משה, ומשה הי' מכבד את יתרו, ויתרו הי' צריך לכבד את אהרן, ואהרן הי' צריך לכבד את משה, וחוזר חלילה... - וא"כ יש כאן גלגל החוזר, ויש לדון ולפלפל בזה, מי הי' אמור לבסוף להתכבד בברכת הזימון.

ויש לפלפל טובא בזה מכמה צדדים, וכדלהלן.

[ואמנם אי נימא שליתרו הי' שם את דין בעל הסעודה וכנ"ל, אזי אכתי יליע בזה, האם הא דקיי"ל דהחתן מברך, הוא גם בכה"ג שהחתן הוא בעל הסעודה, ואם יברך בעצמו תתבטל מחמת זה ברכת האורח, וצליע בזה].

- י -

ג. ולעצם הספק של הגלגל החוזר הנ"ל, יש מקום לפשוט את הספק, גם בציור שמשה אהרן ויתרו היו כולם בעלי הסעודה, וכדלהלן.

דהנה יעוי' בספר 'שיעורי שלמי תודה' (ענייני ברכות וירידת גשמים, עמ' כד), שהגר"ב צ"ל פלמן יסד שם (ע"פ הגמ' בזבחים צ:) כיצד ניתן להכריע בספיקות של גלגל החוזר, עיי"ש בהרחבה.

ולפי דבריו שם י"ל נמי בנידו"ד, שכיון שישנן ב' סוגי מעלות של קדימה בספק שלפנינו, - והיינו שהמעלה של משה והמעלה של אהרן, שתיהן שייכות לאותו סוג של מעלה אחת (כלפי המעלה של יתרו), - כיון שהמעלה של משה בכך שהוא מלך, הינה מעלה בעצם חשיבותו של משה, שיש לו חשיבות בכך שהוא מלך, - וכן המעלה של אהרן בכך שהוא גדול בתורה (וכן בכך שהוא כהן וכנ"ל), הינה מעלה בעצם חשיבותו של אהרן, שיש לו חשיבות בכך שהוא גדול בתורה.

ומאידך, המעלה של יתרו שהי' למשה לכבודו משום שהוא חמיו, אינה מעלה בעצם חשיבותו של יתרו, שמשה הי' צריך לכבודו משום שהוא אדם חשוב, שהרי אין ליתרו מעלה וחשיבות בעצמו יותר ממשה, - אלא זהו רק דין מהלכות כבוד חמיו, שחייב אדם לכבוד חמיו (שו"ע יו"ד סי' רמ, כד), אך ליתרו באמת אין חשיבות בעצם יותר ממשה.

- יא -

וא"כ בכה"ג יסד שם הגר"ב צ"ל פלמן יסד, שדנים בתחילה רק את ב' הדברים שיש להם את אותו סוג של מעלה (כלפי הדבר הג', שמעלתו שונה לגמרי), - והיינו דבנידו"ד יש לזון בתחילה רק את משה ואהרן, שבשניהם הסיבה להקדימם היא מחמת שיש להם חשיבות בעצמם, ודנים ביניהם מי קודם למי, - וכאשר נזון אותם בתחילה בפני עצמם, הרי משה קודם לאהרן, כיון שמלך קודם לכהן גדול וכנ"ל.

ולאחר שהכרענו בתחילה שמשה קודם לאהרן, אזי אהרן יוצא ומסתלק מהספק, כיון שהוא ודאי אינו קודם למשה, - ואז בשלב ב' דנים את ב' הספיקות שנשארו (דהיינו הספיקות שיש להם ב' סוגי מעלות שונות), ובנידו"ד היינו את משה ויתרו.

וא"כ לפי"ז כד נימא שמשה הי' מכבד את יתרו בברכת הזימון משום כבוד חמיו, א"כ יעלה שיתרו לא הי' צריך לכבד את אהרן מדין גדול בתורה, כיון שהרי אהרן כבר הסתלק ויצא לגמרי מהספק בתחילה, ודו"ק ונפלא.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין
לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ואי נימא כהצד הב' הנ"ל, דהם לא היו חייבים לברכו בברכת האורח, א"כ לפי"ז י"ל דיתרו גם לא הי' יכול לקבוע מדין בעל הסעודה, מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז, כיון שלהנ"ל לא הייתה ליתרו כלל את מעלת ודין 'בעל הסעודה', שיוכל לקבוע מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז וכנ"ל.

- יז -

[ואמנם אכתי יש מקום להוסיף ולפלפל בזה, דבפשטות י"ל דיתרו כיבד אותם גם בבשר ודגים וכל מטעמים, ולא רק בסעודת פת גרידא, - וא"כ יש לדון, האם הם היו מחוייבים לברך את יתרו בברכת האורח, על הבשר ודגים וכל מטעמים, - או"ד דברכת האורח נקבעת רק לפי הפת.

ובאמת יש לדון בזה בנידון חדש, שהוא מהמעשים שבכל יום, שמצוי שכאשר משפחה מתארחת אצל משפחה אחרת לסעודה, אזי האורחים רוצים לשאת קצת בעול ההכנות לסעודה, ולכן יש אורחים שנוהגים לאפות חלות עבור כל בני הסעודה, ולהביא עימם את החלות לבית המארחים עבור הסעודה.

ומעתה יש מקום לדון בזה, האם האורחים הנ"ל מחוייבים לברך את ברכת האורח משום הבשר ודגים וכל מטעמים, - או"ד דכיון דאת הפת הם הביאו, א"כ נמצא שבברהמ"ז הם התחייבו רק מחמת הפת שלהם, וא"כ אולי נימא שאין בכה"ג מדינא דגמ', את החיוב של ברכת האורח.

- ח -

ושלחתי לשאול את הנ"ל לפני מורי הוראה מובהקים שליט"א, - והיו שהשיבו שבכה"ג באמת אין חיוב של ברכת האורח, כיון שאכילת הפת המחייבת בברהמ"ז, הרי הייתה רק מהפת שלהם, ולא מהפת של המארחים.

ומאידך היו שציידו, שכיון שגם על הבשר ודגים וכל מטעמים יש חיוב ברכה אחרונה, ובאמצע הסעודה הרי כל האוכל מתחייב בברכת המזון, א"כ נמצא שהברהמ"ז שייכת גם לבשר ודגים וכל מטעמים.

ולכן י"ל דגם בכה"ג שהפת הייתה משל עצמם, אך מ"מ הם חייבים לברך את ברכת האורח, כיון שבברהמ"ז הרי פוטרת גם את הבשר ודגים וכל מטעמים, שהם קיבלו מהמארחים שלהם, - ויל"פ עוד בזה אך אכמ"ל.

ומעתה יש נפ"מ בחקירה הנ"ל, גם לגבי מה שהסתפקנו לעיל, האם ליתרו הייתה את מעלת בעל הסעודה, שיוכל לקבוע מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז וכנ"ל].

- ט -

ב. ויש להוסיף ולפלפל בזה עוד, דמצד אחר יש לדון ולומר, דהיו צריכים כולם לכבד את יתרו בברכת הזימון וברהמ"ז, וכדלהלן.

דהנה כתב המשנ"ב (סי' קסז, סח) בשם המג"א, שהחתן ביום חתונתו בוצע את הפת, אע"פ שיש בהמסובין גדול ממנו עי"ש, - ויעוי' בב"י שהקודמים לבצוע, הם קודמים גם לברך ברכת הזימון וברהמ"ז (חוץ מכאשר בעה"ב בוצע, שבברהמ"ז דינו לכבד את האורח וכנ"ל).

ויש שביארו, שהטעם שהחתן ביום חתונתו בוצע, וגם מברך ברכת הזימון וברהמ"ז, הוא משום שכל הסעודה הינה לכבוד חתונתו, וא"כ בדין הוא, שהוא יהי' זה שיתכבד לבצוע ולברך את ברכת הזימון וברהמ"ז.

ומעתה יעוי' במש"כ במדרשים, שסעודת יתרו הייתה סעודת ברית מילה או סעודת גירות, - ולפי"ז להנ"ל י"ל, דכיון דכל הסעודה הייתה לכבוד מילתו או גירותו, א"כ י"ל דכולם היו צריכים לכבד את יתרו לבצוע, ולברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, משום דהוי דומיא דחתן ביום חתונתו הנ"ל, - ודו"ק ונפלא.

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'מדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המצינית: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לזוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפוי"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

הפרשה המחכימה

פירורים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה פרשת יתרו תש"פ גליון 115

לימוד בכל האברים

שאלה: מהי צורת הלימוד שראוי ללמוד את התורה?

א. שמות כ, טו: "וכל העם רואים את הקולות..." פירש רש"י (ומקורו במכילתא) "מלמד שלא היה בהם אחד סומא (שנאמר 'רואים את הקולות'). ומניין שלא היה בהם אילים? תלמוד לומר (לעיל יט, ח) 'ויענו כל העם' (וכן כתוב לעיל כ, א 'ידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר', ופירש רש"י ומקורו במכילתא 'מלמד שהיו עונים על הן, ועל לאו לאו'). ומניין שלא היה בהם חרש? תלמוד לומר 'נעשה ונשמע' (שם). מוכח שבשעת מתן תורה, הקדוש ברוך הוא פקח (בחוש ה'ראיה') את עיני העיוורים שיראו את קולות התורה, פתח (בחוש ה'שמיעה') את אזני החרשים שישמעו את דברי התורה, ופתח (בחוש ה'דיבור') את פי האילמים שידברו להסכים על קבלת התורה.

ואולי יש לומר בטעם הדבר משום שזו צורת קבלת התורה שתהיה מושלמת בכל האיברים, וכדרך שסיפרו בגמרא (עירובין נד.) שברוריה אשתו של רבי מאיר ראתה תלמיד אחד שהיה לומד בלחשיה ובעטה בו באומרה: הלא כך כתוב לגבי לימוד התורה (שמואל ב' כג, ה) "ערוכה בכל ושמורה", אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת, ואם לאו אינה משתמרת. וביאר המהרש"א (שם) ש'ערוכה בכל' היינו בכל רמ"ח אבריו, שהדיבור בקול רם מביא הרגשה ותנועה לכל האיברים. ובזה מובן שלכן בקבלת התורה, הקדוש ברוך הוא הסיר מהם כל מומי האיברים הללו של הראיה, שמיעה ודיבור, כדי שישתמשו בהם בתורה ויקבלוה בכל רמ"ח אבריהם, שזהו עיקר אופן קבלתה.

וכן שנינו (אבות 1, ו) ש'התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים... בתלמוד, בשמיעת האוזן, בעריכת שפתיים, בנינת הלב...". ושם בא לחייב את הלומד שיהיה בשלש חושיו, 'בתלמוד' היינו עצם ראיית והבנת התורה שהוא חוש ה'ראיה', בשמיעת האוזן הוא חוש ה'שמיעה', ובעריכת שפתיים הוא חוש ה'דיבור', שכולם צריכים להגיע לבינת הלב ששם המחשבה והבנת התורה. **גם** לגבי לימוד המוסר כתב רבי ישראל מסלנט זצ"ל (אור ישראל ב, ה) "ללמוד בשפתיים דולקים, ברעיון נכון... עד אשר יתלהב הלב עם מעט אם הרבה, אשר תוכל לת כוחה להכין האיברים...". וכן כתב תלמידו רבי יצחק בלאזר (שערי אור, ט, ב) "לתכלית קניית היראה, נחוץ שתהיה סגנון הלימוד בספרי מוסר, בהתפעלות הנפש, בלב נכון, בקול עצב, בשפתיים דולקות...". והיינו כי רק בלימוד כזה הדברים חודרים פנימה ויוכל להתחקות על האמת בעומק הלב ולחולל אצלו שינוי במידותיו וכל

התנהגותו (וראה עוד במדרגת האדם, יראה ואהבה, טו). וזה כמו שנתבאר שבצורה כזו גם הלימוד פועל ומשפיע יותר על האדם ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

תשובה: צורת הלימוד בתורה הראויה היא בעריכת שפתיים ובכל החושים, ובכך יכנסו הדברים יותר ללבו וישפיעו עליו לטובה.

התנענעות בשעת הלימוד

שאלה: מהי התנוחה הראויה ללימוד התורה?

ב. שמות כ, טו: "וירא העם וילעו ויעמדו מרזוזק". פירש רש"י (ומקורו במכילתא מס' דבחדש, ט) "וינעו, אין נוע אלא זיע". וכתב בעל הטורים "וירא העם וינעו, על כן מתנענעים בשעת לימוד התורה לפי שהתורה ניתנה באימה ברתת ובזיע". ומבואר שפירש 'וינעו' מלשון התנענעות ולכן מתנענעים בשעת הלימוד, אלא שסיים 'לפי שהתורה ניתנה באימה ברתת ובזיע' (ואולי שלמד שאינו סותר, והיינו שנעו ונדו מחמת הפחד). וכן כתב במחזור ויטרי (סימן תקח) הטעם ש'מרגילים את התינוק (שבא ללמוד) לנענע בגופו כשהוא לומד, שכן מצינו בנתינתה של תורה ככתוב 'וירא העם וינעו', ולא האנשים בלבד נעו אלא אף ההרים והאילנות". וכן כתב הכלבו (הל' ת"ת שאחר הל' מילה) וארחות חיים מלונגיל (הל' ת"ת שאחרי הל' פדיון הבן). **ובספר** הכוזרי (ב, פ) נשאל למה היהודים מתנועעים בשעת הלימוד, והשיב מחמת שהוצרכו רבים ללמוד מספר אחד, וכל אחד היה מסתכל מעט ונותן לחברו וכך הורגלו להכנס ולבוא, והיתה תנועת התכופות והזדקפות מתמדת אצלם, עד שנעשה זאת מנהג מתוך הסתכלות בנים במעשה אבות, ומתוך חיקוי כי זה טבע בני אדם. אבל להמבואר נמצא שאינו רק מטעם ההרגל, אלא שהוא חלק מדרך לימוד התורה ללמוד בהתנענעות בשעת הלימוד, לפי שהתורה ניתנה באימה ברתת ובזיע.

גם בארחות חיים מלונגיל (הלכות ת"ת כג) כתב "המנהג שנהגו ישראל לנענע גופן בשעת הלימוד, לא דבר ריק הוא כי אגדה היא במדרש (ב"ר נו, ב ומדרש שמואל, ג) התורה לא ניתנה אלא בזכות השתחויה, שנאמר (להלן כד, א) 'והשתחיתם מרחוק', ולפיכך אין לנענע לצדדין אלא לפניו". הרי שבלימוד התורה יש ענין מיוחד להתנענע בלימוד מדין השתחויה בגלל הפסוק 'והשתחיתם מרחוק'. **ובזה** מבארים מה שאומרים בשעת הוצאת ספר תורה (ממוכר בוורח"ב 17.) "דסגידנא קמיה ומקמיה דיקר אורייתא בכל עידן ועידן" (שכורעים אנו לפניו ולפני כבוד התורה בכל זמן וזמן). ולכאורה בשלמא 'סגידנא קמיה' היא הכריעה הנצרכת בתפילה (ברכות סוף יב. כת: לר: ובבא קמא טז.),

כל הזכויות שמורות. טל' 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

ההלכה המחכימה

האם מותר לאכול בשרי וחלבי בשולחן אחד על ידי חיכר מפה?

מצוי בכמה בתים שביום שישי כאשר הילדים באים מהלימודים, כל אחד בא בזמן אחר ורוצה לאכול, ואין זמן מיוחד לארוחה מפני דוחק הזמן (בפרט בימות החורף שהימים קצרים), ילד אחד אוכל ממה שנשאר מהחלבי, והבא אחריו אוכל מהבשרי שהכינו לשבת. וכן מצוי בחול המועד סוכות, אחד מקפיד לאכול בשרי לכבוד הרגל, והשני רוצה עדיין לאכול חלבי, ויש רק שולחן אחד בסוכה, האם מותר לשבת באותו שולחן ולשים בחצי השולחן מפה בשרית ובחצי השני מפה חלבית. ובשלמא שיושבים שניהם – מותר, משום שמלבד מהשינוי של ה'חיכר' יש גם שינוי 'דעות' שיכול האחד להזהיר את השני שלא יכשל. אבל לפעמים רק האחד אוכל לבדו, האם יצטרך לסלק את כל ההופכי שמעל השולחן.

והנה לבני ספרד פשוט שיש לאסור כפי שפסקו השדי חמד (אסיפת דינים מערכת בשר בחלב אות יג, ח"ו עמ' 352), הזבחי צדק (ס"ק יא, אלא שהביא שאם מניח שומר שיוכרונו מועיל כמו דעות, והובא בכף החיים ס"ק טז), קהל יהודה (הספרדי, ריש סימן פת. והובא בדרכי תשובה ס"ק יח) והכף החיים (ס"ק טז). אבל גם לבני אשכנז שפוסקים כמו ה'חכמת אדם', והרי הוא כתב (מ, יא) להתיר, ובפרט שכאן גם ה'חפץ חיים' (ב'דחי ישראל' לג, ד) הביא דבריו, נראה שיש להחמיר בכך, דכיון שבגמרא (שבת יג.) והראשונים (הראב"ן חולק סי' רעא, ועוד) מבואר לאיסור, דבעינן גם שינוי דהיכר וגם דעות [דקאמר 'התם (בבשר וחלב) דיעות איכא (אבל) שינוי ליכא (ואסור), (משא"כ) הכא (בנדה) איכא דיעות (של הבעל והאשה) ואיכא שינוי (שהיא בנדה והוא בבגדו, ומותר)'], וגם כל האחרונים אסרו בזה, אף מפוסקי אשכנז כמו ההפלאה (יו"ד פח, א), שפת אמת (שבת יג. ד"ה התם), דרכי תשובה (ס"ק יח), מהר"ם מרוטנבורג האחרון (יו"ד סי' יב, והובא בדרכי תשובה הנ"ל ובדעת תורה למהרש"ם סי' פח), הגר"מ שטרנבוך ('שו"ת תשובות והנהגות ח"ב סי' שצא, ובאורחות הבית ז, יז) וה'לבושי עוז' (בשר בחלב פח, ב סק"ג עמ' סה) ועוד החמירו בזה. ורק ה'חכמת אדם' היקל בזה [וגם ה'חפץ חיים' לא כתב זאת בספרו 'משנה ברורה' שנתקבלו פסקיו, אלא בספר 'דחי ישראל' ששם קיצר מהשולחן ערוך והחכמת אדם כדי להגיש לחיילים ועמך שלא יכשלו בנושאים מצויים (כפי שהביא בהקדמתו), ובפרט כאן שהוא העתק ממש מלשון ה'חכמת אדם'], והוא מוקשה מדברי הגמרא והראשונים, ובפרט שגם הוא לא כתב כן במפורש אלא זה רק דיוק מדבריו [שכתב 'וכל שכן אם אוכל בפני עצמו או עם בני ביתו שצריך היכר'. ומוכח דסובר שהיכר מועיל גם למי שאוכל בפני עצמו. ומאחר שמצינו שבגמרא ובראשונים ובאחרונים מבואר לאיסור, וגם החכמת אדם כתב כן רק לצד החומרא לומר שאפילו אם אוכל בפני עצמו או עם בני ביתו צריך היכר, אין לדייק ממנו לצד הקולא דהיכר מועיל גם לאדם אחד, דשמא מה שכתב 'אם אוכל בפני עצמו' אגב שיגרא דלישנא לחומרא שצריך היכר, כתב כן, אבל אה"נ שבאדם אחד לא מועיל כלל היכר. (וגם מדברי הרש"ש חולין קג: ד"ה במשנה, אינו ראה מוכרחת, כמו שכתבנו במק"א)], לכן שפיר יש לפסוק גם לבני אשכנז כמפורש בכל האחרונים לאסור. [ואין לומר שכשיש שתי מפות נחשב כמו שולחנות נפרדים, שמעיקרא לא גזרו איסור בזה, שהרי מבואר בתוספות וברא"ש (חולין קז:) שגם היתר מפה הוא רק משום 'היכר' ולא משום 'שני שולחנות' וכמו שהרחבנו במקום אחר].

'ומקמיה דיקר אורייתא' היינו בשעת הגבהה (מסכת סופרים יד, יד ושולחן ערוך או"ח קלד, ב), אבל מתי הוא 'בכל עידן ועידן' (בכל זמן וזמן), ולפי מה שנתבאר מובן כי גם בכל עת שלומד יש להתנענע מדין 'כריעה והשתחויה' כמדובר. כל זה משום שגם לדורות ראוי ללמוד את התורה באופן שהיה בנתינתה בהר סיני, וכמו שהיא ניתנה 'באימה וביראה' (ברכות כב. יומא ריש ד: ומועד קטן טו.), כך יש ללומדה באימה וביראה ברתת ובויע (ועיין בשבת ל: המסופר על רבה), ולפחות בנענוע הגוף (כאמור). וכשם שניתנה 'בקולות וברקים' (לעיל יט, טז), כך ישנם שצווקים ומתווכחים בלימוד כדלהלן (באות שגיאתו מקור ההפניה לא נמצא). וכשם שניתנה בשמחה, כך יש ללומדה בשמחה (כלשון הירושלמי (תגיגה ב, א) 'היו הדברים שמחים כנתינתן מסיני'. (ועיין ביומא ריש ד:; אור החיים וכלי יקר בראשית כז, מא)).

ובאמת שכבר פירשו בזה (פרשת פנחס ריה: רכ. וחלקו הובא גם ביסוד ושורש העבודה שער הכלול, סוף פרק ה) שכשהגויים אומרים דבר קדושה, אין גופם מתנענע מאחר שאין בו רוח חיים של קדושה, מה שאין כן בני ישראל באומרם דבר קדושה מתעורר בהם רוח חיים, שהיא רוח טהרה וקדושה הקיימת בהם, וכשמזכיר דבר קדושה מתנועע בו רוח טהרה וקדושה לדבק עצמו בשורשו. והיינו, שאדם מישראל כשמוציא דברים שבקדושה – מתעוררת רוח הקדושה המצויה בפנימיותו ושואפת להתעלות אל שורשה, וזה ממריץ את האדם לתנועה. לעומת זאת, אומות העולם שאין להם אותה רוח קדושה, יכולים להתפלל בעמידה זקופה ללא נייע (וראה בקדושת לוי דברים ה, כא-כב מה שפירש על פי זה). **וכן** היה מעשה באחד שבא לבר"ץ עדה חרדית כדי לקבל מצוות לפניהם, והיום היה הולך וגומר, עמד אותו אדם בפינה כדי להתפלל מנחה, והתפלל שם כקורה בלא שום נענוע, ולמחרת אחרי סידור הגיור עם הגר"מ בראנדסרפר שליט"א והטפת דם ברית וטבילה, נתקרב סוף זמן תפילה, עמד הגר צדק בפינה להתפלל, ולפלא כל רואיו, התפלל בנענוע גדול בכל גופו, הוא קיבל אז את נשמת ישראל והחל להתנענע כאמור (ואף שהזוהר דיבר על לימוד התורה, ובתפילת העמידה יש סוברים שצריך לעמוד בלא לנוע, אך רואים את עצם היסוד).

מסופר על החתם סופר שבחן את התלמידים, פעם אחת רצו המשכילים לעשות ממנו צחוק, לקחו איזה ילד גוי וגידלו לו פאות, הלבישוהו כמו יהודי ולימדו אותו את הפסוקים היטב, אבל תיכף כאשר נכנס עם התלמידים, ראה החתם סופר שאינו מתנועע בשעת הלימוד, ותיכף ציוה להוציאו משם, כיון שהילד הזה הוא גוי ולא יהודי... (וכדברי הזוהר שהבאנו לעיל). **גם** יש מעלה נוספת בהתנועעות, שבכך לומד את התורה ברמ"ח איבריו, כמסופר (עידובין ריש נד.) שברוריה אשת רבי מאיר ראתה תלמיד שלמד בלחישתה, בעטה בו ואמרה: הלא כתוב (שמואל ב' כג, ה) 'ערוכה בכל ושמורה', אם ערוכה ברמ"ח איברים שלך – משתמרת, ואם לאו אינה משתמרת. ומבואר שצריך ללמוד התורה בכל גופו – ברמ"ח איברים. וכתב המהרש"א (שם) 'שהדיבור בקול רם מביא הרגשה ותנועה בכל האיברים' (ובדברים ח"א ה, כא-כב 'התנענעות בשעת הלימוד' הוספנו עוד).

תשובה: התנוחה הראויה ללימוד התורה היא בדומה לנתינתה מסיני, שהוא באימה, ברתת ובויע, לכן ראוי להתנענע בלימוד.

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' בורר שבת

גליון 252

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

להוציא גרעיני תפוח: המכין תפוח לאכילה ע"י שחותכו ורוצה להוציא ממנו את הגרעינים, הדבר תלוי במחל' הני"ל (וכן כתב **המשנה ברורה** סי' שכ"א ס"ק פד ועי' בארחות שבת שם סעי' צז). ולדעת **החזון איש** אפשר להקפיד לחתוך את האוכל של התפוח, ולהשאיר את הגרעינים במקומם וראה בהע' (ב) לשון **החזון איש**.

הגרעין של לימון הנמצא בתוך סלט: אסור להוציאו דהוה בורר פסולת מתוך האוכל, אבל רשאי להפריד את האוכל לצדדים או לכלי אחר ביד או בכף באופן שהגרעין ישאר בפני עצמו, דבאופן זה נמצא בורר את האוכל מן הפסולת, והיינו דוקא אם כוונתו לאכול את הסלט לאלתר (**ארחות שבת** פ"ג סעי' ג). ואם מוציא מעט אוכל עמו דעת **המ"ב** להתיר (**בה"ל** שיט' ס"ד ד"ה הבורר) ודעת **החזון איש** (סי' נה) לאסור (ראה **ארחות שבת** עמ' קנד).

הזית דברים בתוך התערובת: אין היתר להזיז את הגרעין לפינה מרוחקת בקערה, כיון שהגרעין אינו נידון כמעורב בכל הקערה אלא רק בסביבותיו, ולכן כאשר מזיז אותו לצדדי הקערה בורר אותו מהמקום בו היה מעורב (ראה **ארחות שבת** פ"ג הע' מד).

בורר בעצמות דגים

האוכל דג שיש בו עצמות יש לו להיזהר שלא להיכשל באיסור ברירה, שהרי הפרדת העצמות מן הדגים אסורה כדין פסולת מן האוכל. ולכן יחזיק ידו אחת על העצם וימשוך האוכל אליו, והרי זה בורר אוכל מתוך הפסולת (עי' **בה"ל** סי' שיט' סעי' ד) ודי"ה מתוך) שהאריך למצוא לימוד זכות על המקילים להוציא את בעצמות מהדגים בסמוך לסעודה, ומבואר שלכתחילה יש להחמיר בזה וכן פשוט **לחזון איש** סי' נד ראה **בדינים והנהגות הני"ל** עי' **ארחות שבת** פ"ג סעי' קב). [ע"ע בכף החיים ס"ק מד בשם **הבן איש חי** דדין עצמות כדין הגרעינים ע"ש].

אין למחות: אמנם כתב **המשנה ברורה** שהמקילים להוציא את העצמות מהדג בסמוך לסעודה אין למחות בידם, **והחזון איש** (שם) כתב דאין בזה היתר כלל.

להוציא עצם עם מעט בשר: אם מוציא מן הדג עצם שיש עליו מעט בשר מהדג וכוונתו לתקן את האוכל לדעת **המשנה ברורה** מותר ולדעת **החזון איש** אסור. (**ארחות שבת** פ"ג סעי' קד).

ואם נוטל את העצם ואוכל את הבשר שעליה או מוציאה ואחר כך זורקה כתב בסי' **ארחות שבת** (פ"ג סעי' קה) דמותר אף לדעת **החזון איש**, אף אם עיקר כוונתו לתקן את האוכל, משום שעוסק כאן במעשה שהוא דרך אכילה.

גרעיני אבטיח: יש מצדדים לומר שזה יותר חמור מבשאר פירות ואסור להוציא את הגרעינים גם לדעת **המשנה ברורה** כיון שהגרעינים מעורבין ממש עם הפרי (ראה **ארחות שבת** פ"ג סעי' צח, וכן דעת **הגר"ש וואזנר זצ"ל** (קובץ מבית לוי ח"ו עמ' מא הע' ה) שצריך להכניס לפיו את האבטיח יחד עם הגרעינים, ואז יוציא את הגרעינים מפיו וכן דעת **החזון איש** **דינים**

האוכלים בשבת לאחר ט"ו בשבט פירות שנשארו מטי"ו בשבט שמצוי בהם חששות של תולעים יש להיזהר בהל' בורר בשבת:

איסור בורר בתולעים בשבת

אסור לברור פסולת מאוכל בשבת. לכן אסור להסיר תולעים ממאכל, וכן אסור להוציא את הפירות הנגועים מבין הטובים, אפילו אם כוונתו לאכול את הפירות הטובים מיד (**מ"ב** סי' שיט' ס"ק ח).

אך מותר להוציא את הפירות הטובים מבין הנגועים, מה שצריך לאותה סעודה שרוצה לאכול תכף (ולא יותר, דאז חייב – **משנה ברורה** (שם) ראה **איל משולש** פ"ו סי' לז).

פרי שנמצאה בו תולעת: אסור להסירה ממנו, ורשאי ליטול מבשר הפרי ולאוכלו ולהשאיר את התולעת במקומה (עי' **מ"ב** שם **ארחות שבת** פ"ג סעי' ג).

בורר בגרעיני פירות

עי' סי' **איל משולש** (בורר פ"ו סי' מט עמ' פ) גרעיני הפירות הם פסולת, והבוררם בשביל לאחר זמן או בכלי המיועד לזה, חייב (גם אם מוציא את האוכל) (עי' **מ"ב** סי' שכ"א ס"ק פד). (ע"ע **איל משולש** פ"י ג).

סמוך לאכילה: פרי שיש בו גרעין כגון משמש ואפרסק או שזיף נחלקו בו הפוסקים -

דעת המשנה ברורה בשם **הפמ"ג:** מותר להוציא הגרעינים בשעה שאוחז הפרי בידו לאכלו וע"ש **בשער הציון** ס"ק צח דהטעם הוא משום דבשעת אכילה ממש מותר לברור הפסולת, וכמו שכתב **בה"ל** סי' שיט' ס"ד ד"ה הבורר בשם **הרמב"ן**.

ואפשר שאף סמוך לסעודה מותר לברור הגרעינים, שכיון שאי אפשר באופן אחר זה דומה לקליפות (**שער הציון** ס"ק צט).

דעת החזון איש: (סו"ס נד) אסור לברור הגרעינים, ואפילו כשאוחז הפרי בידו לאכלו.

מה יעשה לדעת החזון איש: וכיצד יעשה? יפתח השזיף או התמר, יאחז בגרעין בידו האחת, ובידו השניה ימשוך הפרי.

למשוך הגרעין מהפרי ופרי מהגרעין:

למשוך אוכל ופסולת שווה בשווה: ובדעת **החזון איש** האם מותר למשוך הגרעין מהפרי והפרי מהגרעין בשתי הצדדים בשוה:

עי' **בסי' דינים והנהגות ממרן החזון איש להגר"ר מאיר גריינימן שליט"א** (פ' י"ג סעי' ד) בענין עצמות דגים (ע"ע להלן בזה) וז"ל אם דבוקין העצם והבשר ומחזיק העצם ביד אחת והבשר בשניה ומפריד: יש מקום לומר - דהוי כנוטל פסולת מתוך האוכל אף כשמושך את האוכל, ויש מקום לומר שמותר אף במושך את העצם, ויש מקום לומר - שצריך למשוך את האוכל ובה מותר. ונראה דבמושך האוכל יש להקל"י. (**חזון איש** או"ח סי' נד ס"ק ה).

^א וע' באיל משולש פ' יג הע' יט שאע"פ שהבה"ל לא סמך על הרמב"ן, ורק בבבה"ל (שם ד"ה מתוך) כתב שאין למחות, בגרעינים שהפמ"ג מצדד אף סמוך לסעודה מותר (ע"ש). בזה בדאי יש לסמוך על הרמב"ן הנ"ל, כן נראה לי ליישב דברי המ"ב שלא יסתרו זא"ז. וע' בכף החיים ס"ק מה שכתב היתר זה בשם הבן איש חי [אלא שחילק בין גרעין אחד לכמה גרעינים]. וכן בקצות השולחן ס' קכה כתב היתר זה בשם הצ"צ.

^ב עוד כתב שם "שזיפיין ושאר פירות שסדקן ורוצה להסיר הגרעין בידו אחת ומושך את הפרי בידו השני ונשאר הגרעין בידו ומשליכו, ואם מקפל האוכל עד שהגרעין נופל שפיר דמי, ופעמים שאינו מספיק לאחוז הגרעין והוא נופל כיון שאחוזו רפוי ונראה דאין איסור בדבר כיון שאוחז האוכל בידו ואין בו דרך אכילה באופן אחר חשיב דרך

אכילה ולא חייל עליי שם בורר, וכן הדין בגרעיני תפוחים כיוצא בו עכ"ל.

^א לא נאמר איסור בורר אלא באופן שמוציא את החפץ או הפסולת מתוך התערובת, אבל אם אינו מוציאם רק מזיז אותם ממקום למקום בתערובת והכל נשאר מעורב כבתחילה הרי זה מותר (**שביתת שבת** בורר ס"ק לד, **הגר"ז בסידורו**, וכן משמעות **הפמ"ג** סי' שלי"ט בא"א ס"ק יב, ראה **ארחות שבת** פ"ג סעי' מה).

האכלת תינוק

אם אינו יכול לעשות כך, כגון שמאכיל תינוק וכדו', כתב בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ד סי' עד בורר אות ז) שמתר להוציא הגרעינים בידו סמוך לאכילה, וכן ליתן לתינוק יכול גם לטוול בידים - אלו שאין ניתזין בנענוע היד בכח.

ועל דרך זה דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל (שש"כ פי"ג הע"י לד (מהדו"ח)) בגרעיני אבטיח שאם אינו יכול להסיר את הגרעינים על יד נייעור החתיכה, הנהוג להוציא את הגרעינים מהאבטיח יש על מי לסמוך, ובתנאי שיעשה זאת סמוך לסעודה.

הכנת דגים : והוסיף הגרש"ז אויערבך זצ"ל (שם) שאף על פי שבאכילת דגים וכדו' ניתן להחזיק את העצמות ביד אחת ולמשוך את הדג ביד השניה, באבטיח אי אפשר לעשות כך, ולהכניס לפה את כל החתיכה עם הגרעינים אין זה מדרך האוכלים, ולפיכך כיון שגם בדגים רבו המתירים להוציא את העצמות, על כל פנים בגרעיני אבטיח יש להקל.

ולדעת החזון איש (ע"י בדינים והנהגות לעיל) יש לעיין כיצד יעשה עבור תינוק, ואפשר להקפיד להוציא את הדג מתוך העצמות. [ואפשר עוד דאם לוקח את העצמות עם מעט אוכל ויאכלנו ואח"כ משליכו דגם לשיטתו שפיר דמי וע"י ארחות שבת הנ"ל (פי"ג סעי' קה הל' שבת בשבת ח"א עמ' תר)].

הכנת דגים מערב שבת: הנה בקהילות אשכנז נהגו לאכול דגים טחונים (גפילטע פיש) כדי שלא להיכנס לחשש בורר בעצמות. וגם האוכלים דגים טריים יש חילוק בין אם הדג נחתך לרוחבו (סטייק) שיש בו יותר עצמות מאשר אם נחתך לאורכו (פילה). [וניתכן שהוא בגדר הוצאות שבת אם הוא יקר יותר].

ומ"מ כדאי תמיד להכין בערב שבת מנות דג ללא עצמות עבור הקטנים.

היוצא חוץ לתחום בשוגג

מעשה שהיה בשנת תשע"ט בחתן בן ישיבה, בשבת האופרוף, שלאחר שהתפלל נץ בשבת בבוקר התחיל לצלצל בבנין של הישיבה האזעקה של מכבי אש.

החתן שדאג מחילול שבת שייגרם ע"י הכבאים, מיד רץ לתחת המכבי אש מחוץ לעיר כדי להגיד להם שזה היה טעות, ואין לחלל שבת כדי לנסוע לישיבה. אך בדרך לחזור לישיבה פתאום עלה בדעתו שהוא יצא חוץ לתחום, ועליו להישאר שם במקומו עד סוף השבת - (בשבת האופרוף)!

כשהגיע הזמן לקידוש וסעודת שבת וכולם חיכו לשמח את החתן שלא הגיע. התחילו לחפש אחריו והתלבטו האם להתקשר למשטרה לחפש אחריו משום חשש פיקוח נפש. ולאחר חיפושים ראו אותו עומד במקומו מרוקן. ושמו לב שכנראה יצא חוץ לתחום. ביררו את השאלה עם ראש הישיבה ועשו חשבון שאמנם שתחת מכבי אש היתה חוץ לתחום, לאחר ששם לב שהוא יצא חוץ לתחום כבר חזר בשוגג לתוך התחום, ולכן הורה הראש ישיבה שמתר להיכנס לתוך העיר וע"י שו"ע סי' תה סעי' ו' בשגג ונכנס תוך התחום, וזכה לשמחת חתן במשך השבת. והשאלה נשאלת האם באופן שיש חשש שיבאו משטרה לחפש אחריו, ועוד כווננים ויגררו בזה חילול שבת דאורייתא אם נתיר לו לעבור על איסור דרבנן של תחומין כדי למנוע כל החילול שבת הזה.

והשיב הגר"מ אנגלרד שליט"א (מוקד העירוב) שהמשטרה ואמבולנס עושים מלאכת פיקוח נפש שהוא מלאכת היתר, ולכן אין היתר לחלל שבת אפילו באיסור דרבנן כדי למנוע המלאכה שלחם.

וכמו שמצינו בחבאי הצלה שהיה קריאה לאמבולנס, ע"י בסי' תורת היולדת להג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (מהדורה חדשה פי' כב) דאסור להתקשר לאנשי הצלה לומר להם שאין להם צורך לבוא, וכן הדין ביולדת שהזמינו עבורה אמבולנס, כיון שהם נוסעים בשבת בהיתר, ולכן אסור לעשות מעשה להתקשר.

[לסמוך על אמירה לנכרי: ודעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (תורת היולדת שם הע"י א) שאפילו ע"י נכרי אין לטלפן, אלא שמתר לומר לנכרי שיאמר לנכרי שיטלפן וכמבואר בחות יאיר נ"ע ובמשנה ברורה סי' שז ס"ק כד דכתב שבמקום הפסד גדול יש לסמוך עליו להתיר.

או שהנכרי יטלפן בשינוי וכמבואר במשנה ברורה סי' ש"מ ס"ק ד גבי אשה ששכחה לטוול צפרניים בערב שבת ע"ש].

ודעת הגר"ח פ"י שיינברג זצ"ל שמחויבים להודיע, [דהוי כמתעסק בתלוש ונמצא מחובר וע"י ברע"א סי' ח דפטור מעונש וחטאת ומכל

מקום איכא איסורא דאורייתא, ואפילו באונס עבירה מיקרי ע"ש]. צריכים את אנשי הצלה: אכן אם יתכן שצריכים את אנשי הצלה אח"כ במקום כתב בתורת היולדת שם דיש היתר להתקשר להם דיש בזה משום פיקוח נפש [דהתירו לחלל שבת לחזור לביתם משום מניעת פיקוח נפש אח"כ וע"י שם הערת הגר"ח פ"י שיינברג זצ"ל דחלק על הוראה זו].

עוד יש לעיין בזה למה לא נתיר לחתן [או ליוצא חוץ לתחום] שכולם דואגים עליו ושולחים למשטרה וכו' להיכנס כדי למנוע נסיעה של המשטרה באופן שהם לא דתיים, דהרי יש אומרים שאם אחד אינו שומר תורה ומצוות עושה מלאכה של פיקוח נפש נכשל בדי' יסלח לה שהוא גם עבירה חמורה (ע"י מתני' במכות - האוכל בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה). ואם כן אולי נתיר משום איסור זו. ועוד הם מכוונים לחלל שבת ולכן י"א שזה לא מלאכת היתר והנה מעשה שבת שאסור. ע"י בבית הלוי (שמות פי"ב) וע"י שש"כ פ"לב הע"י קכה בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל. (ע"י שו"ע שח"ס סי' י"ג ומ"ב שם).

אכן יש לדחות דלא מצינו מוטב שיעבור על עבירה קלה כדי שלא יעברו על עבירה חמורה אלא במקום שמד¹.

שאיילה לעיון - מה נקרא 'אכילה רגילה'?

בתקופה אחרונה התחילו לסמן מוצרים עם סוכר ברמה גבוה, שמן רווי, ושאר מאכלים לא בריאים בהוראת משרד הבריאות. השאלה היא עד כמה יש להקפיד על דברים אלו?

מחד גיסא - ידוע לנו מדברי חז"ל והרמב"ם על חשיבות הקפדה על בריאות כדי להיות בריא וחזק לעבודת ד' וכן הובא במשנה ברורה סי' קע ס"ק מה בשם השלי"ה יאכל הטוב והמועיל לו לרפואה, ולא מה שערב לו לפי שעה' (ואולי כיום שיש לוגו הנ"ל אפשר שיש יותר תביעה להקפיד בדברים אלו).

ומאידך גיסא - מצינו "שומר פתאים ד' ", וכן הקפדה יתירה על דברים אלו עלול לגרום עצבות ולפעמים בעיות בשלום בית וכיוצא בו, ובדרך כלל יש בזה הוצאה כספית. [ובפרט שיש כאלו שנתפסים לקיצוניות, שעוסקים בענייני בריאות כל היום, ובאופן שזה מוריד מעבודת ד'].

למעשה - מהו ההנהגה הראויה איזה דרך ישרה שיבור לו האדם שנקרא 'אכילה רגילה' לכתחילה, בדיעבד, ואולי יש לחלק בין שבת לחול?

בגדרי שומר פתאים ד' ע"י בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' מ"ט, חו"מ ח"ב סי' ע"ו, או"ח ח"ה סי' לד), ע"י בשו"ת אור לציון (חי"ג פרק כ"י הע"י ב'). וע"י בשו"ת שבט הלוי (חיי"י סי' רצ"ה). וכן ע"י בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' קנט).

נשמח לשמוע תגובות - בעזרה"ש נביא עוד בזה בגליון הבא

גליון נתרם לעילוי נשמת הגה"צ רבי נתן דוד ב"ר ישראל יצחק פרידמן זצ"ל מגדולי הת"ח בבני ברק שהיה מעורר השחר כל ימיו ת.נ.צ.ב.ה

"ללמוד ולקיים" הערות מעשיות על סדר הדף היומי ניתן לקבל בדוא"ל לתרומות הערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (מ. הרסקין מדיעין עילית)

ניתן לקבל הגילון במייל 089285647@gmail.com תרומות עבור גליון 'לענין הלכה' דרך נדרים פלוס

¹ לעבור איסור כדי להציל בת ישראל משמד: ע"י שו"ע סי' ס"ד מי שנודע לו שהוציאו נכרים את בתו מביתו בשבת כדי להוציאה מכלל ישראל, מצוה להשתדל בהצלתה, ואפילו על איסור דאורייתא כגון לצאת חוץ מג' פרסאות, כתב המ"ב (ס"ס ס"ק נו) שכל זה דוקא כשהוציאה מן הבית באונס, שבאופן זה אומרים לאדם לעבור איסור קל כדי שלא יעבור חבירו איסור חמור, מה שאין כשפשעה הבת בדבר, אסור לחלל שבת בעבורה. אולם לגבי איסור דרבנן, כתב שם בשם הא"ר, שיש להקל לעבור על איסור כדי להציל בת ישראל משמד גם אם פשעה בדבר, וביאר השער הציון (שם ס"ק מו) שכיון שמצוה גדולה להצילה שהרי יתכן שתחזור בה, יש לסמוך לענין איסור דרבנן על הסבורים שיש לאדם לעבור על איסור קל כדי להציל את חבירו מאיסור חמור גם כשחבירו פשע בדבר. והוסיף, שזה שלא כמשמעות דברי המג"א (ס' רנד ס"ק כא) שבכל אופן שחבירו פשע, אסור לעבור גם על איסור דרבנן. אך באופן הנ"ל שזה לא להציל משמד לא מצינו היתר להציל המשטרה מאיסור חמור של חילול שבת אפילו באיסור דרבנן היכא שמכונים באיסור.

אילני דמלבלבי

(ברכות מג:)

כאשר בש"ק יתרו יעסקו מאות אלפי שלומי אמוני ישראל לומדי הדף היומי (ברכות מג:) העוסק בין היתר בהמימרא דהאי מאן דנפיק ביומי דניסן וחזי אילנא דמלבלבי - סוגיית ברכת האילנות.

הננו להציע לפני חכמים הארה מתוך הספר הנודע מעשה חמד על ברכת האילנות שעלה ת"ל על שולחן מלכים לפני שלושים שנה, ועומד לראות אור בשעטו"מ ובס"ד לקראת זמן האביב במהדורה מחודשת ומורחבת עם תוספת מרובה על העיקר - לשמחת לבב תופשי וחובבי תורה.

(1) ויש¹ אומרים שעל האילן הנותן ריח טוב² מברך, ולסברתם³ מברכים על⁴ כל עצי בשמים דאף זו הנאת בני אדם. (פרק שביעי סעיף יב).

(2) יש להסתפק תדיר וראיה ראשונה מה עדיף, וכגון הנוסע ברכבת ונתחייב באשר יצר ולא הספיק לברך עד שראה אילני דמלבלבי שאם לא יברך מיד תוך כדי דיבור מהראיה, לא יוכל לברך ויאבד מעלת הראיה הראשונה, ומאידך אם להקדים התדיר הרי ע"כ יאבד הראיה הראשונה, ויל"ע מה דינו, ועי"5 בהערה. ויש⁶ להורות שראשית יברך ברכת האילנות ואח"כ יברך אשר יצר. (פרק חמישי סעיף מד).

1. מהר"ם מרוטנבורג ז"ל עפ"ימש"כ תלמידו ר"מ פרנס ז"ל בס' הפרנס (ס' שצ"ו). ועמש"כ להלן (בס"ג) בביאור דעתו ז"ל. יעושה"ה ולהלן (פכ"א סעי' יא ויב) ע"ש.

וכ"ה מבואר במש"כ תלמיד החת"ס (הר"ש דייטש ז"ל בספרו אמרי שפר - ברכ' שם) שתמה מדוע נקבעה הך מימרא דרבי יהודה האי מאן דנפיק כו', בין שתי מימרותיו של רב זוטרא בר טובי' שאמר האי מאן דמורח אתרוגא וכו', ואידך מנין שמברכין על הריח, ותמה מדוע לא הסמיכו מאמריו של מר זוטרא בר טובי', וכתב לפרש דקמ"ל שמברכין על הנאת הראי', דבשלמא הריח שהנשמה נהנה ממנו, אבל ראי' בעלמא מנ"ל דמברכין, ולזה קמ"ל האי מאן דחזי כו' שמברך על הראי' אעפ"י שאין הנשמה נהנית מזה, ולזה פ' דמאי דמברכין על הריח אינו חידוש כ"כ, שהרי הנשמה נהנית ואסור ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה, אלא דמר זוטרא בר טובי' בא לפרש לר"י מדוע מברך על ראיית הליבלוב, ועדיין ה' מקום לומר שרק על אילני מאכל שעתיד ליהנות מהם אבל לבלוב של מיני בשמים אימא לא, ופי' דכל זה בכלל השאלה מנ"ל דמברכין על הריח, ר"ל על ראיית מיני לבלבי דבשמים, שהרי למריח עצמו סברא הוא דאסור ליהנות בלא ברכה, אלא דקמ"ל דעל הראי' מברך כו'.

ומבואר להדיא כשיטת מהר"ם מרוטנברג ודעימי' שעל הנאת ריח טוב מברך, וכמש"כ לפרש שע"ז בא הפסוק דכל הנשמה לומר שמברכין על ראיית הליבלוב דמיני בשמים שעשוין לריח ולא לאכילה. וע"ע בס' אמת ליעקב עמ"ס ברכות להגאון ר"י קמינצקי ז"ל, ובס' אהלך באמתך (פי"ז סק"ח - להג"ר בצלאל שטרן ז"ל בעל הבצל החכמה) שהלכו ג"כ על דרך זה, ושלושתן הלכו בדרך ואף בסגנון אחד. וע"ש להג' בצל החכמה שכתב דמדוקדק לפי"ז לשון המ"ב דשלל אילני סרק, ר"ל שלא יברך על אילני סרק שאינם מניבים פירות ואין בהם ריח, אבל מיני בשמים שפיר מברך עליהם אעפ"י שאינם לאכילה. ע"כ דבריהם הנפלאים, ברם, ילה"ע דהג' בצל החכמה לא קבע כן להלכה, ובתשובותיו בס' בצל החכמה (ח"ו ס' לו או' יג) פסק כהאחרונים שלא לברך אלא על אילני מאכל בלבד ע"ש. איברא דכאמור קבע כן בספרו אהלך באמתך וכדלהלן (סעי' מט) ע"ש. ומעתה אם הדר ביה צ"ב מהי שיטה אחרונה, וצ"ב.

אגב אורח' ילה"ע דמש"כ הני בתראי לפרש בדקדוק סדר המאמרים בש"ס, עוד בה רביעי' שבס' מטה לוי (לר"מ הורביץ ז"ל אב"ד פרנקפורט-ח"ב ס' י') בהערת תלמידו עמד ג"כ על הקושיא, והלך באופן דומה דקמ"ל דכמו דברכת הריח מברכין על הנאת הנשמה אעפ"י שאין הגוף נהנה, כמו"כ בברכה זו על לבלוב האילנות עדיין אין הגוף נהנה, ומברכין על הנאת הנשמה. נמצא שלפ' האמרי שפר ודעימי' הרי שהברכה על לבלבי דבשמים

ומה"ט נקבעה בין המימרות דברכות הריח, אבל לתלמיד המטה לוי הברכה היא על עצי מאכל כהלך"ט ודעימי', וקמ"ל שלמרות שאינו נהנה כעת אעפ"כ מברך על הנאת הנשמה אעפ"י שאין הגוף נהנה. וע"ע (בפכ"ג) שהבאנו לגבי אדה"ר מהס' אור לו בציון מה שפירש הסמיכות בדרך נוספת ע"ש.

וע"ע להגר"י קמנצקי בספרו אמת ליעקב על השו"ע שכתב דבאמת דהטור ושו"ע לא הזכירו דדוקא באילני מאכל הוא דמברך, אלא מלשונם שכתבו ואם איחר מלברך עד שגדלו הפירות כו' משמע דבאילני מאכל קמיירי. אבל לכאורה מהגמ' עצמה אין להוכיח דמה שאמרו בנוסח הברכה ליהנות בהן בנ"א אינו מוכח, שהרי גם באילני סרק יש בהם הנאת בנין והנאת חמום לעצים, אבל ממה שסידרו בגמ' מימרא זו בתר מימרא דמאן דמורח דאתרוגא או בחבושא שפיר מוכח דבאילני מאכל נאמרה עכ"ל.

שוב התבוננתי דצל"פ דחדא היא, שהרי אין הנאת הנשמה אלא הריח החודר להנשמה פנימה, וע"ז נתחדש ברכת הריח דאף הנאה זו זוקקת ברכה, אבל על ראי' לא נקבעה ברכת הנהנין, וכבר הרחבנו להלן (בס"ב ב') דהסברא הרווחת שזו ברכת השבח. וע"ע להלן (בס"ג ג') שכתבנו לפרש בדעת מהר"ם מרוטנבורג דס"ל דזו ברכת הנהנין, והיינו שהברכה על לבלבי דבשמים שנהנה כעת ולא שמשבח על הנאת בנ"א שבעתיד. ואולי זה שבא תלמיד המטה לוי לפרש דקמ"ל הש"ס שזו ברכת הנהנין, דכמו דמברכין ברכת הריח על הנאת הנשמה, ה"נ מברכין על לבלוב האילנות אעפ"י שעדיין אין הגוף נהנה, מ"מ מברכין על הנאת הנשמה.

ונפק"מ בכל זה שלסברת המהר"ם מרוטנבורג ודעימי' הרי דלא זו בלבד שמברך על לבלבי דבשמים למרות שאינו עץ מאכל, אלא דאדרבה י"ל דלדידי' לבלבי דבשמים עדיף. דלדידן דקי"ל שזהו ברכת השבח, אי"צ שיהנה כעת כמו שאי"צ ליהנות מברקים ורעמים, ברכת השבח נקבעה על כמה דברים שמעוררים ההתפעלות מגדולתו ית', וע"ז נקבעה ברכת השבח לשבח ית' על הני אילני דמלבלבי. אלא שבאו ההלק"ט והאחרונים וחיידשו שלא נקבעה ברכת השבח אלא על אילני מאכל שנועדו להנאת בנ"א, וכמטבע לשון הברכה. ועכ"פ לשיטה זו, יל"פ דנקבעה ברכת השבח על הראיה, וכמו שהרחבנו במקו"א עפ"י כמה קמאי דרשות אבן שועיב ועוד שמצינו שקבעו מטבע ברכה אף על הראיה. איברא, דיל"ע אם לדידהו זהו ברכת השבח, ויש להרחיב ואכ"מ.

אבל המהר"ם מרוטנבורג וסייעתו ס"ל כפי הנראה שזהו ברכת הנהנין, וא"כ א"א לברך על הנאה עתידית, וההכרח שנהנה כעת. לזה ס"ל דהברכה על לבלבי דבשמים שנהנה מהם כעת. נמצא שלדידי' הברכה על בשמים דמלבלבי זהו לא למרות שאינו עצי מאכל, אלא אדרבה לדידי' עדיפי מינה, שעצי מאכל אין הנאתו אלא עתידית, ואילו הבשמים זהו הנאה שכעת הנשמה נהנית הימנו. וכבר כתבנו להלן (פכ"א סעי' יא ובהערה שם) שהקהילות שנהגו לברך אח"כ על הריח טוב זהו אולי כשיטת המהר"ם מרוטנבורג, ואולי נהגו לברך ברכת הריח להוכיח שאכן ראויים כבר כעת להנאת הנשמה.

ואילה"ק דתרתי למה לי, והרי קי"ל דמשגדלו הפירות אין לברך עוד, ופ"י הלבוש דכבר נקבעה ברכת בופה"ע ושהחיינו. א"כ ה"נ מה מקום לברכת הריח יחד עם ברכה זו. ונ' דלק"מ דכוונת הלבוש כבר כתבנו במקומו לפרש, דלא שא"א לברך שתי ברכות, אלא דזהו סימן שנשלמה עת הברכה, שלא נקבעה אלא על ההתחדשות של הפרחת האילן, ומשגדלו הפירות שכבר נהנה מאכילתן ומברך עליהן, ע"כ פגה התפעלות מהתחדשות ההפרחה, ובטלה מקום הברכה. אבל כאן שזהו עת ההפרחה וההתחדשות, הרי דשפיר זהו הזמן של הברכה על ליבלוב האילן, ואין סתירה לברך עם זה גם על הנאת הנשמה מהריח הטוב.

אלא שעדיין ילה"ק דבשלמא לדידן שזהו ברכת השבח, שפיר ה"י מקום לברך שתיים ברכת השבח על הליבלוב וברכת הנהנין על הנאת הנשמה, אבל למאי דפירשנו שדעת מהר"ם מרוטנבורג לכאורה שזו ברכת הנהנין, וכמו שהבאנו שם לבעל הפרדס שמברכין ברכת הנהנין על ראי' ושמיעה עש"ה. וע"ש שכתבנו שאולי דקדק המהר"ם מרוטנבורג ג"כ מדנקבעה המימרא בכיצד מברכין ולא בפ' הרואה עם שאר ברכות הראי', עמש"כ שם בהרחבה. א"כ לכאורה הדק"ל דאת"ל שזהו ברכת הנהנין, א"כ באמת צ"ב תרתי למה לי, מדוע יברך פעמיים על הנאת הריח. וי"ל דהא גופא קמ"ל הגמ' דעל הנאת הראי' מברך וכמו שהבאנו מהאמרי שפר, שעל עצם הריח אי"צ לקרא, דסברא הוא, אלא דקמ"ל דגם על הראי' מברך, אלא שעדיין צ"ב דסו"ס בכלל מאתיים מנה, דאם כבר בירך על הראי' מה לו לברך שוב על הריח, אתמהה?

וצל"פ א"כ דאיה"נ אותם שנהגו בזה לא ס"ל כמהר"ם מרוטנבורג, אלא דס"ל שהברכה היא ברכת השבח ככל רבוותא, ושפיר יש א"כ מקום לברך שוב על הריח, דברכת השבח בודאי אינו פוטר הנאת הריח שנהנה כעת,

ושפיר מברכים שתים ברכת השבח על הנאת בנ"א מהפירות שעתידין לצמוח מאותו ליבלוב, ואידך ברכת הנהנין על הנאת הנשמה מהריח טוב שמריח כעת.

עכ"פ ברור לכאורה, שלמהר"ם מרוטנבורג הרי שלא זו בלבד שמברך על בשמים דמלבלי למרות שאינו עצי מאכל, אלא אדרבה עדיפי מינה שהרי נהנה כעת מריחם הטוב והברכה על מה שהנשמה נהנית כעת וכמשנ"ת. מהראוי לציין עוד שהזכרנו כמה פעמים את שיטתו המחודשת של הרשב"א (בהחדשות מכת"י - סי' יט) שלכאורה מבואר בדבריו שברכה דילן מברכות הנהנין, אבל לכאורה לאו מטעמי דמהר"ם מרוטנבורג, אלא דס"ל דעל הנאת חידוש העולם נקבעה הברכה דוגמת יוצר המאורות עש"ה, ולכאורה אינו עולה בקנה א' עם המהר"ם מר"ב שנהנה כעת מריח הטוב, דלהרשב"א אי"צ ריח טוב ואפי' על הסרק שלא יהנה מפריו ודו"ק היטב. ומקום אתי להעיר על מש"כ שמהר"ם מר"ב דקדק אולי על השינוי שהברכה נקבעה בכיצד מברכין ולא בפ' הרואה עם שאר ברכות הראיה ילה"ע שכבר כתבנו לעיל (פ"א הע' יד) על הפלא הגדול שמצאנו ת"ל לתלתא קמאי ועמם תרי בתראי השלמי ציבור והחיד"א שגרסו להגמ' דילן השנויה בפ' הרואה, והוא פלאי ממש. ומצוה ליישב.

2. והנה, מדאירינן בה יש לחקור להמנהג לברך גם ברכת הריח איזו ברכה קודמת, שלגבי ברכת הנהנין כתב המ"ב (רטז, ד) עפ"י הטור והכלבו שהשל טעם קודם לפי שהוא נכנס לגוף כבגמ' (ברכות מג): נוטל את היין כו', ומינה דברכת אכילה ושתיה קודמת לברכת הריח ע"ש. ויש להסתפק לפי"ז בברכת האילנות וברכת הריח הי קודמת, ולכאורה תלוי אם נדון ברכת הריח כברכת השבח או כברכת הנהנין, דהר"מ (פ"ט מברכות ה"א) כתב דכשם שאסור ליהנות במאכל או במשקה קודם ברכה, כך אסור לו ליהנות בריח טוב קודם שיברך עכ"ל. עוד כתב (שם פ"א ה"ב) ומדברי סופרים לברך על כל מאכל ואח"כ יהנה ממנו כו' וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו וכל הנהנה בלא ברכה מעל. להדיא דעת הר"מ שברכת הריח מברכות הנהנין, וכן מבואר באבודרהם ובס' מצוות זמניות לתלמיד הרשב"א (שער ח') וז"ל הראשונים שמו חיוב הברכה על הריח מכלל ברכת הנהנין, כי נפש מתענגת בריחות הטובים כמו שמתענג החיך במאכל עכ"ל. מבואר להר"מ וקמאי שזהו מברכות הנהנין, וא"כ לכאורה יש להקדים ברכת הריח כמו שברכת המאכל קודם לפי שנכנס לגוף, היינו שטעם לעומת ריח, הטעם קודם. מעתה ברור לכאורה שה"נ הריח קודם, שסו"ס הוא ג"כ מהנאת הגוף שהנפש מתענג וכו"ל. וילה"ק לפי"ז מדוע נהגו להקדים ברכת האילנות, וצ"ב.

ויל"פ שסברו אולי שאף ברכת האילנות מברכות הנהנין וכשיטת הרשב"א וסייעתו שהרחבנו בעזה"י להלן (בסי' א') ע"ש. וא"כ שתרוייהו מברכות הנהנין י"ל דהנאת הראיה קודמת להריח, ונהנה מהראיה לפני שהתענגה נפשו מהריח ושפיר ברכת האילנות קודמת.

עו"ל שס"ל כאידך דס"ל שברכות הריח הוא מברכות השבח, יעו"י בס' ציונים לתורה (להגר"י ענגיל - כלל ז') עפימש"כ הצ"ח והגר"מ הורביץ בהגהותיו שם - עי' מאיר עוז (רטז, א), ולסברתם שזהו ברכת השבח הרי שבדאי אין סברא להקדימה לברכת האילנות, דממ"נ אם ברכת האילנות הוי ברכת הנהנין הרי שבדאי קדמה, ואף אם תרוייהו שבח י"ל כסברא הנ"ל שסו"ס חוש הראיה קודם לחוש הריח.

עו"ל להסברא שהרחבנו כמה פעמים בדעת השבט הלוי (ח"ו סי' נג) שנקט שראיה לא נתפרשה, וכתבנו לפרש דזהו כעין מקום הנס שהמחייב ברכה זהו לא הראיה אלא עצם היותו במקום הנס, וכעין שכתבו בתראי בדעת השאלות לגבי נ"ח ומגילה שהם בגדר מקום הנס ואכ"מ. ולסברא זו ודאי שהמחייב ברכה דברכת האילנות קודמת שהזמן גורם שזהו מקום הנס, משא"כ ברכת הריח שממילא מאוחר מברכת האילנות.

עו"ל עפימש"כ לעיל (הע' יז) מהקונ' אגרתא דחדוותא (אגרת תקצא) כלפי הנוהגים לברך מנחה אחר ברכת האילנות, אעפ"י שמדין תדיר יש בודאי להקדים התפילה, אבל כשהסדר תואם ויש סיבה לאחר ליכא זריזין ע"ש. הנה אין לי כמובן שום הבנה בנסתרות, אבל יתכן שזהו הסדר של תיקון הנשמות שקודם מברכים ברכת האילנות ואח"כ ברכת הריח, ואם אכן זהו הסדר הרי שלסברא הנ"ל לא שייך בזה דיני קדימה הקבועים, דכך הוא הסדר.

ודמות ראייה יש להביא מדיני קדימה דברכות הנהנין דקיי"ל שאם יש לו סדר אכילה אי"צ לשנותו משום דיני קדימה דנחשב כאילו אינו חפץ עתה לאוכלו, וממילא לא חלין עליו דיני קדימה, וכך מובא בשם חכמי הזמן דאי"צ לאכול הלפתן בתחילת הסעודה כדי להקדים בופה"ע, דנחשב לע"ע שאינו חפץ לאכול כלל. ומעתה כמו"כ י"ל אולי בנידו"ד שאם יש סיבה לאחר ברכת הריח, הרי שאין כלל דיני קדימה וכמשנת"ב.

3. בעיקר המנהג לברך יחד עם ברכת האילנות גם על הריח, י"ל דאולי זהו עפימש"כ בס' שולחן של ארבע להר"י בר יקר (רבו של הרמב"ן בברכות הנהנין-עמ' מט) שברכות הריח נרמז מה"ת, וז"ל: ועל ריח טוב של עץ או מן העץ אומר בורא עצי בשמים, ומצינו לה רמז מן התורה דכתיב ריח בני כריח שדה וכיון שמחשב הריח יש לברך למי שעשאהו עכ"ל המובא בס' מאיר עוז (רטז סע"ל י' - עמ' 98). ואפ"ל לפי"ז שהרי כבר הבאנו כמה פעמים למש"כ הא"ר בשם הסדר ברכות שהזהיר בברכה דידן מתברך בברכת ויתן לך, וכתבנו לפרש שאדרבה כל עיקר ברכת יצחק ליעקב לא היתה אלא מכח ריח וציצי האילנות כמו שהבאנו לעיל בהקדמת פ' הזהיר מהראשונים ע"ש בהרחבה בעזה"י.

מעתה יל"פ דמחדא בקתא ניהו, שאותו עת הגורם ומחייב ברכת האילנות לפי שאז נתברך יעקב בהיותו עת ברכת האילנות, א"כ העת מחייב ג"כ לברך ברכת הריח דתרוייהו מחד קרא נפקי ראה ריח בני כריח שדה, ויתכן א"כ דמנהגם ממקור קדוש יהלכון - בינה היטב.

4. וראה זה חדש, שמצאתי בעזה"י בס' סדר הלכה (על מס' ברכות להג' רד"ש הכהן אדלשטיין ז"ל מוורשא שהי' לו מו"מ עם השואל ומשיב והנצי"ב ז"ל וזכה להסכמת הגר"ח מבריסק ז"ל, וכתב שם בעמ' כה) כמו שכתבנו בס"ד כמה פעמים דעת השיטמ"ק מבואר דלא כההלק"ט, דכל עיקר הברכה להודות על עצים יבשים שהפריחן הקב"ה משמע דאף אילנות סרק בכלל. וכתב שם עוד דכן הוא בדין, שהרי בראשית הבריאה הוציאו אף הן פירות, וכמו שיהיה לעתיד לבא. ועיקר הברכה היא לא על עתה אלא על שעת הבריאה וברא, וא"כ שפיר יש לברך אף על הסרק. ובתו"ד כתב עוד וז"ל: וכן העיד לי ר"מ בש"ב בשם הגאון סיני ועוקר הרים בעל מח"ס תשו' חי' הרי"ם ז"ל שלא הקפיד שיהיה דוקא מן העצים העושים פרי. - עוד העיד שם שבירך בניסן על העלין ע"ש ולהלן (פ"ח) בהל' הליבלוב.

הרי לנו עדות נאמנה על החי' הרי"ם שהקפיד על ניסן ולא הקפיד על עצי פרי ולא על פרחים, ובירך אף על הסרק והעלין ובלבד שיהא חודש ניסן - נפלא ממש. ומה שבירך על הסרק יל"פ דס"ל דזהו סתמיות הסוגיא וקמאי כנ"ל, ודלא כחידוש ההלק"ט והפוסקים. אלא שכמובן אין להקל בזה שכבר הוכרע כן במ"ב הוא כמו שנתבאר.

ברם, ילה"ע דמש"כ הסדר הלכה הנ"ל דעיקר הברכה קאי על שעת הבריאה וברא - ילה"ע שכמדומה שכבר קדמו בזה הר"י מוסקאטו בספרו נפוצות יהודה (דרוש מ) עש"ה. אלא שילה"ע דיש ג' בקמאי שלא גרסו וברא אלא וברא וכמו שהבאנו להלן (סי' כד) ע"ש. אלא שיתכן שאין זה סתירה שהרי גם וברא מתפרש בלשון עבר כמו שהבאנו שם שהאירני מו"ח הג' ז"ל להך (דברכות נב): פלוגתא ב"ש וב"ה במאורי האש ע"ש.

ועעו"ש בספר סדר הלכה שכ' לפרש מלבלי כשיתחילו להראות הנצנים החדשים טרם שיתפרדו העלין והן תמונת הלב, וכעין הלביות דאמנון (שמואל ב' פ"ג פ"ו) וכדפירשו שם המפרשים. ברם, לא אכזב שעיינתי במפרשים שם ולא זכיתי להבין כוונתו, ואודה מאד למי שיחכימני בזה וישיב לי אבדתי.

5. כאשר הצעתי הדברים לפני הג' ר"י טשזנר שליט"א השיבני במכתבו שבסוף הספר שיקדים לברך על האילנות, משום זריזין ועוד שמא לא יזדמן לו עוד. ובעיקר הדברים כתב שראיה הראשונה זהו הידור בגוף המצוה אף לדידן דאינו מעכב, משא"כ תדיר אינו מעלה בגוף המצוה, הלכך מכמה אנפין יש לו להקדים ולברך על האילנות ואח"כ יברך אשר יצר.

6. כך הורני הג' רבי יוסף ליברמן בעל משנת יוסף שליט"א שלא לאבד הראיה הראשונה, וכן הורה הגר"י טשזנר שליט"א וכבהערה הקודמת.

אפשרות להנציח שמות ולהיות שותף בזיכוי הרבים - פלא'. 055-6797063

סידור אברהם יגל

עולם התורה והתפילה התבשרו השבוע בסיפוק רב על יציאתו של הסידור המפואר 'אברהם יגל' ממכבש הדפוס. גולת הכותרת של הסידור היא בבשורה שהוא מביא לציבור המתפללים בנוגע לדיני ההפסקות השונות בתפילה. כידוע לכולנו, מצד אחד מצוה רבה לענות את העניות השונות על דברים שבקדושה, כגון קדיש, קדושה, ברכו ואיש"ר, אך מצד שני איסור חמור הוא להפסיק בתפילה במקום שאינו רשאי להפסיק והמפסיק במקום שאינו רשאי הוא כמי ששח באמצע התפילה. המתפלל המצוי, מתמודד מדי יום כמעט עם שאלות מסוג זה, אשר תופסים אותו בדרך כלל בלי הכנה מוקדמת ומבלי שיש בידו אפשרות לעיין בספרים. לדוגמא בעלמא, אדם עומד באמצע ברכת 'אמת ויציב', ושומע שהציבור עומד להגיע לקדושה או ברכו, האם עליו לענות 'ברוך ה' המבורך' או שמא עליו לשתוק, או אולי להמשיך בברכת 'אמת ויציב'. ההכרעות בשאלות מסוג זה צריכים להיות מיידיות וברורות.

בדיוק את החסר הזה בא סידור 'אברהם יגל' להשלים.

הסידור מעניק פיתרון מושלם לבעיה, בכך שבכל שלב משלבי התפילה מוצא המתפלל לנגד עיניו את הלכות ההפסקות ערוכים בחן, בשפה ברורה ובקיצור, וכך נחסכת ממנו ההתלבטות התמידית האם ההפסק הוא מצוה או שמא אסור מעיקר הדין.

מלבד זאת, בתחילת הסידור מופיע מבוא מיוחד הכולל את הכללים השונים בכל סוגי ההפסקות, ערוך בבהירות מיוחדת ובדגש רב על שפה ברורה וקלה, שמנגישה את הכללים הנחוצים בבהירות ובטוב טעם. במדור מתבארים גם כללי איסור 'ענייה יתומה', כוונות אמן על ברכות או קדיש, ועוד.

נוסח התפילה שבסידור עבר הגהה אחרי הגהה וניפוי אחר ניפוי משיבושים וטעויות. הנוסח כולו על פי מסורת הספרדים ועדות המזרח, ולפי פסקי מרן הבן איש חי זי"ע והכרעותיו של מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל. כמו כן משולבים לאורך הסידור גם פסקים והוראות מהגאון בעל כף החיים זי"ע ומרן הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל.

דגש מיוחד ניתן גם לכללי הדקדוק השונים, כשלאורך כל הסידור שובצו המתגים והגעיות בצורה מובלטת ונעימה לעין, הודגשו ההבדלים בין שווא נח לשווא נע, קמץ קטן וקמץ גדול, ולכלל כללי הדקדוק והמסורה.

חידוש מיוחד ובלעדי לסידור 'אברהם יגל', שבכל המקומות בהם הובאו פסוקים במהלך התפילה, נדפסו הפסוקים עם טעמי המקרא, וזאת על פי דברי רבינו האריז"ל שיש להזהר לאומרם בטעמיהם.

בסוף הסידור בא מדור מורחב ומפורט, המיועד לתופסי התורה המעוניינים להעמיק בשורשי ההלכות ומקורותיהן, שם נפרסו כשמלה דיני הפסקה בתפילה על כל פרטיהם ושורשיהם, החל משורשי הסוגיות ודברי הפוסקים ועד להלכה למעשה. באופן מעורר השתאות פורסם המדור בפני הקורא את ההלכות כולן לעומקן ולרוחבן, עד שניתן לומר כי עד היום לא נראה כבושם הזה.

בעריכתו והגהתו של הסידור החדש הושקעו אלפי שעות עמל בידי המכון התורני 'אור שרה', בראשותו עומד הגאון הגדול רבי שמואל ביבאס שליט"א חבר ביה"ד לענייני ממונות בעיה"ק ירושלים ומחבר שורת חיבורים עמוקים בכל מקצועות התורה. מכון 'אור שרה' זכה להסכמות נלהבות מגדולי הדור הקודם, והסידור מצטרף כחוליה נוספת לעשרות הספרים שראו אור על ידו במגוון רחב של מקצועות התורה.

יוצא לאור ברוב פאר והדר על ידי 'צוף' - הוצאה לאור' בראשות הרב נתן פלדמן שליט"א, ומופץ בכל חנויות הספרים.

עולם התורה

23N כ"א תש"פ

טבת תשס"ח - טבת תש"פ

13 שנה ל'עולם התורה' ה'מדברים כמו שמותר'

בחודש טבת תש"פ כל ישיבה או כולל זוכים!!!

בחודש זה תתקיים בעז"ה הגרלה פנימית בכל ישיבה או כולל על זכות קניה לספרים!!!

בנוסף תתקיים הגרלה כללית על סך "ארבעה טורים" - 23 כרכים

סך הכסף שיוגרל בכל ישיבה או כולל, כפי מספר התשובות שישלחו הבחורים או אברכים במשך החודש. לדוגמה: 50 בחורים או אברכים שיכתבו בחודש 10 תשובות כ"א, תתקיים הגרלה פנימית ע"ס 500 ₪. (אפשר לחלק את מספר ההגרלות לפי ראות עיני הנציגים. לדוגמה, 5 זוכים ב100 ש"ח)

כל תשובה נוספת מגדילה את הסכום שיוגרל! מינימום 40 תשובות לעריכת ההגרלה.

ההגרלה תיערך ע"י הנציגים בכל ישיבה / כולל.

על הנציגים לשלוח לנו מע"ג היכרטיס נציג/ את שם הזוכה, כתובתו ומספר הטלפון שלו, שם הישיבה ומספר התשובות. כמו"כ, יש לשלוח את כל התשובות אלינו כדי שנוכל להכניסם להגרלה הכללית על "ארבעה טורים" 23 כרכים!!!

שי מיוחד לכל הנציגים: בחודש זה כל נציג מקבל ספר 'אהבת חסד' מהדורה חדשה!!!

מצטרפים לרבבות הלומדים בספר

אם יושא לאמו!!!

חיים 32 י"א כ"א

ע"י לימוד יומי בהלכות שמירת הלשון

- א. ההגרלה על דעת ההנהלה.
- ב. כל התשובות שמגיעות - גם באיחור - נכנסות להגרלה החודשית. אם יגיעו לאחר ההגרלה - יכנסו להגרלה בחודש הבא.
- השאלות בפעם הבאה יופיעו בעז"ה בחודש שבט-אדר הבעל"ט

כללי השתתפות:

- א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.
 - ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבועי.
 - ג. העונה על שאלה אהת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.
 - ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.
- ההגרלה על דעת המארגנים -

חלוקת הספרים: יום: מש' אלקינן, רבנו גרשום ק"א 053-3105891

בכל פנייה ניתן להתקשר לטל 054-8451571 ובאין מענה להשאיר הודעה קולית ואנו נשתדל לחזור בתקדם.

המעוניינים לצרף את ישיבתם ל'פרויקט חתנים' יפנו לטל': 03-6562824 079-5700075

ד"ר טעון גניזה

רבני בית המדרש 'הילכתא' בבית מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א

קמפיין 'הגרלה כהלכה'

כעת, לרגל הרחבת הפעילות שעל ידי בית המדרש 'הילכתא', בהדפסת גיליונות 'עומק הפשט' ביותר מ-12,000 עותקים כל שבוע, והביקוש הגדול בקרב ציבור שוחרי התורה להגדיל את מערך ההפצה של הגיליון, הגדלת שעות המענה בבית הוראה, הוספת 'שיעורי הלכה' מפי הרבנים הגאונים שליט"א, 'חוברות הדרכה' לנושאים הלכתיים רבים, ועוד, כך גם ישנם תוכניות רבות להרחבת וביסוס המפעל, לתועלת וזיכוי הרבים ללומדי התורה שבכל אתר ואתר, אולם אין הקומץ משביע את הארי, ועל כן מפעל 'הילכתא' יוצא בקמפיין התרמה מיוחד, בו יוגרלו בין התורמים פרסים יקרי ערך.

**ומכאן תצא הקריאה לכל אחד ואחד,
לפעול ולהפעיל להגדיל תורה ולהאדירה.**

התרגשות עצומה, במעמד הכביר במעון קודשו של מרן רבינו שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, כאשר נכנסו ראש מפעל 'הילכתא' הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א, עורכי גיליון 'עומק הפשט', רבני בית ההוראה, וחברי בית המדרש, למעמד הגדול לחיזוק ידיעת ההלכה.

מרן עיין בגיליונות 'עומק הפשט', והביע קורת רוח מרובה על תוכנם הנפלא, לאחר מכן השיב לשאלות ההלכתיות, והוסיף שצריך 'להתפלל' כדי לזכות לדעת את ההלכה לאמיתה של תורה.

בעיצומו של המעמד, פתח מרן את המגבית הגדולה 'הגרלה כהלכה', שתיערך אי"ה בתאריך י"ז אדר תש"פ, ובירך את כל השותפים והתורמים שיזכו לברכה והצלחה, והורה שאפשר לתרום מכספי מעשר עבור מפעל 'הילכתא'.

הזדרזו להתקשר:

02-5350535 (שלוחה 9)

ההגרלה תתקיים אי"ה ביום שישי פרשת כי תשא יז אדר תש"פ
ההגרלה על דעת הרבנים | ניתן לתרום מכספי מעשר

אוצר החכמה

הספרייה היהודית הממוחשבת הגדולה בעולם

תוכנת 'אוצר החכמה'
+ מחשב נייד מקצועי

Dell Vostro 15 3568 V3568-4006

מעבד Intel i3

אחריות 3 שנים מהיבואן הרישמי

שבת מברכים ניסן תש"פ במירון
לזוג כולל אש"ל מלא ונסיעות

קרטיס טיסה לליז'ענסק ביום
היארצייט כ"א אדר תש"פ

אלף שקל תלושים
ברשת חנויות 'אושר עד'

1,000 ₪ תלושים

אושר עד

סט ספרי דרשו
חומש, משנ"ב, חפץ חיים, שמה"ל

חדש!!

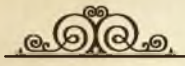
הזופיע ויצא לאור.
סידור.

ע"פ הסמורה
נוסחאות טרן ורבין
זיק"ל
וכלי הדקדוק

אברהם יגל

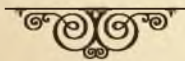
הכולל הלכות הפסקות בתפילה ובברכות
לפי השיטות השונות מנומקים ומפורטים בטעמיהם ובמקורותיהם
כמנהג הספרדים ועדות המזרח

המבואר באותיות מאירות עיניים.

ללא דילוגים, עם טעמים ומתגים
להראות על הטעמת המילים מלעייל

סומן ניקוד של השווא נע והקמץ קטן להקל
להבדילם משווא נח ומקמץ גדול

יוצא לאור ע"י מכון אור שרה - הר נוף
שברשות הגאון
רבי שמואל ביבאס שליט"א
דיין לדיני ממונות

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

או בטלפון: 0583271160 / 1